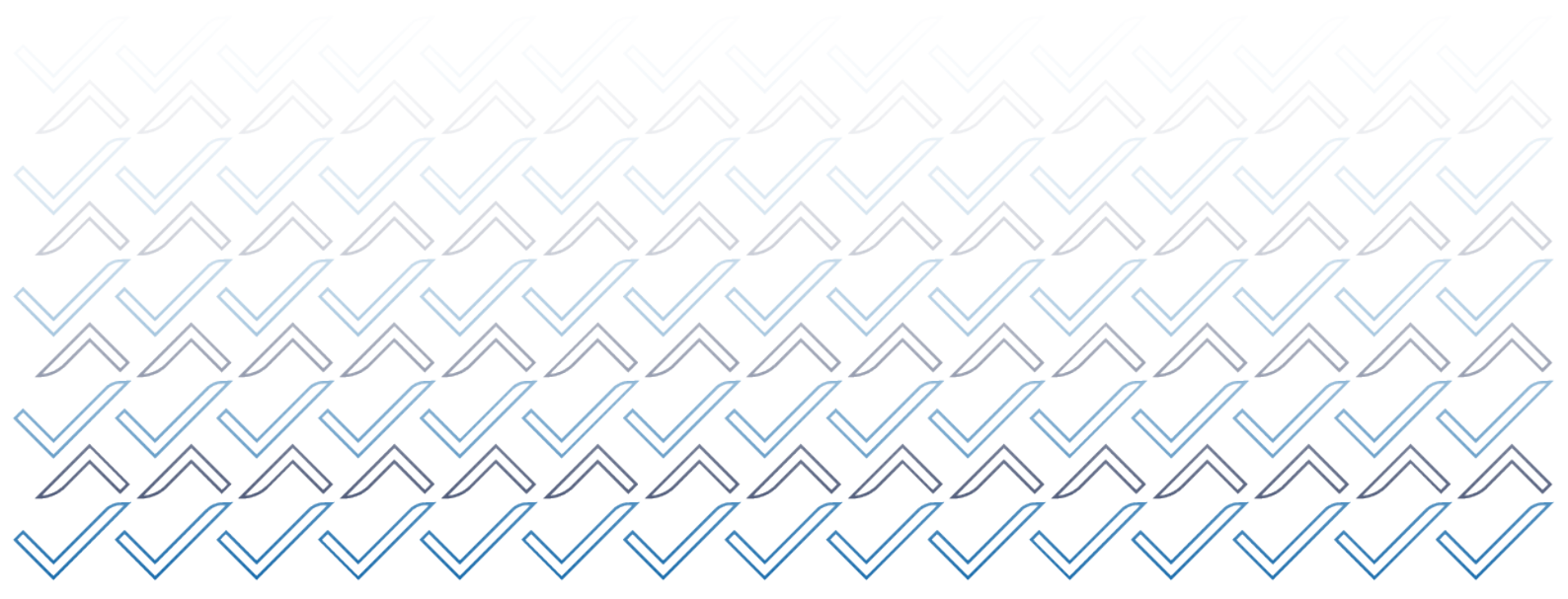

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VAIKO TEISIŲ IR INTERESŲ UŽTIKRINIMAS GLOBOJANT IR ĮVAIKINANT VAIKUS

2022 m. rugsėjo 22 d.

Nr. VAE-8

Valstybės kontrolė – aukščiausiaji valstybinio audito institucija – prižiūri, ar teisėtai ir efektyviai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Valstybės kontrolė, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, skatina teigiamą ir veiksmingą valstybinio audito poveikį valstybės finansų valdymo ir kontrolės sistemai bei į rezultatus ir visuomenės poreikius orientuotam viešajam valdymui. Daugiau apie Valstybės kontrolės veiklą ir valstybinio audito rezultatus – interneto svetainėje www.valstybeskontrolė.lt.

Audito grupė: Rasa Kudžmienė (departamento vadovė), Kristina Česaitienė (grupės vadovė), Vita Želvienė, Birutė Perlė, Violeta Paškonytė, Irena Bagdžiūnienė, Gabija Navickaitė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito, Socialinių reikalų ir darbo komitetams, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, Socialinių paslaugų priežiūros departamentui.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	13
AUDITO REZULTATAI	15
1. REIKALINGA VEIKSMINGESNĖ PAGALBA ŠEIMAI IR VAIKUI, KAI VAIKAI AUGA GALIMAI NESAUGIOJE APLINKOJE	15
1.1. Paskiriant laikinąjį globėją įvertinamos ne visos aplinkybės, užtikrinančios geriausius vaiko interesus	15
1.2. Trūksta šeimų poreikius atitinkančių paslaugų	19
1.3. Nepakanka prevencinių priemonių, kurios stabdytų smurtą prieš vaikus	24
2. PASLAUGOS GLOBĖJAMS IR ĮTĖVIAMS TURĖTŲ BŪTI LABIAU PRIEINAMOS	27
2.1. Nepakankamai užtikrinamas paslaugų prieinamumas globėjams ir įtėviams	27
2.2. Globėjai ar įtėviai nesuinteresuoti į šeimą priimti mokyklinio amžiaus vaikus	35
2.3. Nepakankamas globėjų ir įtėvių pritraukimas ir rengimas	38
3. TOBULINTINAS GLOBOS ĮSTAIGOSE AUGANČIŲ VAIKŲ POREIKIŲ UŽTIKRINIMAS	42
3.1. Globa įstaigoje brangesnė, o vaikui nesuteikiama šeimos aplinka	42
3.2. Globos įstaigose trūksta paslaugų paaugliams ir vaikams pagal jų individualius poreikius	45
3.3. Neįvertinta 56 proc. vaikų globos įstaigų kokybė	48
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	51
PRIEDŲ SĄRAŠAS	56

PAGRINDINIAI FAKTAI

1,3 proc.

Lietuvos vaikų yra globojami 2021 m.: šeimose – 4,4 tūkst., vaikų globos įstaigose – 1,4 tūkst., globos centruose – 0,2 tūkst., šeimynose – 0,3 tūkst.

6,3 tūkst.

globojamų vaikų 2021 m., iš jų 5,4 tūkst. globa nuolatinė, 0,9 tūkst. – laikinoji.

53,4 mln. Eur

panaudota vaikų globai 2021 m., iš jų 11,9 mln. Eur – globai šeimose ar šeimynose, 34,5 mln. Eur – vaikų globos įstaigose, 7 mln. Eur – globos centruose.

22,6 proc.

vaikų nuolatinė globa 2021 m. pab. buvo paskirta vaikų globos įstaigose (7,6 proc. – vaikų globos namuose, 15 proc. – bendruomeniniuose vaikų globos namuose), nors siekta iki 10 proc.

6 kartus

daugiau lėšų panaudojama vieno vaiko globai vaikų globos įstaigose nei šeimoje 2021 m.

27 proc.

(222 iš 937) vaikų 2021 m. pab. laikinoji globa užtruko ilgiau nei 12 mėn. (priėmus sprendimą, globą galima tęsti iki 18 mėn., kaip nustatyta Civiliniame kodekse).

27 proc.

savivaldybių 2021 m. neteikė dalies bazinių paslaugų vaikui ar šeimai.

39 proc.

apklaustų globėjų nurodė, kad yra paslaugų, kurių globos centre negavo, nors poreikis buvo (2021 m. apklausa).

44 proc.

atvejų, kai asmenų parengimas tapti globėjais ar įtėviais 2019–2021 m. tęsėsi ilgiau nei 5 mėn. (115 iš 262).

26 proc.

vaikų globos įstaigų kokybė nevertinta.

SANTRAUKA

Audito svarba

1995 m. Lietuva, ratifikavusi Vaiko teisių konvenciją, pripažino, jog vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas šeimoje, jausdamas laimę, meilę ir supratimą, ir įsipareigojo teikti vaikui tokią apsaugą ir globą, kokios reikia jo gerovei, atsižvelgiant į jo tėvų, globėjų ar kitų asmenų, atsakančių už jį pagal įstatymą, teises ir pareigas¹.

Šalyje nuo 2018 m. įvyko esminiai pokyčiai vaiko laikinosios ir nuolatinės globos, įvaikinimo srityse: centralizuota vaiko teisių apsauga – visi Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriai tapo pavaldūs Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, pradėtas taikyti vienodas galimų vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimo standartas, pagreitėjo reagavimas į smurtinius vaiko teisių pažeidimus, vaiko teisių apsauga užtikrinama 24 val. per parą. Taikomos naujos priemonės, siekiant mažinti nepagrįsto paėmimo iš šeimos atvejų skaičių – tai atvejo vadyba, mobilios komandos, vėliau atsirado ir vaiko laikinoji priežiūra. Pradėti plėtoti bendruomeniniai vaikų globos namai, atsirado budinčio globotojo institutas, visose savivaldybėse pradėjo veikti globos centrai, teikiantys paslaugas globėjams, budintiems globotojams, įvaikintojams ir norintiems jais tapti, globojamiems ir įvaikintiems vaikams.

2018–2021 m. daugiau nei du kartus sumažėjo vaikų, kuriems einamaisiais metais globa skiriama vaikų globos įstaigoje, dalis – nuo 42 iki 17 proc., vaikų globos įstaigose kasmet mažėjo nuolat globojamų vaikų skaičius – nuo 29,3 iki 22,6 proc., tačiau nepasiektas 2021 m. siekis, kad globos įstaigose augtų iki 10 proc. vaikų. Vis dar trūksta globėjų ir pagalbos jiems, paslaugų šeimoms, kad tinkamai pasirūpintų vaikais. Daugiau nei 80 proc. norinčių įsivaikinti šeimų yra pasirengusios įsivaikinti vaikus iki 4 metų amžiaus.

Siekdami įvertinti, ar įvykę pokyčiai užtikrina geriausius vaiko interesus saugiai augti savo šeimoje, likusiems be tėvų globos – artimų giminaičių, globėjų ar įtėvių šeimose, institucinėje globoje, atlikome valstybinį veiklos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti vaiko globos ir įvaikinimo sistemos rezultatyvumą, siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar užtikrinama reikalinga pagalba šeimai ir vaikui, kai vaikai auga galimai nesaugioje šeimos aplinkoje;
- ar paslaugos globėjams ir įtėviams užtikrina, kad kuo daugiau vaikų augtų šeimos aplinkoje;
- ar kryptingai siekiama, kad būtų užtikrinti ne šeimose globojamų vaikų geriausi interesai;

¹ Vaiko teisių konvencija, preambulė, 3 str. 2 d.

- ar patenkinamas tinkamai parengtų globėjų ir įtėvių poreikis;
- ar užtikrinamas kvalifikuotų specialistų, galinčių dirbti su šeimomis ir vaikais, poreikis.

Audituojami subjektai:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, nes formuoja vaiko teisių apsaugos politiką, atsako už ją ir koordinuoja jos įgyvendinimą;
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nes įgyvendina vaiko teisių apsaugos politiką savivaldybių teritorijose ir pati ar per savo teritorinius struktūrinius padalinius dalyvauja formuojant valstybės politiką vaiko teisių apsaugos srityje, atsakinga už globos centrų veiklos kokybės priežiūrą;
- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, nes yra atsakingas už globos įstaigų licencijavimą, globos centrų ir globos įstaigų veiklos kokybės priežiūrą.

Audito metu rinkome informaciją ir bendradarbiauome su Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, savivaldybėmis, globos ir socialinių paslaugų centrais, vaikų globos įstaigomis, Lietuvos globėjų ir įtėvių bei Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijomis.

Audituojamas laikotarpis – 2019–2021 m. Siekdami įvertinti tendencijas ir pokyčius, naudojome ankstesnių ir 2022 m. duomenis.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (58 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Vaiko globos ir įvaikinimo sistema nepakankamai rezultatyvi, nes 2021 m. 22,6 proc. visų nuolat globojamų vaikų augo įstaigose (7,6 proc. – vaikų globos namuose, 15 proc. – bendruomeniniuose vaikų globos namuose), nors buvo siekiama iš viso 10 proc. Trūksta veiksmingesnės pagalbos šeimai ir vaikui, kai vaikas galimai auga nesaugioje aplinkoje, laikiniams, nuolatiniams globėjams ir įtėviams bei vaikams, globojamiems šeimose ir vaikų globos įstaigose, neužtikrinamos paslaugos pagal poreikius.

1. Reikalinga veiksmingesnė pagalba šeimai ir vaikui, kai vaikai auga galimai nesaugioje aplinkoje.

- Nustatėme, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba gauna pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus iš atsakingų institucijų, susitinka su vaiku, atlieka situacijos vertinimą, globojami vaikai susitinka su šeima, jei tai suderinama su jų interesais. Taip sudarytos prielaidos identifikuoti nesaugioje šeimos aplinkoje augančius vaikus ir jiems susitikti su šeima (1.1 poskyris, 15 psl.).
- Tarnyba nesisteminai turimų duomenų, kiek vaikų laikinai globoja gimimaičiai, kokiai vaikų daliai globa nustatyta ne pagal tėvų gyvenamąją vietą. Beveik pusėje (49 proc.) savivaldybių mažiau nei 90 proc. vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa, patenka į globėjų šeimas, dvejose savivaldybėse ne šeimoje laikinai globojama 56 proc. vaikų, 30 proc. savivaldybių trūksta budinčių globotojų. 27 proc. (222 iš 937) vaikų laikinoji globa, kurios tikslas – teikiant pagalbą vaikui ir jo tėvams grąžinti vaiką į biologinę šeimą, truko ilgiau

kaip 12 mėn. dažniausiai dėl užsitęsusių teisminių procesų, o 2011–2021 m. 15-ai proc. (281 iš 1 915) vaikų laikinoji globa kartojosi po 2 ir daugiau kartų. Tai kenkia vaiko interesams, nes besikeičiant globėjams pakartotinis paėmimas iš šeimos psichologiškai traumuoja vaiką. Pasikartojančios globos problemą pabrėžia Lietuvos globėjų ir įvaikintojų bei Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijos. Užsitęsęs ar pasikartojant laikinai globai, ilgai neišsprendžiama vaiko teisinė padėtis. Jei biologinė šeima nebendradarbiauja, sprendimai dėl vaiko globos turėtų būti priimami greičiau, kad, nesant galimybės vaikui augti biologinėje šeimoje, nebūtų uždelsta įvaikinti ar globoti šeimoje, nes kuo vyresnis vaikas, tuo mažesnės jo galimybės pakliūti į šeimą (1.1 poskyris, 15 psl.).

- 75 proc. (45 iš 60) savivaldybių neanalizuoja informacijos apie paslaugų vystymo poreikį šeimoms, kurioms nustatytas vaiko apsaugos ar pagalbos šeimai ir vaikui poreikis. 28 proc. (16 iš 60) savivaldybių neturi duomenų apie jų teritorijoje gyvenančias šeimas, kuriose bent vienas iš tėvų turi negalią. 8-ių iš 10-ies atrinktų savivaldybių socialinių paslaugų planuose analizuojamos ne visos socialinės paslaugos šeimai. 27 proc. visų savivaldybių neteikė dalies bazinių paslaugų vaikui ar šeimai: 5 neteikė mediacijos, 2 – vaikų dienos priežiūros paslaugų, 4-iose neprieinama vaikų raidos sutrikimų ankstyvoji rehabilitacija. Trūksta paslaugų, palengvinančių šeimų, kur tėvai turi negalią, buitį ir vaikų priežiūrą. Savivaldybės nurodo, kad šių paslaugų neteikia dėl finansavimo stokos ir infrastruktūros trūkumo. 1 iš 9 atrinktų socialinių paslaugų centrų nurodė, kad nevertina šeimai teikiamų paslaugų veiksmingumo. 92 proc. visų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai nevykdė pagalbos šeimai ir vaikui prieinamumo ir kokybės stebėsenos pagal rodiklius, nes jie nepatvirtinti. 36 proc. atvejo vadybos pagalbos šeimai planų 2020 m. vykdymas užsitęsė ilgiau nei 12 mėn. Jei paslaugos savivaldybė negali teikti ar tėvai nesutinka, tokia paslauga neskiriama. Nežinant paslaugų poreikio, jų nesuteikiant, neanalizuojant suteiktųjų veiksmingumo, neužtikrinamas atvejo vadybos pagalbos šeimai planų įgyvendinimas. Taip neužtikrinamas kokybiškos pagalbos prieinamumo principas², kad paslaugos atitiktų vaiko ir jo tėvų poreikius ir teisėtus interesus (1.2 poskyris, 19 psl.).
- Su šeimomis ir vaikais dirbančių atvejo vadybininkų krūviai 2021 m. buvo didesni 31 proc. savivaldybių (vienam atvejo vadybininkui – 31–49 šeimos vietoj 25–30), socialinių darbuotojų – 9 proc. savivaldybių (18–22 šeimos vietoj 15). 30 proc. visų globos centrų nurodė, kad trūksta socialinės srities darbuotojų, 2 iš 9 socialinių paslaugų centrų – atvejo vadybininkų. 2019–2021 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos skyriuose trūko mobilios komandos specialistų, ypač psichologų ir specialistų, dirbančių su priklausomybę ar jos simptomų turinčiais asmenimis. Netolygus specialistų pasiskirstymas neužtikrina reikiamo kokybiškų paslaugų prieinamumo (1.2 poskyris, 19 psl.).
- Viena iš priežasčių, dėl kurių vaikai netenka tėvų globos – smurtas prieš vaikus, tad svarbi prevencinė pagalba, tačiau Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepasiekė 2 iš 4 kriterijų, matuojančių su smurtu susijusios prevencinės priemonės įgyvendinimą, neparengė informacinio paketo apie pagalbą ir paramą visais atvejais, įskaitant ir smurtą artimoje aplinkoje. 92 proc. savivaldybių 2019–2021 m. nevertino prevencijos priemonių poreikio, 25 proc. jų veiklos planuose nenumatė prevencinių priemonių, 40 proc. – ilgalaikių (tęstinių) priemonių. 30 proc. savivaldybių nerengė pozityvios tėvystės kursų pagal poreikį, 88 proc. nevertino prevencijos priemonių veiksmingumo. Neplanuojant ir nevykdant suplanuotų prevencinių priemonių, nevertinant jų poreikio bei veiksmingumo, nebus aišku, ar pasirinktos labiausiai prie smurto prieš vaikus mažinimo prisidedančios priemonės (1.3 poskyris, 24 psl.).

² Ten pat, 4 str. 10 d.

2. Globėjams ir įtėviams reikėtų daugiau ir įvairesnės pagalbos kuriant šeimos aplinką vaikams

- 2019–2021 m. pagalbos globėjams ir įtėviams poreikio nevertino 72 proc. visų savivaldybių, 34 proc. globos centrų – globėjų, 75 proc. – įtėvių poreikių. 21 proc. (12 iš 56) atsakiusių į apklausą globos centrų ir 5 proc. savivaldybių neteikė paslaugų globėjams, nors buvo poreikis, pvz., atokvėpio, specializuotų psichologo, psichiatro, psichologo paslaugų vyresnio amžiaus globojamiems vaikams. 39 proc. (39 iš 99) apklaustų globėjų nurodė, kad buvo paslaugų, kurių negavo globos centruose, nors poreikis buvo. 9 proc. (12 iš 138) globėjų ir įtėvių nurodė, kad nežino, kiek ir kokių paslaugų jiems priklauso. 80 proc. (48) savivaldybių neturi socialinių paslaugų nuolatiniais globėjams, 87 proc. (52) – įtėviams sąrašo. 68 proc. globos centrų nevertino teikiamų paslaugų veiksmingumo. Nepakankamai užtikrinus paslaugų globėjams ir įtėviams pagal poreikius ir nesuteikiant informacijos apie galimas gauti paslaugas, jiems sudėtingiau atlikti savo pareigas, o būsiami globėjai nemotyvuojami imtis globos. Nevertinant paslaugų veiksmingumo, globos centrams sunkiau parinkti tinkamiausias paslaugas, atitinkančias vaiko ir jo globėjų, įtėvių poreikius (2.1 poskyris, 27 psl.).
- Savivaldybės gali skirti papildomą finansinę paramą globėjams ir budintiems globotojams, tačiau 2 (iš 60) jos neskyrė. 13 proc. visų savivaldybių numatė mažesnę pagalbos pinigų sumą nei 3 bazinės socialinės išmokos. Nustatėme didelius pagalbos dydžių skirtumus tarp savivaldybių, pvz., 2021 m. išmokos globėjams, budintiems globotojams svyravo nuo 80 iki 400 Eur, atlygiai budintiems globotojams – nuo 642 iki 1 926 Eur, vienkartinė materialinė pagalba globėjui – nuo 100 iki 5 200, budinčiam globotojui – nuo 40 iki 1 500 Eur. Savivaldybės, neskirdamos papildomos finansinės paramos ar skirdamos skirtingą paramą, neskatina globos šeimoje (2.1 poskyris, 27 psl.).
- Vaiko globa vaikų globos įstaigose nėra geriausias sprendimas vaikui, o tik laikina išėitis, todėl siekta, kad 2021 m. šiose įstaigose nuolatinė globa būtų paskirta ne daugiau nei 10 proc. vaikų, tačiau faktiškai skirta 22,6 proc. Kuo vyresnių vaikų amžiaus grupė, tuo didesnė dalis vaikų, nuolat globojamų įstaigose, pvz., 31,6 proc. – 15–17 m. vaikų. 2021 m. pab. įstaigose dar buvo globojami 69 (iš 887) vaikai iki 7 m. Šeimos (asmenys) yra pasirengusios įsivaikinti vaikus iki 3 metų, o galimų įvaikinti vaikų sąrašuose apie 97 proc. vaikų – 4–17 m. amžiaus. Globos centrai pabrėžė, kad trūksta įvaikintojų, globėjų vyresniems (nuo 10 m.) vaikams, negalių ar specialiųjų poreikių turintiems vaikams, mažai šeimų sutinka priimti 2 ir daugiau vienos šeimos vaikų. Dėl šių priežasčių kol kas nepavyksta pasiekti užsibrėžtų tikslų ir dalis vaikų lieka globos įstaigose ir netenka galimybės augti šeimos aplinkoje (2.2 poskyris, 35 psl.).
- Nenustatyta atvejų, kai vaiko nuomonė dėl noro būti įvaikintam būtų neišklaudyta, nesant pagrindžiančių priežasčių, tačiau parenkant nuolatinį globėją nebuvo pateikta 11-os (iš 55) vaikų nuomonė, motyvuojant tuo, kad nuolatiniais globėjais buvo paskirti vaikui artimi giminaičiai, laikinieji globėjai, ar tai nebuvo padaryta dėl vaiko sveikatos sutrikimų. Neišklusius vaiko nuomonės, nepaisoma jo interesų skiriant nuolatinį globėją (2.2 poskyris, 35 psl.).
- 16 iš 40 globos centrų neįgyvendino, 36 iš 40 įgyvendino iš dalies rekomendacijas dėl paslaugų vaikams, globėjams ir įtėviams tobulinimo, kurias teikė Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ir Socialinių paslaugų priežiūros departamentas, atlikę centrų vertinimus. 2021 m. daugiausia neatitikimų nustatyta dėl mokymų pagal Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programą (GIMK) organizavimo, išvadų

parengimo, globėjo paieškos ir parinkimo. Tarnyba iki kito vertinimo nestebi rekomendacijų įgyvendinimo. Jos paslaugų tobulinimo metodinę pagalbą patenkinamai ar neigiamai vertina 19 proc., o departamento pagalbą – 10 proc. savivaldybių. Negaunant aktualios informacijos apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą, nėra galimybės įvertinti, ar globos centrai laiku įgyvendino teiktas rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo (2.1 poskyris, 27 psl.).

- 18 proc. visų savivaldybių globėjų ir įtėvių pritraukimą vertina patenkinamai arba neigiamai (per mažai socialinių reklamų, globos viešinimo iniciatyvų, jos epizodinės, trūksta vienos bendros nacionalinės globos viešinimo strategijos). 45 proc. savivaldybių 2019–2021 m. veiklos planuose nenumatė priemonių, orientuotų į globėjų ir (ar) įtėvių paiešką. Neužtikrinant, kad būtų tinkamai vykdomos pritraukimo priemonės, nepasiekiami potencialūs globėjai ar įtėviai (2.2 poskyris, 35 psl.).
- 70–82 proc. globėjų, įtėvių, budinčių globotojų ir globos centrų GIMK mokymų programą vertina teigiamai, tačiau ją reikia atnaujinti daugiau dėmesio skiriant vaiko globos rūšių tikslams, būsimų globėjų kompetencijų ugdymui. Giminaičiams ir kartu su jais gyvenantiems asmenims mokymai pagal šią programą iki 2022-07-01 buvo neprivalomi. Organizuojant juos, nesurenkamos dalyvių grupės, mokymai prasideda vėliau, užsitęsia išvados parengimas, todėl 14-oje atrinktų globos centrų 44 proc. (115 iš 262) asmenų parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ilgiau nei 5 mėn.; 73 iš 262 (28 proc.) – ilgiau nei 7 mėn. (2.3 poskyris, 38 psl.).

3. Svarbu suteikti reikalingas paslaugas globos įstaigose augantiems vaikams

- Pagal pertvarkos planą³ pertvarkomi vaikų globos namai ir juose vaikų, kuriems tais metais skirta nuolatinė globa, skaičius 2019–2021 m. mažėjo nuo 878 iki 412. Vietoj jų kuriami bendruomeniniai vaikų globos namai, kurie veikia pagal šeimai artimos aplinkos modelį ir įsteigti atskirose patalpose (pvz., namas, butas). Juose 2019–2021 m. nustatytų globų skaičius didėjo nuo 759 iki 815. Bendruomeniniai vaikų globos namai taip pat yra įstaigos, dėl to ir juose globojamų vaikų skaičius turėtų mažėti, norint pasiekti⁴, kad 2030 m. ne mažiau kaip 90 proc. vaikų būtų globojama šeimos aplinkoje. 2021 m. šeimos aplinkoje globota 77,9 proc., 2022-07-01 – 79,2 proc. vaikų. Savivaldybių duomenimis, vieno vaiko globai šeimoje 2021 m. panaudota 6 kartus mažiau nei įstaigose (vaikų globos ir bendruomeniniuose vaikų globos namuose – 18,6 tūkst. Eur, šeimoje ar šeimynose – apie 3 tūkst. Eur). Neužtikrinant vaikų globos šeimose, vaiko globai valstybė panaudoja daugiau lėšų, o vaikui nesuteikiama šeimos aplinka (3.1 poskyris, 42 psl.).
- Socialinių paslaugų priežiūros departamento duomenimis, 75 proc. (21 iš 28) vaikų globos įstaigų tinkamai neįvertina jose gyvenančių vaikų poreikių. 68 proc. (19 iš 28) įstaigų neskiria pakankamai dėmesio vaiko palydėjimo į savarankišką gyvenimą priemonių planavimui ir vykdymui (pvz., kaip tvarkyti buitį ar finansinius reikalus, gauti norimą darbą). Palydėjimo paslaugą 16–24 m. jaunuoliams teikė tik 15 savivaldybių. Nustatėme, kad 8 vaikai (iš 41) negavo jiems skirtų sanatorinio gydymo, logopedo, spec. pedagogo, psichologo paslaugų. Vaikų globos įstaigos nurodė, kad kai kurių paslaugų teko laukti iki 6 mėn., pvz., 23 įstaigos iki 2 mėn. laukė psichiatro, 21 įstaiga – iki 3 mėn. gydytojų specialistų, 9 įstaigos – iki 6 mėn. vaikų raidos centro ir kt. paslaugų. Tinkamai nevertinant įstaigose

³ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

⁴ Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa.

globojamų vaikų poreikių, nenustatoma, kas naudingiausia vaikui, o neužtikrinant jam reikalingų paslaugų, nesuteikiama reikalinga pagalba (3.2 poskyris, 45 psl.).

- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas 56-ių proc. (49 iš 88) vaikų globos įstaigų nevertino bent kartą per 5 metus, 26 proc. – nevertintos nė karto. Vertintuose nustatoma konkrečių vaiko poreikių vertinimo ir individualių socialinės globos planų sudarymo trūkumų. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, atlikus vaiko globos priežiūrą, nesistemina duomenų apie nustatytus dalykus ir pateiktas rekomendacijas. Socialinių paslaugų priežiūros departamentas apibendrinančios informacijos apie visus atliktus vaikų globos įstaigų vertinimus ir jų rezultatus neturėjo, o dažniausiai pasitaikančius pažeidimus pateikė savo metinėse veiklos ataskaitose. Taip pat nesisteminio duomenų apie globos įstaigų veiklos įsivertinimus. Visos atsirinktos (21) vaikų globos įstaigos neskelbė departamento vertinimo rezultaty, o 17 – įsivertinimo duomenų. Neatlikus vertinimo, vaikų globos įstaigos praranda galimybę tobulinti savo veiklą, o nekaupiant duomenų apie teiktas rekomendacijas, prižiūrinčiosios įstaigos neturi aktualios informacijos (3.3 poskyris, 48 psl.).

Pokyčiai audito metu

Nuo 2022-07-01⁵ įsigaliojo Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimai dėl paslaugų šeimai prieinamumo didinimo: numatyta nauja socialinių paslaugų rūšis – prevencinės socialinės paslaugos.

Nuo 2022-07-01 GIMK mokymai privalomi kiekvienam fiziniam asmeniui, norinčiam tapti vaiko globėju (rūpintoju)⁶, t. y. ir giminaičiams, ir jų sutuoktiniams ar kartu gyvenantiems santuokos neįregistravusiam asmenims.

2022 m. sausio mėn. pradėta kurti vaikų globos namų rizikingumo vertinimo sistema⁷, pagal kurią kasmet iki sausio 10 d. bus sudaromas rizikingų ūkio subjektų (vaikų globos įstaigų) sąrašas patikrinimui atlikti.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas 2021-12-17 pateikė⁸ metodines rekomendacijas ir formas vaiko poreikių vertinimui atlikti ir individualiam socialinės globos planui sudaryti.

Socialinių paslaugų ir priežiūros departamentas 2021-12-16 patvirtino⁹ planinių patikrinimų kontrolinį klausimyną, kurį rekomenduoja naudoti vaikų globos įstaigoms veiklos kokybei įsivertinti.

⁵ Socialinių paslaugų įstatymas, 6 str. 1 d. ir 6¹ str.

⁶ Vaiko globos organizavimo nuostatai, 21 p., Civilinis kodeksas, 3.269 str.

⁷ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2022-01-17 įsakymu Nr. V1-22 patvirtintas Rizikos vertinimo pagrįstos ūkio subjektų veiklos, teikiant licencijuotas socialinės globos paslaugas, patikrinimų atrankos tvarkos aprašas.

⁸ Prieiga per internetą: <https://spdd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/licencijavimas/metodines-rekomendacijos> (žiūrėta: 2022-01-28).

⁹ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2021-12-16 įsakymas Nr. V1-1002 „Dėl socialinės globos įstaigų planinių patikrinimų kontrolinių klausimynų patvirtinimo“.

Nuo 2022-07-01 Vaiko globos organizavimo nuostatuose¹⁰ išdėstyta globėjo parinkimo tvarka.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba teritoriniams skyriams 2022-04-20 susistemino¹¹ teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias vaiko nuomonės išklausymo procedūrinius klausimus nagrinėjant pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atvejo vadybos ir teismo proceso metu, organizuojant vaiko globą (rūpybą) bei įvaikinimą. Vaiko nuomonės išklausymo akto privalomumas įtvirtintas Vaiko globos organizavimo nuostatuose¹².

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Siekiant sistemiškai suteikti paslaugas globėjams (rūpintojams), tėviams ir užtikrinti geriausias vaiko interesus, įtraukti į Bazinių paslaugų šeimai paketą švietimo, sveikatos ir socialines paslaugas globėjams (rūpintojams), tėviams ir jų šeimose globojamiems (rūpinamiems) ar įvaikintiems vaikams bei vykdyti šių paslaugų teikimo stebėseną (2-asis pagrindinis audito rezultatas).
2. Siekiant politikos formuotojui turėti palyginamus savivaldybių duomenis tobulinimo sprendimams priimti, sukurti stebėsenos rodiklius ir parengti jų stebėsenos metodines rekomendacijas savivaldybėms dėl paslaugų poreikio ir veiksmingumo vertinimo (1-asis ir 2-asis pagrindiniai audito rezultatai).
3. Siekiant, kad kuo daugiau vaikų augtų artimai šeimai aplinkoje, numatyti priemonės, kurios paskatintų asmenis globoti ar įsivaikinti vyresnius vaikus (10 metų amžiaus ar vyresnius), vaikus su negalia ar turinčius sveikatos problemų, taip pat turinčius brolių ar seserų (2-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant priimti duomenimis pagrįstus sprendimus, sisteminti duomenis apie vaikus, kuriems laikinoji globa nustatyta pas giminaičius ar emociniai ryšiais susijusius asmenis (1-asis pagrindinis audito rezultatas).

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai

5. Siekiant efektyvesnės smurto prieš vaikus prevencijos, visuomenės švietimo priemonės planuoti ir vykdyti atsižvelgiant į atliekamų visuomenės nuomonės bei žiniasklaidos stebėsenos tyrimų rezultatus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant asmenims kuo geriau pasirengti globoti ar įvaikinti vaikus, tobulinti Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, tėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programos vykdymą (2-asis pagrindinis audito rezultatas).

¹⁰ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 (nauja redakcija 2022-06-29 Nr. 688) patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.

¹¹ Teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių vaiko nuomonės išklausimą, apžvalga, Nr. 6-277.

¹² Vaiko globos organizavimo nuostatai, 35.8 p.

Socialinių paslaugų priežiūros departamentui

7. Siekiant turėti aktualius išorinio vaikų globos įstaigų vertinimo metu gautus duomenis apie įstaigų veiklos kokybę, sisteminti informaciją apie nustatytus trūkumus ir jų šalinimo veiksmus (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (51 psl.). Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.

ĮŽANGA

Lietuvoje vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą, vaiko interesų užtikrinimą, tėvų ir kitų vaiko atstovų atsakomybės ir galimybių rūpintis vaiku stiprinimą, pagalbos vaikui ir šeimai organizavimą reglamentuoja Vaiko teisių pagrindų įstatymas. Įstatyme¹³ ir Vaiko teisių konvencijoje¹⁴ įtvirtintas geriausių vaiko interesų principas. Šis principas taikomas remiantis konkrečia individualaus vaiko situacija, vertinant ir nustatant, kas naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje, atsižvelgiant į vaiko nuomonę, jo identiškumą, šeimos aplinkos ir šeimos ryšių išsaugojimą ir santykių palaikymą, vaiko poreikių, atitinkančių jo amžių, vystymąsi, gebėjimus ir brandą bei užtikrinančių tinkamą vaiko raidą, tenkinimą, fizinį ir psichinį saugumą, vaiko teisės į sveikatą ir mokslą užtikrinimą bei kitus specialius vaiko poreikius. Vaikui turi būti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, taikant visą įmanomą koordinuotą kompleksinę pagalbą.

Pagrindinė institucija, kuriai deleguota vaiko teisių apsaugos funkcija – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Vaiko teisių ir interesų užtikrinimo sistemoje dalyvauja (1 pav.):

1 pav. Vaiko teisių ir interesų užtikrinimo sistemos dalyviai

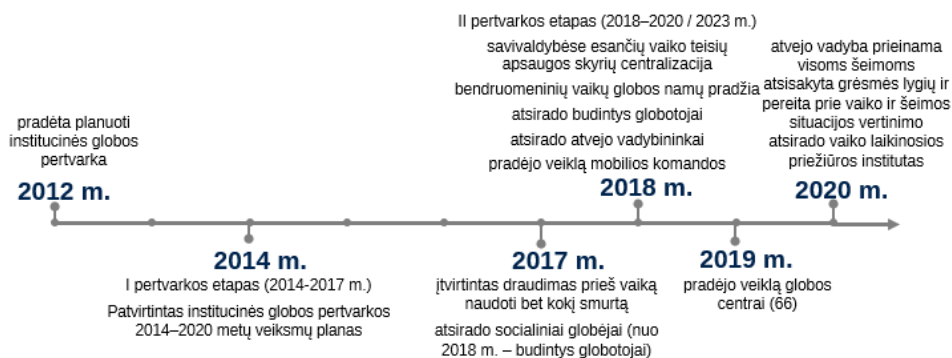

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal teisės aktus bei 2021 m. duomenis apie įstaigų skaičių

Lietuvos vaiko teisių apsaugos sistemoje įvyko reikšmingų pokyčių (2 pav.).

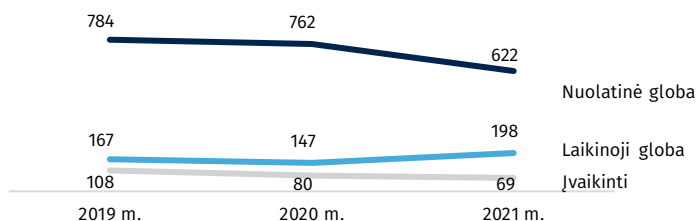
¹³ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 1 d. 1 p.

¹⁴ Ten pat, 3 str.

2 pav. Lietuvos vaiko teisių ir interesų užtikrinimo sistemos pokyčiai

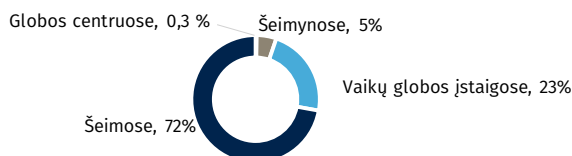
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenis

Atsižvelgiant į vaiko prigimtinę teisę augti biologinėje šeimoje, jeigu tai neprieštarauja jo interesams¹⁵, nustačius galimų vaiko teisių pažeidimų pirmiausia teikiama pagalba šeimai. Nepavykus prevencinėmis ir (ar) kompleksinės pagalbos paslaugomis ir priemonėmis išsaugoti vaiko jo biologinėje šeimoje, vaikas paimamas iš jos, nustatant jam laikinąją globą (rūpybą), o jeigu ir tai neperspektyvu – vaikui nustatoma nuolatinė globa (rūpyba) arba jis įvaikinamas¹⁶. 2021 m. Lietuvoje iš viso buvo 498,3 tūkst. vaikų, iš jų 6,3 tūkst. (1,3 proc.) globojami: 4,4 tūkst. – šeimose, 1,4 tūkst. – globos įstaigose, 0,2 tūkst. – globos centruose, 0,3 tūkst. – šeimynose. 5,4 tūkst. vaikų skirta nuolatinė, 0,9 tūkst. – laikinoji globa. Vaikų, kuriems per 2019–2021 m. nustatyta nuolatinė globa ar jie įvaikinti, skaičius mažėjo (3 pav.).

3 pav. Vaikų, kuriems per 2019–2021 m. nustatyta laikinoji, nuolatinė globa ar jie įvaikinti, skaičius

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal tarnybos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis (žr. 2022-05-22)

2019–2021 m. dauguma nuolat globojamų vaikų buvo globojami šeimose: 2019 m. – 67, 2020 m. – 70, 2021 m. – 72 proc. vaikų (4 pav.). 2021 m. iš viso nuolat buvo globojama 5,4 tūkst. vaikų.

4 pav. Vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa, pasiskirstymas 2021 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenis

2019–2021 m. vaikų globai panaudota 156,5 tūkst. Eur: 2019 m. – 48,7 tūkst. Eur, 2020 m. – 54,4 tūkst. Eur, 2021 m. – 53,4 tūkst. Eur.

¹⁵ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 1 d. 2 p.

¹⁶ Ten pat, 33 str. 6 d.

AUDITO REZULTATAI

1. REIKALINGA VEIKSMINGESNĖ PAGALBA ŠEIMAI IR VAIKUI, KAI VAIKAI AUGA GALIMAI NESAUGIOJE APLINKOJE

1.1. Paskiriant laikinąjį globėją įvertinamos ne visos aplinkybės, užtikrinančios geriausias vaiko interesus

1. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros, vaiko teisių apsaugos, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų bei įstaigų (pvz., probacijos tarnyba, seniūnijos), nevyriausybinų organizacijų darbuotojams, kurių darbas susijęs su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra, nustatyta prievolė pranešti apie galimą vaiko teisių pažeidimą, o Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai – tinkamai ir laiku reaguoti į pranešimus¹⁷. Atsiradus rizikos veiksnių ir siekiant išvengti pavojaus vaiko saugumui, jei tik įmanoma, prioritetas teikiamas vaiko išsaugojimui šeimoje, teikiant vaikui ir jo tėvams pagalbą. Nepavykus išsaugoti vaiko biologinėje šeimoje, vaikas paimamas iš jos, nustatant jam laikinąjį globą (rūpybą) (toliau – globa) ir užtikrinant geriausias vaiko interesus¹⁸. Parenkant vaiko globos vietą, turi būti vadovaujama vaiko aplinkos ir globos vietos pastovumo principu – turi būti siekiama užtikrinti, kad tai būtų vienintelė vaiko globos vieta, kuri būtų kaip įmanoma arčiau vaiko gyvenamosios vietos ir gali būti keičiama tik tuo atveju, jeigu tai atitinka geriausias vaiko interesus¹⁹.
2. Laikėmės nuostatos, kad nesaugioje šeimos aplinkoje augantys vaikai identifikuojami, kai Tarnyba gauna pranešimus iš visų institucijų, turinčių informaciją apie galimus vaiko teisių pažeidimus²⁰. Visais atvejais, gavus pranešimą, susitinkama su vaiku²¹, nuvykstant į jo buvimo vietą per 6²² ar 1 val. (jei pranešimas gautas iš policijos). Nustačius vaiko teisių pažeidimų, tarnyba atlieka vaiko situacijos vertinimą²³. Laikėme, kad geriausi vaiko interesai užtikrinami tada, kai: tarnybos teritoriniai skyriai²⁴ ir globos centrai (GC) visais atvejais vertina, ar yra giminaičių ir emociniais ryšiais susijusių asmenų, kurie galėtų laikinai globoti vaiką; 90 proc. vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa, patenka į globėjų šeimas²⁵; laikinosios globos laikotarpiu užtikrinamas bendravimas su šeima, jei tai

¹⁷ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 35 ir 36 str.

¹⁸ Civilinis kodeksas, 3.249 str. 1 d. 1 p.

¹⁹ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 18 p.

²⁰ Ten pat, 35 str. 1 d.

²¹ Ten pat, 36 str.

²² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-12-30 įsakymu Nr. A1-803 patvirtintas Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas, 5 p.

²³ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 36 str. 1 d.

²⁴ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2002-04-18 įsakymu Nr. 56 patvirtinti Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai, 5 ir 10 p. (nuo 2022-07-01 neteko galios).

²⁵ Rodiklio reikšmė suderinta su ministerija ir Tarnyba.

neprieštarauja geriausiems vaiko interesams²⁶; laikinoji globa trunka ne ilgiau nei 12 mėn.²⁷; vaikų iki 3 metų laikinoji globa vaiko globos įstaigoje trunka ne ilgiau nei 3 mėn.²⁸

3. Nustatėme, kad, gavusi pranešimą²⁹ apie galimus vaiko teisių pažeidimus, tarnyba susitiko su vaiku 88 iš 90 atvejų³⁰, o likusiais dviem – su vaiku bendravo telefonu. Visais 75-iais patikrintais atvejais, kai turėjo būti atliekamas vaiko situacijos vertinimas, jis buvo atliktas. Tarnybos atlikto tyrimo duomenimis, 5-iais iš 8 atvejų nepavyko nuvykti į vietą per 6 val., o 2 iš 12 – per 1 val. Tarnyba stebi reagavimo į galimus vaiko teisių pažeidimus per 1 val. rodiklį: siekiama rodiklio reikšmė 2021 m. buvo 90 proc., pasiekta – 78 proc. Išanalizavusi trūkumus, tarnyba patvirtino reagavimo per nustatytą laiką procesą, pasiūlė priemones teritoriniams skyriams.
4. Tarnybos duomenimis, 2019–2021 m. teritoriniai skyriai pateikė informaciją apie 50 proc. vaikų artimus giminaičius, kitus giminaičius ir asmenis, su vaiku susijusius emociniais ryšiais, savivaldybių administracijoms, kurios turi paskirti konkretų globėją (rūpintoją) (toliau – globėjas). 2 (iš 10) atsirinktų savivaldybių nurodė, kad tarnybos skyriai, nors ir turėdami informaciją, jos nepateikė. 9 (iš 12) atsirinkti GC budinčių globotojų paiešką vykdo nevertindami jų giminytės ar emocinio ryšio su vaiku, o 3 – vertina, jei tarnyba nenurodė konkretaus asmens. Sėkmingesnę globoti galinčių giminaičių paiešką gali lemti glaudus globos centro socialinių darbuotojų, socialinių paslaugų centre dirbančių atvejo vadybininkų ir biologinės šeimos ar kitų artimųjų bendradarbiavimas (pavyzdys).

Sėkmingų atvejų, kai globos centras surado galinčius globoti vaikus giminaičius, pavyzdys

Mažeikių rajono šeimos ir vaiko gerovės centras (ši įstaiga veikia kaip globos centras ir kaip socialinių paslaugų centras, kuriame dirba atvejo vadybininkai) nurodė, kad, papildomai pasidomėjus, ar yra galinčių globoti vaiką giminaičių, 2020–2021 m. buvo pateikti 2 pasiūlymai tarnybos teritoriniam skyriui ir savivaldybei dėl globėjo pakeitimo.

---

5. Tarnyba nesistemina duomenų, kiek vaikų laikinosios globos metu globoja giminaičiai ar emociniais ryšiais susiję asmenys. Parinkdamos globėją, savivaldybės remiasi tarnybos parengtomis rekomendacijomis³¹, nes Globėjo parinkimo likusiam be tėvų globos vaikui tvarkos aprašo projektas nuo 2020 m. vidurio derinamas³². Vertindamas projektą, vaiko teisių apsaugos kontrolierius³³ atkreipė dėmesį į nepakankamas prielaidas globėjo parinkimo skaidrumui užtikrinti, į kriterijų poreikį parenkant globėją ar budintį globotoją, į skirtingus globėjo parinkimo kriterijus pagal globos rūšis (laikinoji, nuolatinė), į kitų teisės aktų nuostatų atkartojimą. Globėjo paieška ir parinkimas yra viena vertinamųjų sričių, kai

²⁶ Vaiko teisių konvencija, 9 str. 3 d.

²⁷ CK, 3.253 str. 2 d.

²⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2002-04-18 įsakymu Nr. 56 patvirtinti Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai, 19 p.

²⁹ Tarnybos duomenimis, 2021 m. gauti 40 493 pranešimai apie galimus vaiko teisių pažeidimus, tai yra apie 2,7 proc. daugiau nei 2020 m.

³⁰ 60 atvejų patikrino valstybiniai auditoriai, 30 atvejų – Tarnyba

³¹ Išaiškinimas dėl nuolatinio globėjo (rūpintojo) tėvų globos netekusiam vaikui paieškos ir parinkimo, informacijos apie galimą nuolatinį globėją (rūpintoją) teikimo Tarnybos teritoriniam skyriui, informacijos apie likusį be tėvų globos vaiką pateikimo parinktam globėjui (rūpintojui) ir supažindinimo su likusiu be tėvų globos vaiku organizavimo.

³² Globėjo (rūpintojo) parinkimo likusiam be tėvų globos vaikui tvarkos aprašo projektas Nr. 20-9708(2), derinamas nuo 2020-06-30 (žiūrėta 2022-06-15).

³³ Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2021 metų veiklos ataskaita.

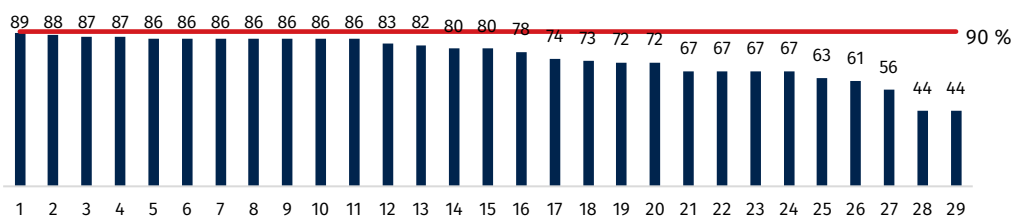

tarnyba ar SPPD atlieka GC vertinimus. 2020 m. ši sritis buvo antra³⁴ (iš 7) pagal didžiausią nustatytų neatitikimų / pažeidimų skaičių³⁵, 2021 m. – 3-ia iš 7-ių.

Pokytis audito metu: nuo 2022-07-01 Vaiko globos organizavimo nuostatuose³⁶ išdėstyta globėjo parinkimo tvarka.

- Civilinis kodeksas nustato, kad vaikas, likęs be tėvų globos, gali būti apgyvendinamas vaikų globos institucijoje tik išimtiniais atvejais, kai nėra galimybės jo globoti šeimoje, globos centre arba šeimynoje³⁷, tačiau, SPIS duomenimis, beveik pusėje (49 proc.) savivaldybių mažiau nei 90 proc. vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa, patenka į globėjų šeimas. Devyniose savivaldybėse, nustačius šią globą, į šeimas patenka mažiau nei 70 proc. vaikų (5 pav.).

5 pav. Savivaldybės, kuriose į šeimas patenka mažiau nei 90 proc. laikinai globojamų vaikų

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SPIS duomenis (žr. 2022-01-17)

- 30 proc. savivaldybių pripažįsta, kad trūksta budinčių globotojų. Pagal GC pateiktus duomenis, trys savivaldybės budinčių globotojų visiškai neturi (vienoje jų budinčių globotojų funkcijas atlieka nuolatiniai globėjai). GC ir savivaldybės nurodo, kad trūksta budinčių globotojų paaugliams, vaikams, kuriems reikalinga speciali priežiūra, vienos šeimos vaikams, kai yra brolių / seserų. Tik 17 proc. sutartis sudariusių budinčių globotojų šalyje gali priimti 3 ir daugiau vaikų³⁸. Neradus budinčio globotojo, galima jį surasti kitose savivaldybėse (pavyzdys).

Klaipėdos m. savivaldybės veiksmų, neradus globėjo, pavyzdys

Klaipėdos m. savivaldybė, per nustatytą terminą konkrečiam vaikui neradusi globėjo, vaiką perkelia pas laisvą budintį globotoją savo ar kitoje savivaldybėje. Jei vaikui nerandamas globėjas Klaipėdoje, kitose savivaldybėse, jo laikinoji globa ne ilgiau nei 3 mėn. vyksta BĮ Klaipėdos m. šeimos ir vaiko gerovės centre ar bendruomeniniuose vaikų globos namuose (BVGN). GC toliau tęsia budinčio globotojo ar globėjo, galinčio laikinai globoti vaiką, paiešką, o kai jis randamas, inicijuojamas pakeitimas.

- Tarnyba nesistemino, kokiam vaikų skaičiui laikinoji globa nustatyta ne pagal tėvų gyvenamąją vietą. Pasinaudoję tarnybos ir GC informacija, nustatėme, kad 2019–2021 m. apie 6 proc. vaikų laikinoji globa nustatyta ne pagal jų tėvų gyvenamąją vietą.
- Septynios iš 10-ies atsirinktų savivaldybių nurodė, kad terminas (3 d. d.³⁹) budinčiam globotojui ar globėjui šeimoje ar šeimynoje parinkti yra per trumpas, nes atsiranda

³⁴ Tarnybos duomenimis, pagal 7 vertinimo sritis daugiausia neatitikimų / pažeidimų (25 proc. visų nustatytų neatitikimų / pažeidimų) nustatyta dėl mokymų pagal GIMK programą organizavimo.

³⁵ 2020 m. globėjo paieškos ir parinkimo vertinimo srityje nustatyti 42 neatitikimai / pažeidimai, 2021 m. – 29.

³⁶ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 (nauja redakcija 2022-06-29 Nr. 688) patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai

³⁷ Civilinis kodeksas, 3.261 str.

³⁸ Prieiga per internetą: <https://globoscentrai.lt/curators> (žiūrėta 2022-04-15).

³⁹ Civilinis kodeksas, 3.262 str.

biurokratinių kliūčių dėl dokumentų pateikimo (per 1 d. d.⁴⁰), sudėtinga greitai rasti globėjus sveikatos sutrikimų turintiems vaikams.

- Remdamiesi 14 GC pateiktais duomenimis, nustatėme, kad 2019–2021 m. planuoti pusės globojamų vaikų susitikimai su šeima. 96 proc. planuotų susitikimų įvyksta. Suplanuoti susitikimai neįvyksta dėl tėvų pasyvumo, turimų priklausomybių ar vaikų nenoro susitikti, emocinių išgyvenimų. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus nuomone⁴¹, tam tikrais išimtiniais atvejais turėtų būti priimami sprendimai ir dėl atsakomybės taikymo tėvams, kurie atsisako bendradarbiauti, priimti jiems siūlomą pagalbą, veikti kartu su atitinkamais specialistais, siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus.
- Vaiko laikinoji globa turėtų trukti ne ilgiau kaip 12 mėn., išskyrus atvejus, kai dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęsta, tačiau ne ilgesniam kaip 18 mėn.⁴². SPIS duomenimis, 2021 m. pabaigoje 27 proc. (222 iš 937) vaikų laikinoji globa truko ilgiau kaip 12 mėn. (6 pav.).

6 pav. Laikinosios globos, užsitęsusios ilgiau nei 12 mėn., priežastys

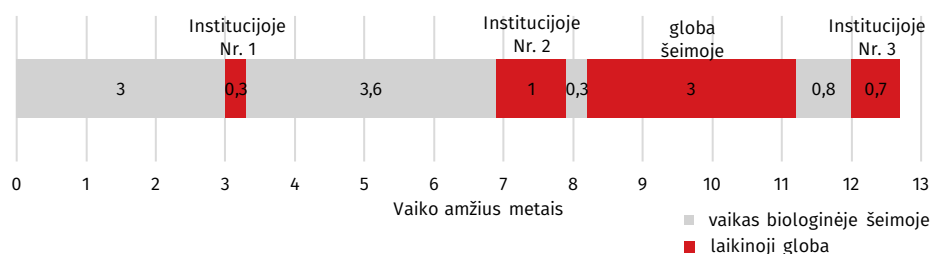
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SPIS duomenis (žiūrėta 2021-12-31)

Patikrinę atskirus 9 atvejus nustatėme, kad iš jų vieno vaiko globa truko 37 mėn., kito – 32 mėn.

- 56⁴³ GC nurodė, kad 2021 m. buvo 44 atvejai, kai vaikams nustatyta laikinoji globa daugiau nei po vieną kartą, netinkamai įvertinus tėvų galimybes vaikui suteikti saugią aplinką šeimoje. Tarnybos duomenimis, 2011–2021 m. laikinoji globa nustatyta po 2 ir daugiau kartų 15-ai proc. (281 iš 1 915) vaikų, iš jų 39-iems – po 3–5 kartus (pavyzdys).

Vaiko, kuriam laikinoji globa buvo nustatyta 4 kartus, pavyzdys

Vaikai laikinoji globa nustatyta 4 kartus. Iš viso biologinėje šeimoje vaikas praleido 7,7 metų, laikinoje globoje – 5 metus, iš kurių 2 metus – trijose skirtingose institucijose. Gavus duomenis iš tarnybos (2021 m. gegužės mėn.), laikinoji globa vaikui nebuvo pasibaigusi.

- Išnagrinėję 14 atvejų, dviejuose tarnybos skyriuose nustatėme atvejį, kai nuo pirmosios laikinos globos iki nuolatinės nustatymo praėjo 2 metai ir 10 mėn. Per tą laiką vaikas kelis kartus turėjo keisti globos vietą. Tarnybos duomenimis, yra bent 2 vaikai, kuriems laikinoji

⁴⁰ Vaiko globos organizavimo nuostatai, 36 p.

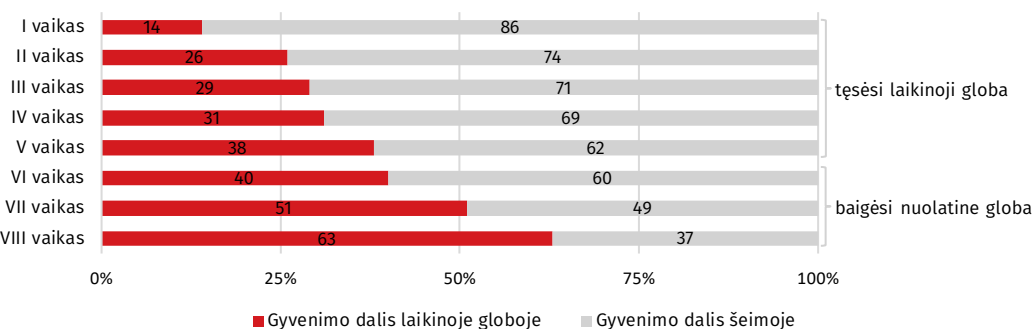
⁴¹ Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2021 metų veiklos ataskaita.

⁴² Civilinis kodeksas, 3.253 str. 2 d.

⁴³ Apklausėme 66 GC, tačiau atsakymus pateikė 56.

globa nustatyta po keturis kartus ir kurie laikinoje globoje praleido daugiau savo gyvenimo nei biologinėje šeimoje (7 pav.).

7 pav. Vaikų, bent 4 kartus globotų laikinai, gyvenimo dalis, praleista šeimoje ir laikinoje globoje, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal tarnybos duomenis

14. Problemą dėl pasikartojančios laikinosios globos, kai vaikas paimamas iš šeimos ir apgyvendinamas įstaigoje ar budinčių globėjų šeimose, pabrėžia Lietuvos globėjų ir įvaikintųjų asociacija⁴⁴. Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacija⁴⁵ nurodo, kad vis daugiau laikinai globojamų vaikų į biologines šeimas negrįžta ir, prabuvę budinčių globotojų šeimose, perkeliama į institucinę globą.
15. Globėjo parinkimas – tarpinstitucinis procesas, todėl jo dalyviams (savivaldybėms, tarnybos teritoriniams skyriams, GC) būtina atlikti jiems numatytas funkcijas, kad galėtų priimti pagrįstus sprendimus parenkant globėjus, taip pat kad laikinoji globa neužtruktų ir nesikartotų. Vaiko laikinosios globos tikslas yra grąžinti vaiką į biologinę šeimą, dėl to svarbu institucijoms užtikrinti vaiko santykių palaikymą su biologine šeima.

1.2. Trūksta šeimų poreikius atitinkančių paslaugų

16. Šeimai, kaip pagrindinei visuomenės ląstelei ir natūraliai visų jos narių, ypač vaikų, augimo ir gerovės aplinkai, turi būti suteikta reikiama apsauga ir pagalba, kad ji galėtų priimti visas pareigas visuomenei⁴⁶. Socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas planuojant ir organizuojant socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas yra viena iš savivaldybių savarankiškų funkcijų⁴⁷.
17. Laikėmės nuostatos, kad teikiamos paslaugos šeimai, siekiant, kad vaikas liktų šeimoje, kai: visos savivaldybės kasmet analizuoja paslaugų šeimoms, kurioms taikoma atvejo vadyba dėl vaiko teisių pažeidimo, pagalbos poreikį ir sudaro galimų teikti socialinių paslaugų sąrašą šeimai⁴⁸, visos šeimos gauna paslaugas pagal visus joms nustatytus poreikius⁴⁹, savivaldybės

⁴⁴ Lietuvos globėjų ir įvaikintųjų asociacijos 2021-08-16 raštas socialinės apsaugos ir darbo ministrei M. Navickienei.

⁴⁵ Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijos 2022-05-26 raštas.

⁴⁶ Vaiko teisių konvencija, preambulė.

⁴⁷ Vietos savivaldos įstatymas, 6 str. 1 d. 12 p.

⁴⁸ Ten pat.

⁴⁹ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 1 d. 10 p.

bent kartą per metus vertina teikiamų paslaugų veiksmingumą⁵⁰, vaikų dienos centrai teikia pagalbą vaikui⁵¹. Laikėme, kad specialistų dirbti su šeimomis ir vaikais pakanka, kai: visose savivaldybėse vienam atvejo vadybininkui vienu metu tenka ne daugiau nei 25–30 atvejų darbu su šeimomis, vienam socialiniam darbuotojui – ne daugiau nei 15 šeimų⁵², visos tarnybos mobiliosios komandos sudarytos iš psichologo, socialinio darbuotojo ir specialisto, dirbančio su priklausomybių turinčiais žmonėmis⁵³. Laikėme, kad specialistų kvalifikacijos tobulinimas atitinka jų poreikius, kai: vertinamas visų specialistų kvalifikacijos tobulinimo poreikis⁵⁴, jie kasmet tobulina kvalifikaciją pagal nustatytus poreikius⁵⁵.

Savivaldybėse neužtikrinamos bent 4 bazinės paslaugos ir paslaugos šeimoms, kai tėvai turi negalią

18. 2019–2021 m. 75 proc. (45 iš 60) savivaldybių nekaupia ir neanalizuoja informacijos apie paslaugų vystymo poreikį šeimoms, kurioms nustatytas vaiko apsaugos ar pagalbos šeimai ir vaikui poreikis. 2021 m. tai atliko tik 3 savivaldybės. Tik Lazdijų rajono savivaldybė (iš 60) nurodė, kad 2019–2021 m., kasmet vertindama socialinių paslaugų situaciją savivaldybėje, analizavo ir paslaugų šeimoms poreikį, nes bendradarbiaudami su institucijomis metų pradžioje analizuoja, kurios paslaugos buvo veiksmingos, planuoja naujų paslaugų poreikį.
19. Nustatėme, kad 28 proc. (16 iš 60) savivaldybių neturi duomenų apie jų savivaldybėje gyvenančias šeimas, kuriose bent vienas iš tėvų turi negalią, informaciją apie juos gauna tik tada, kai pats asmuo kreipiasi. Ši problema buvo nurodyta 2020 m. atlikto valstybinio audito ataskaitoje „Asmenų su negalia socialinė integracija“⁵⁶. 32 proc. (19 iš 60) savivaldybių nepateikė duomenų arba nurodė, kad nekaupia informacijos apie globoti perduotus ar įvaikintus vaikus iš šeimų, kuriose tėvai turi negalią.
20. Vertindamos ir planuodamos socialines paslaugas gyventojams, įskaitant ir socialinę riziką patiriančias šeimas, savivaldybės turėtų rengti⁵⁷ socialinių paslaugų planą pagal SADM 2007 m. patvirtintą⁵⁸ Socialinių paslaugų plano formą, kuri neatitinka šiuo metu galiojančių normatyvų⁵⁹. Dėl to 8-ių iš 10-ies atsirinktų savivaldybių socialinių paslaugų planuose analizuojamos ne visos socialinės paslaugos šeimai (pvz., Bazinio paslaugų šeimai paketo paslaugos, koordinuotai teikiamos paslaugos). 2022 m. iš 10-ies atsirinktų savivaldybių tik Biržų r. savivaldybės socialinių paslaugų plane paslaugų prieinamumo

⁵⁰ Ten pat, 34 str. 7 d.

⁵¹ Ten pat, 34 str.

⁵² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-03-29 įsakymu Nr. A1-141 patvirtintas Atvejo vadybos tvarkos aprašas, 79 ir 80 p.

⁵³ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-06-27 įsakymu Nr. A1-334 patvirtintas Mobilųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašas, 4 p.

⁵⁴ Europos socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo ir kokybės sertifikavimo sistema (EQUASS), 2 d. Personalas, 10 kriterijus.

⁵⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-92 patvirtintas Socialinių paslaugų srities darbuotojų ir socialinių paslaugų įstaigų vadovų profesinės kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, 8 p.

⁵⁶ Valstybinis auditas „Asmenų su negalia socialinė integracija“, 2020-09-07 Nr. VAE-9.

⁵⁷ Vyriausybės 2006-11-15 nutarimas Nr. 1132 „Dėl Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“.

⁵⁸ 2007-04-12 įsakymu Nr. A1-104.

⁵⁹ Vyriausybės 2019-06-16 nutarimas Nr. 618 „Dėl bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“, socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai: 2014-01-20 Nr. A1-23 „Dėl socialinių paslaugų išvystymo normatyvų patvirtinimo“; 2006-11-30 Nr. A1-317 „Dėl socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų patvirtinimo“.

mastas vertinamas pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus, kitos savivaldybės, rengdamos planus, vadovavosi neatnaujinta plano forma. SADM nurodė⁶⁰, kad planuojama atsisakyti socialinių paslaugų planų ir kurti kitokią formą, kaip būtų numatomi ir vertinami su tuo susiję rodikliai. Šiuo metu išbandomas paslaugų žemėlapis, kuris galėtų tapti kasmetine paslaugų planavimo priemone.

21. Organizuojant pagalbos šeimoms teikimą, savivaldybėse turi būti sudaromos sąlygos gauti konsultacijas ir informaciją apie šeimoms reikalingą pagalbą vieno langelio principu: savivaldybės teritorijoje veikia bent vieni bendruomeniniai šeimos namai, kurie teikia informaciją apie visas savivaldybės teritorijoje teikiamas paslaugas šeimoms⁶¹. Patikrinę 10 atsirinktų savivaldybių bendruomeninių šeimos namų ir savivaldybių tinklalapius, nustatėme, kad informaciją skelbė 5 bendruomeniniai šeimos namai ir tik Biržų r. savivaldybės tinklalapyje pateikta informacija apie pačius bendruomeninius namus.
22. SADM pateiktais duomenimis, ne visos savivaldybės 2020 m. teikė visas bazinių paslaugų pakete numatytas socialines paslaugas: 13 savivaldybių neteikė šeimos mediacijos paslaugų, 4 – pozityvios tėvystės įgūdžių mokymų, 2 – vaikų dienos socialinės priežiūros, 1 – atviro darbo su jaunimu (4 priedas). 2020 m. 17-oje savivaldybių trūko vietų vaikų dienos centruose (VDC), iš jų 8-iose poreikis buvo tenkinamas mažiau nei 50 proc., nors SADM užsakymu atliktas viešosios nuomonės tyrimas⁶² atskleidė, kad šeimos, auginančios vaikus, patiria stipriai išreikštą vaikų dienos centrų paslaugų poreikį (plačiau 5 priede).
23. 2021 m. 27 proc. (iš visų 60 apklaustų) savivaldybių neteikė dalies bazinių paslaugų vaikui ar šeimai: 5 savivaldybės neteikė mediacijos paslaugų, 2 – vaikų dienos priežiūros paslaugų, 4-iose neprieinama vaikų raidos sutrikimų ankstyvoji rehabilitacija.
24. 22 proc. visų savivaldybių nurodė, kad netrūksta paslaugų šeimoms, kuriose tėvai turi negalią. Likusioms labiausiai trūksta asmeninio asistento paslaugų; savarankiško gyvenimo namų motinoms su vaikais, turinčioms protinę ar psichinę negalią; mobiliųjų paslaugų (ypač psichologo konsultacijų) į namus; socialinių būstų (šeimoms, kai tėvai turi negalią (ypač protinę) ir augina vaikus, kai sudėtinga išsinuomoti ar įsigyti nuosavą būstą, todėl vaikams neįmanoma užtikrinti privačios erdvės); savarankiškų (bendruomeninių) gyvenimo namų, kuriuose negalią turintys tėvai galėtų su specialistų pagalba ir priežiūra patys auginti savo vaikus. Savivaldybės nurodo, kad šių paslaugų neteikia dėl finansavimo stokos ir infrastruktūros trūkumo.
25. Savivaldybės teigia, kad paslaugų plėtrą regionuose riboja specialistų stoka, o regioninėms savivaldybėms aktualu paslaugas teikti taip, kad jos būtų pasiekiamos ir nutolusiems nuo rajonų centrų gyventojams, tačiau trūksta pavėžėjimo paslaugų, nurodomas poreikis steigti mobiliąsias komandas, kurios paslaugas teiktų į namus (pavyzdys).

Savivaldybių pasiūlymų / pastebėjimų pavyzdžiai dėl paslaugų vaikui ir šeimai teikimo

Lietuvoje įkurti keletą pagalbos centrų, kuriuose būtų sutelkta daug skirtingų sričių specialistų, galinčių operatyviai šeimai suteikti kompleksines paslaugas.

Didinti specialistų, teikiančių paslaugas, mobilumą, siekiant paslaugų prieinamumo.

---

⁶⁰ Vyriausybės 2006-11-15 nutarimu Nr. 1132 patvirtinta Socialinių paslaugų planavimo metodika, 10.1 p.

⁶¹ Socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, vidaus reikalų ministrų 2018-08-08 įsakymu Nr. A1-428/V-894/V-691/1V-579 patvirtintos Savivaldybės bendro darbo su šeimomis organizavimo ir koordinavimo rekomendacijos, 8 p.

⁶² SADM užsakymu atliktas viešosios nuomonės tyrimas „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“, Lietuvos šeimų apklausos tyrimo ataskaita, 2021.

Plėsti paslaugas ir (ar) ieškoti naujų metodų, būdų, taikomų delinkventinio elgesio vaikams, nes savivaldybėje yra ne vienas atvejis, kai šeima atsisakė paauglio, kuris turi elgesio ir (ar) emocijų problemų, ir kai jis yra apgyvendinamas vaikų globos namuose.

Gerintinas paslaugų prieinamumas kuo arčiau šeimos / vaiko gyvenamosios vietos ir šeimai, ir vaikui tinkamu metu: paslaugos teikiamos darbo valandomis, todėl sudėtinga tėvams pasinaudoti teikiamomis paslaugomis. Ši problema aktualesnė atokioms rajono gyvenamosioms vietoms.

26. 92 proc. visų savivaldybių nurodė, kad tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai nevykdo pagalbos šeimai ir vaikui prieinamumo ir kokybės stebėsenos pagal nustatytus rodiklius⁶³, nes jie nepatvirtinti. Juos turėtų⁶⁴ tvirtinti švietimo ir mokslo ministras kartu su socialinės apsaugos ir darbo bei sveikatos apsaugos ministrais. Šeimai teikiamų paslaugų veiksmingumą vertina 8 iš 9 atrinktų socialinių paslaugų centrų. Tai atlieka pagal savo nustatytus kriterijus, nes nėra nustatytų vienodų darbo su šeimomis veiksmingumo vertinimo rodiklių. Vienas šių centrų nurodė, kad tokio vertinimo neatlieka.
27. Siekiant sudaryti sąlygas šeimai pačiai siekti reikiamų pokyčių, užtikrinančių vaiko fizinį ar psichinį saugumą ir jo interesus⁶⁵, gali būti inicijuojama atvejo vadyba, kurios metu įvertinamas paslaugų poreikis šeimai ir vaikui, sudaromas pagalbos šeimai planas, vykdoma jo stebėseną⁶⁶. Nustatėme, kad 2020 m. 36 proc. atvejo vadybos pagalbos šeimai planų vykdymas užsitęsė ilgiau nei 12 mėn., pvz., iš 23 peržiūrėtų planų 2 buvo vykdomi 1,5–2 metus, 3 – daugiau nei 2 metus (pavyzdys).

Savivaldybių nurodomų priežasčių, dėl ko užsitęsė atvejo vadybos planų vykdymas, pavyzdžiai

Neišnyko priežastys, dėl kurių buvo pradėtas atvejo vadybos procesas;
dirbant su šeima išryškėjusios kitos papildomos problemos;
neįgyvendinta dalis pagalbos plano įsipareigojimų dėl paslaugų trūkumo ar didelių eilių pas specialistus (pvz., nespėja užbaigti pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo mokymų), dėl paslaugų gavėjų darbinio užimtumo, dėl ribojimų pandemijos metu;
menka paslaugų gavėjų motyvacija spręsti šeimos problemas, nenoras bendrauti ir bendradarbiauti su pagalbą teikiančiais specialistais;
pablogėjusi situacija, kilusios krizinės situacijos (įvyko atkryčiai, atsinaujino konfliktai);
tėvams laikinai apribojus tėvų valdžią, vaikui nustatyta laikinoji globa;
reikalingas ilgesnis stebėjimo procesas, kai vaikas grąžinamas į šeimą;
dėl užsitęsusių santuokos nutraukimo teisminių procesų ir iš jų kylančių pasekmių.

28. Atsirinktose 4-iose savivaldybėse, bendraudami su atvejo vadybininkais, nustatėme, kad sudarant planus atsižvelgiama į galimybę teikti planuojamas paslaugas ir į tėvų sutikimą paslaugas priimti, nes planą turi pasirašyti ne tik specialistai, bet ir tėvai. Jei paslaugos savivaldybė negali teikti ar tėvai nesutinka, tokia paslauga neskiriama. Savivaldybės nurodo, kad atsiranda priežasčių, kai nesuteikiamos ir planuotos paslaugos, ar jos keičiamos kitomis, kai, pvz., nesuderinamas darbo grafikas su paslaugų teikimo laiku, kai nesuderinama mokymų grupės ar mokymai buvo stabdyti dėl pandemijos, dėl tėvų negebėjimo suprasti perteikiamą mokymų informaciją.
29. Paslaugų šeimai ir vaikui poreikio ir veiksmingumo vertinimas aktualus siekiant, kad teikiamos paslaugos maksimaliai atitiktų jų poreikius. Savivaldybės turėtų užtikrinti, kad

⁶³ Socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, vidaus reikalų ministrų 2018-08-08 įsakymu Nr. A1-428/V-894/V-691/1V-579 patvirtintos Savivaldybės bendro darbo su šeimomis organizavimo ir koordinavimo rekomendacijos, 8 ir 12 p.

⁶⁴ Ten pat, 12.1 p.

⁶⁵ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 37 str. 1 d.

⁶⁶ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 20018-03-29 įsakymu Nr. A1-141 patvirtintas Atvejo vadybos tvarkos aprašas.

šeimai ir vaikui reikalingos paslaugos būtų pasiekiamos, suteiktos, ir daugiau dėmesio skirti aktualios informacijos apie savivaldybės teritorijoje teikiamas paslaugas teikimui.

Efektyviam darbui su šeimomis ir vaikais trūksta specialistų

30. Maksimalus atvejų, vienu metu tenkančių vienam atvejo vadybininkui, skaičius turi būti 25–30⁶⁷, tačiau visų savivaldybių duomenimis, atvejo vadybininkų krūviai savivaldybėse buvo netolygūs, kai kur skyrėsi iki 4 kartų: 2021 m. 31 proc. savivaldybių atvejo vadybininkų krūviai buvo didesni (siekiė iki 31–49 šeimų vienam atvejo vadybininkui), o 22 proc. – mažesni (iki 11–19 šeimų).
31. Maksimalus šeimų, su kuriomis vienu metu dirba socialinis darbuotojas, skaičius negali būti didesnis nei 15⁶⁸, tačiau 2021 m. 9 proc. savivaldybių socialiniai darbuotojai, dirbantys su socialinės rizikos veiksnius patiriančiomis šeimomis, vienu metu dirbo su vidutiniškai didesniu skaičiumi šeimų (su 18–22 šeimomis), o 22 proc. – su mažesniu (su 7–10 šeimų).
32. Apklausus atsirinktų 10-ies savivaldybių socialinių paslaugų centrų, 2 iš 9 atsakiusiųjų nurodė, kad atvejo vadybininkų ir socialinių darbuotojų trūksta. Apklausus GC, 17 (iš 56 atsakiusių) nurodė, kad nepakanka socialinės srities darbuotojų, dirbančių su šeimomis. Siekiant pritraukti ir išlaikyti darbuotojus, 84 proc. (47 iš 56) GC taiko personalo motyvacijos didinimo priemones: finansinį skatinimą, lankstų darbo grafiką, sumoka už kvalifikacijos kėlimo mokymus. Likę 9 GC darbuotojų nemotyvuoja, nors keturiuose iš jų darbuotojų trūko.
33. Mobiliąją komandą sudaro⁶⁹ psichologas, socialinis darbuotojas ir specialistas, dirbantis su priklausomybę ar jos simptomų turinčiais asmenimis ir (ar) jų šeimomis. Tarnybos duomenimis, 2019–2021 m. visuose skyriuose trūko mobiliosios komandos specialistų, ypač psichologų ir specialistų, dirbančių su priklausomybių turinčiais asmenimis (pavyzdys). Šių specialistų 2-uose iš 12 skyrių 2020–2021 m. nebuvo (6 priedas). Savivaldybės nurodo, kad mobiliųjų komandų psichologų konsultacijų reikėtų daugiau.

Tarnybos nurodytų pagrindinių priežasčių, kodėl nepavyksta pritraukti specialistų, pavyzdžiai

Psichologams keliami aukšti išsilavinimo reikalavimai (bakaluro ir magistro kvalifikacinis laipsniai), mažesniuose miestuose jų beveik nėra.

Kitose įstaigose mokamas patrauklesnis darbo užmokestis ir klientai „lengvesni“, labiau motyvuoti. Darbo pobūdis: kadangi reikia važiuoti į klientų namus, yra papildomas reikalavimas turėti galiojantį vairuotojo pažymėjimą, suteikiantį teisę vairuoti B kategorijos transporto priemones.

Visoje Lietuvoje trūksta specialistų, gebančių dirbti su priklausomybę ar jos simptomų turinčiais asmenimis ir (ar) jų šeimomis.

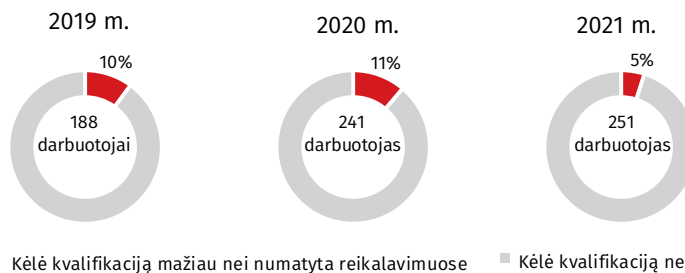
34. Socialiniai darbuotojai privalo periodiškai tobulinti savo profesinę kompetenciją, dalyvaudami mokymuose ne mažiau kaip 16 akad. val. per kalendorinius metus⁷⁰, tačiau remiantis 10-ies atrinktų savivaldybių socialinių paslaugų centrų duomenimis, dalis darbuotojų kvalifikaciją kėlė nepakankamą valandų skaičių (8 pav.).

⁶⁷ Ten pat, 79 p.

⁶⁸ Ten pat, 80 p.

⁶⁹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-06-27 įsakymu Nr. A1-334 patvirtintas Mobilųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašas, 4 p.

⁷⁰ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-92 patvirtintas Socialinių paslaugų srities darbuotojų ir socialinių paslaugų įstaigų vadovų profesinės kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, 8 p.

8 pav. Devynių socialinių paslaugų centrų darbuotojai, kėlę kvalifikaciją 2019–2021 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal socialinių paslaugų centrų duomenis

Labiausiai tai lėmė vieno socialinių paslaugų centro rezultatai, kuriame 2020 m. dėl ribojimų COVID-19 pandemijos metu kvalifikacijos nekėlė apie 16 proc. darbuotojų. Kiti socialinių paslaugų centrai nurodo, kad pasitaikė, kai darbuotojai dirbo trumpiau nei 5 mėn. (buvo įdarbinti ar atleisti iš pareigų).

35. 13-os atrinktų⁷¹ GC duomenimis, 2019–2021 m. nepakankamą valandų skaičių kvalifikaciją kėlė 3–5 proc. darbuotojų – rezultatams turėjo įtakos darbuotojų kaita. Socialinių paslaugų centrai ir GC nurodo, kad pagrindinės problemos organizuojant mokymus: lėšų trūkumas, laiko nesuderinamumas dėl didelio darbuotojų užimtumo, reikiamų mokymų temų pasiūlos trūkumas.
36. Siekiant kokybiškai teikti paslaugas šeimai ir vaikui, svarbu subalansuoti teikiančių paslaugas specialistų darbo krūvius ir užtikrinti nuolatinį kvalifikacijos tobulinimą.

1.3. Nepakanka prevencinių priemonių, kurios stabdytų smurtą prieš vaikus

37. Draudžiamas bet kokių formų smurtas prieš vaikus be jokių išimčių⁷². Vaikui ir šeimai turi būti užtikrinama nuosekli, individuali ir planinga prevencinė ir kompleksinė pagalba, atsižvelgiant į vaiko poreikius ir šeimos gyvenimo būdą bei elgseną⁷³. Siekiant užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams šeimose ir bendruomenėse ir apsaugoti vaikus nuo socialinės rizikos veiksnių, savivaldybėse ir seniūnijose turi būti vykdomos socialinės rizikos prevencijos priemonės⁷⁴. Šeimos, patiriančios sunkumų, sulaukia atskirų specialistų pagalbos, tačiau prevencinės paslaugos leistų matyti bendrą šeimos patiriamų problemų vaizdą⁷⁵.
38. Laikėmės nuostatos, kad prevencinių priemonių vykdymas užtikrinamas, kai yra patvirtinta ilgalaikė prevencijos programa, visos SADM 2020–2021 m. planuotos prevencijos priemonės įgyvendintos, visos savivaldybės kasmet vertina šių priemonių poreikį, vykdo visas numatytas prevencines priemones ir bent kartą per metus vertina jų veiksmingumą.

⁷¹ Duomenų prašėme iš 14-os GC, veikiančių 10-yje atrinktų savivaldybių, tačiau atsakymus pateikė 13 GC.

⁷² Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto išaiškinimas bendrajame komentare Nr. 13.

⁷³ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 34 str. 1 d.

⁷⁴ Ten pat, 34 str. 4 d.

⁷⁵ Ruškus, J., Naujanienė, R., Laitinen, M. 2021. *Vaiko ir šeimos gerovė: problemos apibrėžtys, intervencijos ir valstybės vaidmuo*.

39. 2019–2021 m. dažniausia tėvų globos netekimo priežastis buvo nesirūpinimas, nesidomėjimas vaiku, jo nepriežiūra, netinkamas auklėjimas, fizinio ar psichinio smurto naudojimas ir dėl to kilęs pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui. Dėl šių priežasčių per 2021 m. tėvų globos neteko 577 (2020 m. – 536, 2019 m. – 804) vaikai, ir tai sudaro 59,9 proc. visų tėvų globos netekimo atvejų⁷⁶.
40. Išanalizavę SADM strateginius, veiklos planus ir pateiktus duomenis, nustatėme, kad (plačiau 7 priede):
- nauja smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams programa nebus rengiama, nes patvirtinta ilgalaikė 2021–2030 m. socialinės sutelkties plėtros programa⁷⁷, kurioje numatyta priemonė „Plėtoti efektyvios prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje sistemą, stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą“, tačiau SADM neperkėlė programoje numatytų su smurto prevencija susijusių rodiklių, už kurių stebėseną ji atsakinga, į 2022 m. ministerijos veiklos planą;
  - nepasiekti 2021 m. veiklos plano priemonės „Įgyvendinti smurto artimoje aplinkoje (įskaitant vaikus) prevencijos ir pagalbos teikimo priemones“ 2 iš 4 kriterijų. Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2021 m. veiksmų plano⁷⁸ 4 priemonės (iš 7), už kurių įgyvendinimą atsakinga ministerija, neįgyvendintos;
  - informacijos, kaip įgyvendinama Vaiko gerovės 2019–2021 metų veiksmų plano⁷⁹ priemonė „Organizuoti kompleksinių paslaugų teikimą vaikams, nukentėjusiems nuo smurto ar netiesioginio smurto artimoje aplinkoje (liudytojams) ir jų šeimų nariams“, audito metu ministerija nepateikė.
41. Iki šiol neįgyvendintos SADM užsakymu 2019 m. atlikto tyrimo⁸⁰ rekomendacijos: informacinio paketo apie pagalbos ir paramos visais atvejais, įskaitant smurtą artimoje aplinkoje, parengimas (parengtas 55 proc. (33 iš 60) savivaldybių); ilgalaikis tęstinis NVO prevencijos programų finansavimas (toliau vykdomas konkurso būdu, nors 25 proc. savivaldybių nurodė kaip vieną iš aktualių problemų).
42. Apklaustos visos (60) savivaldybės nurodė, kad nacionaliniu lygmeniu dažniausiai vykdomos trumpalaikės akcijos, priemonės ir programos (pvz., 16 dienų be smurto, savaitė be patyčių), kurios turėtų būti nuoseklios, ilgalaikės, pritrūksta holistinio požiūrio į problemos identifikavimą. Jų nuomone, reikėtų bendradarbiavimo algoritmų (tarpinstituciniu, nacionaliniu, vietos lygmeniu), suvienodintos prevencijos metodikos, naujų efektyvių metodinių priemonių ir parengtų specialistų, finansavimo valstybės lygmeniu prioritetą teikiant NVO.
43. 92 proc. savivaldybių 2019–2021 m. nevertino prevencijos priemonių poreikio, 8 proc. – poreikį vertino bent vienais metais⁸¹. Savivaldybės nurodė, kad poreikį išsiaiškina periodinių vaiko gerovės komisijų ar atvejo vadybos posėdžių metu, analizuodamos paslaugų teikėjų ataskaitas.

⁷⁶ 2021 m. tarnybos veiklos ataskaita, 43 psl.

⁷⁷ Vyriausybės 2021-11-10 nutarimu Nr. 931.

⁷⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020-09-23 įsakymas Nr. A1-869.

⁷⁹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-11-05 įsakymas Nr. A1-612.

⁸⁰ SADM užsakymu atliktas tyrimas „Smurtas artimoje aplinkoje: prevencija, apsauga, pagalba, bendradarbiavimas“, 2019 m., tyrimą atliko „Sprendi tu“.

⁸¹ 2020 m. poreikį vertino 1, 2021 m. – 4 savivaldybės.

44. 25 proc. savivaldybių 2019–2021 m. veiklos planuose nenumatė prevencinių, 40 proc. – ilgalaikių (tęstinių) priemonių. 27 proc. savivaldybių bent vienais metais (2019–2021 m.) skyrė savo biudžeto lėšų (nuo 0,3 iki 39 tūkst. Eur) prevencinėms priemonėms vykdyti. Savivaldybės nurodė, kad joms trūksta specialistų, prevencines programas vykdo švietimo įstaigos.
45. Reikėtų daugiau tėvystės įgūdžių kursų⁸², ypač pritaikytų negalią turintiems tėvams⁸³, tačiau 30 proc. savivaldybių nerengė pozityvios tėvystės kursų pagal poreikį. Valstybės yra skatinamos imtis kompleksinės apsaugos ir teisių garantijų nėštumo, gimdymo ir maitinimo krūtimi laikotarpiu⁸⁴. Nustatėme, kad 45 proc. (27 iš 60) savivaldybių nerengė tėvystės kursų (nevykdė programų) būsimoms mamoms ir tėčiams paaugliams: 15 iš jų nurodė, kad nebuvo poreikio, 12 – trūksta specialistų, neturi informacijos apie tokių kursų organizavimą, reikalingas papildomas finansavimas.
46. 9 (iš 10 atrinktų) savivaldybės neturi pasitvirtinusios smurto prieš vaikus prevencinės programos, strategijos ar kito ilgos trukmės dokumento, viena savivaldybė nurodė, kad turi parengusi Tarpinstitucinio bendradarbiavimo smurto artimoje aplinkoje srityje strateginį planą 2020–2025 m. Savivaldybės pasigenda konkrečių rekomendacijų dėl smurto prieš vaikus prevencijos įgyvendinimo savivaldybės lygiu, parengto vieno dokumento (programos), pagal kurį pasitvirtintų savo tvarkas.
47. 88 proc. savivaldybių nevertino prevencijos priemonių veiksmingumo. Jos nurodė, kad nėra instrumento arba metodikos, kaip vertinti prevencinių priemonių veiksmingumą, ir rodiklių, prevencinės paslaugos yra mažai reglamentuotos, neįrašytos į Socialinių paslaugų katalogą.
- Pokytis audito metu: Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane⁸⁵ numatyta SADM iki 2021-12-31 parengti Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimus dėl paslaugų šeimai, įskaitant prevencines socialines paslaugas, prieinamumo didinimo. Įstatymo pakeitimai įsigaliojo nuo 2022-07-01⁸⁶, numatyta nauja socialinių paslaugų rūšis – prevencinės socialinės paslaugos. Šios paslaugos turėtų būti teikiamos visiems asmenims, šeimoms ir (ar) bendruomenėms nemokamai.
48. Siekiant užkirsti kelią smurtui prieš vaikus, parengta metodika ir nustatyti kriterijai padėtų nustatyti prevencinių priemonių poreikį, vertinti jų veiksmingumą ir užtikrinti tęstinių priemonių vykdymą. Daugiau dėmesio turi būti skiriama pozityvios tėvystės mokymams, pvz., daugiau kursų, ilgesnės trukmės, pritaikytų tėvams, turintiems vaikų su negalia.

⁸² Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė, 2021 m.

⁸³ Vaiko gerovės politikos pokyčių vertinimas vaiko teisių apsaugos Lietuvoje reformos kontekste ir NVO galimybių dalyvauti viešųjų paslaugų teikime, 2020 m.

⁸⁴ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 2009-12-20 rezoliucijos 64/142 priedas „Alternatyvios vaikų globos gairės“.

⁸⁵ Vyriausybės 2021-03-10 nutarimas Nr. 155

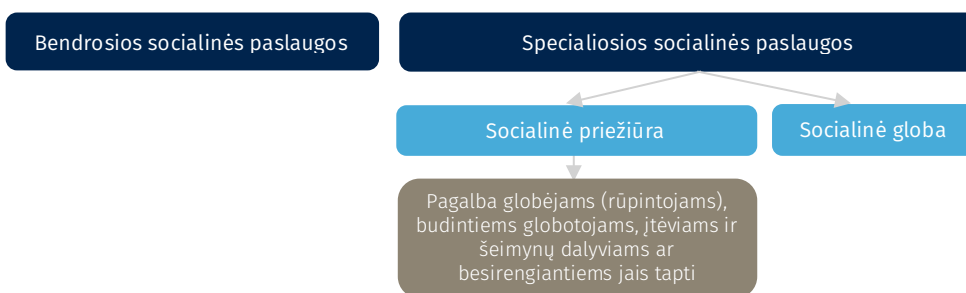
⁸⁶ Socialinių paslaugų įstatymas, 6 str. 1 d. ir 6¹ str.

2. PASLAUGOS GLOBĖJAMS IR ĮTĖVIAMS TURĖTŲ BŪTI LABIAU PRIEINAMOS

2.1. Nepakankamai užtikrinamas paslaugų prieinamumas globėjams ir įtėviams

49. Įstatymu⁸⁷ nustatytas kokybiškos pagalbos prieinamumo principas, kad reikalinga pagalba, paslaugos būtų teikiamos kuo arčiau gyvenamosios vietos, užtikrinant jų kokybę, veiksmingumą, savalaikiškumą, tinkamą pobūdį, apimtį ir trukmę, atsižvelgiant į paslaugų teikėjo galimybes ir siekiant, kad ši pagalba bei paslaugos atitiktų vaiko ir jo globėjų, įtėvių poreikius, jų teisėtus interesus. Savivaldybės atsakingos už socialinių paslaugų teikimo užtikrinimą planuojant ir organizuojant šias paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę⁸⁸. Viena specialiųjų socialinių paslaugų – pagalba globėjams, budintiems globotojams, įtėviams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti (9 pav.).

9 pav. Socialinės paslaugos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinių paslaugų katalogą

50. Laikėmės nuostatos, kad kokybiškų paslaugų prieinamumas globėjams ir įtėviams užtikrinamas, kai visos savivaldybės kasmet sudaro galimų teikti socialinių paslaugų sąrašą globėjams ir įtėviams⁸⁹, organizuoja socialinių paslaugų teikimą pagal poreikį⁹⁰, savo lėšomis kasmet prisideda prie pagalbos globėjams⁹¹, kai visi GC kasmet teikia paslaugas globėjams ir įtėviams pagal poreikį⁹² ir vertina teikiamų paslaugų veiksmingumą⁹³ bei įgyvendina visas teiktas rekomendacijas dėl paslaugų tobulinimo⁹⁴, kai tarnyba ir SPPD visoms institucijoms teikia metodinę pagalbą dėl paslaugų teikimo⁹⁵.

⁸⁷ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 1 d. 10 p.

⁸⁸ Vietos savivaldos įstatymas, 6 str. 1 d. 12 p.

⁸⁹ Socialinių paslaugų įstatymas, 13 str.

⁹⁰ Ten pat.

⁹¹ Ten pat, 9 str.

⁹² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-01-19 įsakymu Nr. A1-28 patvirtintas Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 8 p.

⁹³ Ten pat, 67 p.

⁹⁴ Ten pat, 72 p.

⁹⁵ Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti tarnybos nuostatai, 10.17 ir 10.23 p.; socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-01 įsakymu Nr. A1-182 patvirtinti SPPD nuostatai, 11.1.1 ir 11.1.2 p.

Trūksta tikslios informacijos apie teikiamas paslaugas globėjams ir įtėviams

51. Savivaldybė turi informuoti gyventojus apie jos teritorijoje teikiamas socialines paslaugas, savo interneto svetainėje viešinti informaciją apie visas socialinių paslaugų įstaigas ir jose teikiamas socialines paslaugas⁹⁶, tačiau tik 35 proc. savivaldybių pateikė nuorodas, kur yra viešai pateikiama informacija apie teikiamas paslaugas globėjams ir įtėviams. 80 proc. (48) savivaldybių nėra patvirtinusios socialinių paslaugų sąrašo nuolatiniams globėjams, 87 proc. (52) – įtėviams. Savivaldybės nurodė, kad vadovaujasi Socialinių paslaugų katalogu⁹⁷, Globos centro paslaugų organizavimo ir teikimo tvarkos aprašu⁹⁸ ir globos centro tvarkose apibrėžtomis paslaugomis. Atlikę dokumentų⁹⁹ analizę nustatėme (10 pav. ir 8 priedas) juose numatytų paslaugų globėjams ir įtėviams skaičiaus ir paslaugų sudėties skirtumų.

10 pav. Paslaugų skaičius globėjams ir įtėviams skirtinguose dokumentuose

Socialinių paslaugų katalogas	Aprašas	Rekomendacijos	GC tvarkos	GC mainų sistema
• 6 paslaugos	• 12 paslaugų	• 7 paslaugos	• Nuo 7 iki 13 paslaugų	• 15 paslaugų

Šaltinis – Valstybės kontrolė

52. 46 proc. (63 iš 138) apklaustų globėjų ir įtėvių žino, kiek ir kokių paslaugų jiems priklauso, kokias gali gauti, 9 proc. (12) nurodė, kad nežino, nes GC neaiškiai pateikia informaciją apie jiems visas priklausančias paslaugas. Tyrimo¹⁰⁰ dokumentuose pabrėžiama, kad trūksta informacijos apie GC teikiamas paslaugas, bendros platformos, kur galima surasti visą reikiamą informaciją apie visas šeimai skirtas paslaugas. Apklaustos savivaldybės pasiūlė turėti teikiamų socialinių paslaugų žemėlapius kiekvienoje savivaldybėje.
53. Duomenis apie socialines paslaugas savivaldybės turi teikti Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS)¹⁰¹, tačiau tik 11 jų teikia informaciją apie paslaugas „Pagalba globėjams, budintiems globotojams, įtėviams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiesiems jais tapti“ teikimą.
54. Nesant tikslios informacijos apie galimas gauti paslaugas savivaldybėje, globėjai ir įtėviai gali nepasinaudoti jomis ir taip neužtikrinti geriausių vaiko interesų.

⁹⁶ Socialinių paslaugų įstatymas, 13 str. 7 d.

⁹⁷ Patvirtintas socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-93.

⁹⁸ Patvirtintas socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-01-19 įsakymu Nr. A1-28.

⁹⁹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymai: 2006-04-05 Nr. A1-93, 2018-01-19 Nr. A1-28; Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktoriaus 2011-06-22 įsakymas Nr. BV-16; 14-oje atrinktų GC patvirtintos vidinės tvarkos.

¹⁰⁰ SADM užsakymu atliktas tyrimas „Globėjų ir įtėvių paslaugų poreikio, jų prieinamumo ir teikiamų paslaugų kokybės analizė“, 2020 m.

¹⁰¹ Socialinių paslaugų įstatymas, 13 str. 7 d.

Tobulintinas paslaugų pagal poreikį prieinamumas globėjams ir tėviams

55. 80 proc. visų savivaldybių neatliko apklausų, siekdamas nustatyti paslaugų poreikį globėjams, 97 proc. – tėviams¹⁰², 72 proc. jų 2019–2021 m. neatliko pagalbos poreikio patenkinimo vertinimo¹⁰³. Savivaldybės nurodė, kad nėra patvirtinta globėjų apklausos metodika, o poreikį GC darbuotojai nustato tiesiogiai bendraudami su globėjais. Išnagrinėję visų (60) savivaldybių socialinių paslaugų planus, nustatėme, kad 41 savivaldybė kasmet (2019–2021 m.) numatė priemones, susijusias su paslaugų teikimu globėjams ir tėviams, iš jų 22 savivaldybės 3 metus iš eilės nenumatė kitų priemonių, kurių anksčiau nevykdė.
56. 5 proc. visų savivaldybių neteikė paslaugų globėjams pagal poreikį (atokvėpio, specializuotų psichologo paslaugų 5–7 m. vaikams su negalia, psichiatro, psichologo paslaugų vyresnio amžiaus globojamiems vaikams)¹⁰⁴. SADM nurodo, kad itin trūksta psichoterapijos, ilgalaikės psichoterapijos paslaugų (jų reikia ir vaikui, ir globėjui, tėviui), paslaugų vaikams, sergantiems priklausomybių ligomis arba linkusiems eksperimentuoti su alkoholiu ir kitomis psichotropinėmis medžiagomis (šiuo metu teikiamos paslaugos yra mažai draugiškos vaikams, nelabai sugebama motyvuoti vaiką priimti pagalbą, vaikai dažnai patys atsisako jiems nepatrauklių paslaugų), trūksta paslaugų neįgaliems vaikams.
57. SADM turėtų teikti savivaldybėms siūlymus dėl socialinių paslaugų planavimo ir organizavimo¹⁰⁵, tačiau 7 (iš 10) atrinktos savivaldybės nurodė, kad dėl paslaugos „Pagalba globėjams, budintiems globotojams, įvaikintojams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiesiems jais tapti“ pasiūlymų negavo. SADM nepatvirtino, kad būtų teikusi pasiūlymų dėl minėtos paslaugos.
58. Numatyta¹⁰⁶, kad savivaldybėms organizuojant GC veiklą, prioritetą turi būti teikiamas paslaugoms pirkti iš NVO, tik 32 proc. visų apklaustų savivaldybių teikia prioritetą NVO, 17 proc. nurodė, kad yra poreikis plėsti NVO tinklą dėl paslaugų globėjams ar tėviams teikimo. Savivaldybės, kurios nepirko paslaugų iš NVO, nurodė, kad nėra išplėstas NVO tinklas, ne visuose rajonuose yra NVO, kurios teiktų reikiamas paslaugas. Nevyriausybinių sektorių atlieka funkcijas, kurių dėl laiko stokos, žmogiškųjų išteklių trūkumo ar kitokių priežasčių negali tinkamai atlikti viešas ar privatus sektorius.
59. LRV programos nuostatų įgyvendinimo plane¹⁰⁷ numatyta SADM sukurti paskatas savivaldybėms socialines paslaugas organizuoti ir teikti pasitelkiant NVO partnerius (2022 I ketv.–2023 m. II ketv.). SADM informavo¹⁰⁸, kad šiuo metu kartu su partneriais renkami duomenys ir konsultuojamasi su savivaldybėmis, apibendrinus surinktą informaciją bus pereita prie tolesnių etapų.

¹⁰² Socialinių paslaugų įstatymas, 13 str.

¹⁰³ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-04-12 įsakymu Nr. A1-104 patvirtinti Socialinių paslaugų efektyvumo vertinimo kriterijai, 8 p.

¹⁰⁴ Socialinių paslaugų įstatymas, 13 str.

¹⁰⁵ Vyriausybės 2006-11-15 nutarimu Nr. 1132 patvirtinta Socialinių paslaugų planavimo metodika, 10.2 p.

¹⁰⁶ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 6 p.

¹⁰⁷ Patvirtintas Vyriausybės 2021-03-10 nutarimu Nr. 155.

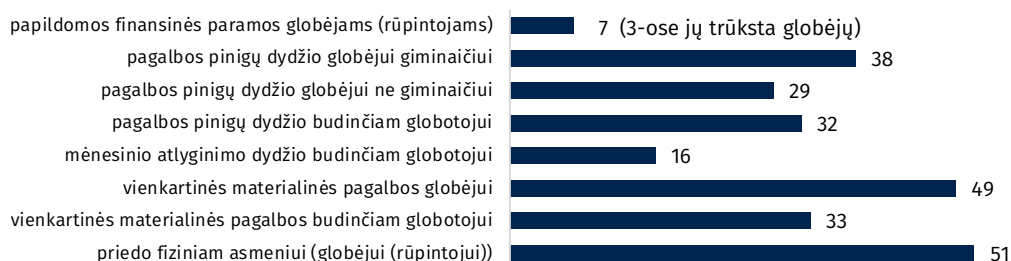
¹⁰⁸ 2022-05-04 atsakymas el. paštu.

60. Negaudami paslaugų pagal poreikį globėjai ir įtėviai nemotyvuojami globoti ar įvairinti vaikus.

Nevienodos pagalbos globėjams ir įtėviams sąlygos savivaldybėse

61. Savivaldybės gali prisidėti prie pagalbos globėjams ir įtėviams savo lėšomis: globėjams mokėdamos pagalbos pinigų¹⁰⁹, vienkartinę išmoką¹¹⁰, priedą¹¹¹; budintiems globotojams – pagalbos pinigų, vienkartinę išmoką¹¹², atlyginimą¹¹³. 2 savivaldybės neskyrė papildomos finansinės paramos globėjams. Savivaldybės nurodo, kad trūksta lėšų, nėra finansavimo globėjams tvarkos, kad neskiria kai kurių pagalbos lėšų globėjams ir globotojams (11 pav.).

11 pav. Savivaldybių, neskyrusių kai kurių pagalbos lėšų globėjams / globotojams, skaičiai (iš visų (60) savivaldybių)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 60-ies savivaldybių pateiktus duomenis

62. Tarnybos analizės duomenimis¹¹⁴, pagalbos pinigų globėjams ir budintiems globotojams nemokėjo 7-ios savivaldybės, tik budintiems globotojams mokėjo 9 savivaldybės, tik globėjams – 5 savivaldybės. Tarnyba pastebėjo, kad savivaldybės moka pagalbos pinigų tik savo savivaldybės gyventojams ir vaikams, todėl globėjai, paėmę vaiką iš kitos savivaldybės, pagalbos pinigų negauna; daug savivaldybių moka pagalbos pinigų tik nesusijusiems giminystės ryšiais globėjams; ydinga praktika, kad, didėjant globojamų vaikų skaičiui, mažinami pagalbos pinigai.
63. Nustatytos¹¹⁵ rekomenduojamos pagalbos pinigų sumos, tačiau vidutiniškai 13 proc. visų savivaldybių numatė mažesnę pagalbos pinigų sumą nei trys bazinės socialinės išmokos dydžiai. Vidutiniškai 72 proc. savivaldybių pagalbos pinigų sumos dydžio nediferencijavo priklausomai nuo vaikų skaičiaus, tik 10 proc. savivaldybių numatė rekomenduojamą pagalbos pinigų sumą. Kitos savivaldybės numato skirtingus pagalbos pinigų dydžius, pvz., vienkartinė materialinė pagalba globėjui įvairavo nuo 100 iki 5 200 Eur (12 pav.).

¹⁰⁹ Socialinių paslaugų įstatymas, 9 str.

¹¹⁰ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 64 p.

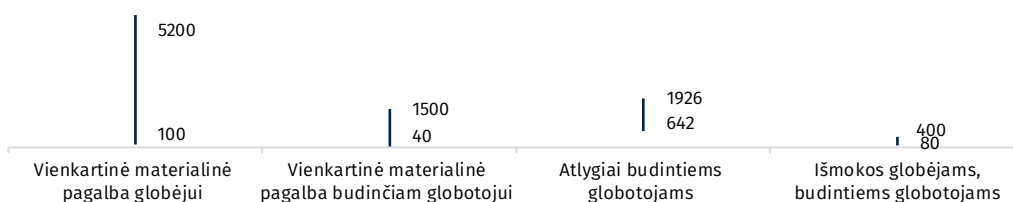
¹¹¹ Vietos savivaldos įstatymas, 16 str. 2 d. 38 p.

¹¹² Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 64 p.

¹¹³ Ten pat, 58 p.

¹¹⁴ Analizė pristatyta 2021-04-27 nuotolinėje konferencijoje savivaldybėms „Vaikų globa – kur esame šiandien ir kokios ateities perspektyvos?“.

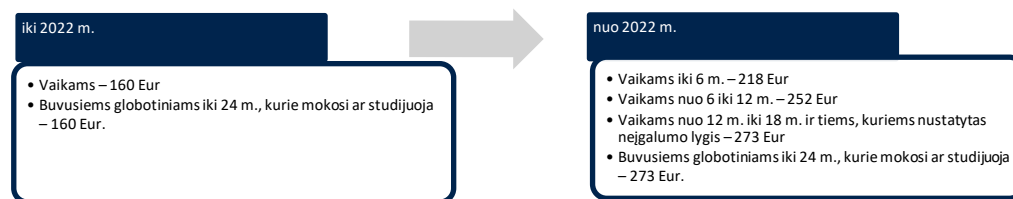
¹¹⁵ Vyriausybės 2006-06-14 nutarimu Nr. 583 patvirtintas Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas, 27 p.

12 pav. Pagalbos pinigų dydžių skirtumai skirtingose savivaldybėse 2021 m. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

Skirtingi pinigų dydžiai nustatyti toje pačioje savivaldybėje pagal globos rūšis: 31 proc. (8 iš 26) savivaldybių, kurios numatė pagalbos pinigus ir globėjams, ir budintiems globotojams, nustatė skirtingą pagalbos pinigų dydį, pvz., vienoje globėjams skiriamos 4 bazinės socialinės išmokos (BSI) (kai globojami 0–3 m. amžiaus vaikai), 6 BSI (3–12 m. amžiaus), 8 BSI (12–18 m. amžiaus), 10 BSI (globojant vaikus su negalia), budintiems globotojams – 8 BSI; kitoje savivaldybėje globėjams už vieną vaiką skiriamos 3 BSI, už du vaikus – 5 BSI, už tris vaikus – 8 BSI, budintiems globotojams – 4 BSI.

64. Įgyvendinant XVIII LRV programą, nuo 2022-01-01 padidinta valstybės biudžeto išmoka vaikams (13 pav.). Globos išmokos dydis diferencijuotas pagal vaiko amžių ir poreikius, tačiau, SADM teigimu, ji nebus peržiūrima kasmet (nesikeis priklausomai nuo infliacijos).

13 pav. Valstybės biudžeto išmoka vaikams

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis

65. Geroji užsienio praktika: Italijoje mėnesio išmoka globojančioms šeimoms patikslinama kasmet ir konkretus suminės materialinės paramos dydis nėra griežtai fiksuotas. Pabrėžta, kad tokia praktika svarstyti ir Lietuvoje¹¹⁶.
66. Lietuvos savivaldybių asociacija siūlo savivaldybėms suvienodinti pagalbos pinigų skyrimo tvarkas¹¹⁷. Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacija taip pat išdėstė¹¹⁸ problemas ir pasiūlymus (pavyzdys).

Budinčių ir laikinųjų globėjų asociacijos nuomonės ir pasiūlymų dėl savivaldybių finansavimo pavyzdžiai

Vis dar lieka problema, kad kiekvienas vaikas yra savivaldybės, ir jo likimas – gyvens šeimoje ar ne – priklauso nuo savivaldybės požiūrio į globą, finansinių garantijų ir kitų aplinkybių. Vaikai turėtų būti mūsų visų, o ne tam tikros savivaldybės, kaip yra dabar. Manome, kad paslaugų finansavimas (budinčio globotojo, šeimynos ar kt.) turėtų būti vienodas. Sukūrus finansinį stabilumą globėjams, globojantiems 3 ir daugiau vaikų, suteiktume galimybes vaikams iš gausesnių šeimų augti šeimoje, o ne institucinėje globoje.

¹¹⁶ Globėjų ir įtėvių paslaugų poreikio, jų prieinamumo ir teikiamų paslaugų kokybės analizė, 2020 m.

¹¹⁷ 2021-11-17 Nr.(15)-SD-778.

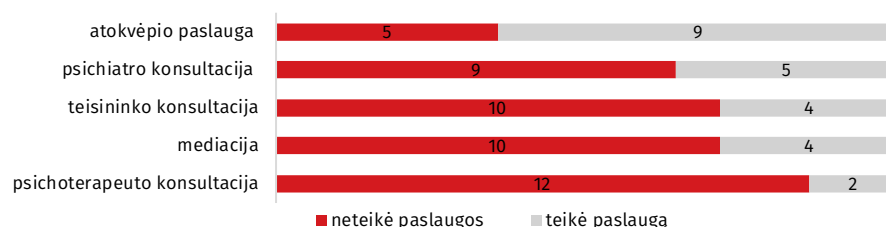
¹¹⁸ Budinčių ir laikinųjų globotojų asociacijos 2022-05-26 raštas Nr. 2022052-5.

67. Atsižvelgiant į tai, kad papildomos finansinės paramos skyrimas gali būti vienas iš motyvų, skatinančių globą šeimoje, turėtų būti užtikrinta, kad visose savivaldybėse būtų mokami tiek pagalbos pinigai, tiek vienkartinės išmokos (pvz., įsikūrimo, gydymo).

Nepakankamai užtikrinamas globos centro paslaugų teikimas pagal poreikį

68. GC tikslas¹¹⁹ – užtikrinti, kad visiems tėvų globos netekusiems vaikams, įvaikintiems vaikams, globėjų globojamiems vaikams būtų prieinama ir suteikiama reikalinga konsultacinė, psichosocialinė, teisinė ir kita pagalba. 34 proc. (iš 56 atsakiusių) GC kasmet neatliko apklausų, kad nustatytų paslaugų poreikį globėjams, ir 75 proc. – įtėviams.
69. 21 proc. (12 iš 56 atsakiusių) GC neteikė paslaugų globėjams, nors buvo poreikis. Trūko psichiatro, psichoterapeuto paslaugų. GC nurodė naujų paslaugų, kurios neįtrauktos į Socialinių paslaugų katalogą ar aprašą¹²⁰, poreikį, pvz., pavėžėjimo paslauga, logopedo konsultacija.
70. Išnagrinėję atrinktų 14 GC pateiktus 2019–2021 m. dokumentus, nustatėme, kad:
- 36 proc. (5) jų visiškai neteikė paslaugų įtėviams, 9 GC teikė dalį (nuo 8 iki 67 proc.) numatytų paslaugų, nurodydami, kad įtėviai nesikreipia dėl paslaugų, nėra motyvuoti. 2020 m. atlikus tyrimą¹²¹, rekomenduojama lengva ranka nenurašyti šeimų, kurios atsisako paslaugų, o siekti ieškoti būdų, kaip motyvuoti. Atsakydami į valstybinių auditorių anketą, įtėviai nurodė, kad jie kreiptųsi pagalbos, tačiau turi būti lengvas prieinamumas, didelis pasitikėjimas specialistais, įstaigomis, paslaugų kokybe, diskretiškumas, informacijos konfidencialumas, šeimos privatumo užtikrinimas.
  - Visi atrinkti 14 GC teikė dalį (nuo 33 iki 96 proc.) numatytų paslaugų globėjams ir nebuvo nė vieno, kuris būtų kasmet teikęs visas numatytas paslaugas globėjams. Nuo 36 iki 86 proc. GC neteikė 5-ių paslaugų (14 pav.).

14 pav. Globos centrų skaičius, kurie neteikė paslaugų

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal globos centrų pateiktus duomenis

71. GC turėtų ne rečiau kaip kartą per 2 mėn. organizuoti globėjų savitarpio pagalbos grupes¹²², tačiau 7 proc. iš 14 atrinktų GC 2019–2021 m. neorganizavo nė vienos, 50 proc. (7) organizavo rečiau nei kartą per 2 mėn. Vaiko teisių apsaugos kontrolierius¹²³ pabrėžia, kad trūksta savipagalbos grupių tėvams, kurie susiduria, pvz., su vaiko elgesio problemomis, agresija ir pan.

¹¹⁹ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 8. p.

¹²⁰ Patvirtintas socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018-01-19 įsakymu Nr. A1-28.

¹²¹ Vaiko gerovės politikos pokyčių vertinimas vaiko teisių apsaugos Lietuvoje reformos kontekste ir NVO galimybių dalyvauti viešųjų paslaugų teikime, 2020 m.

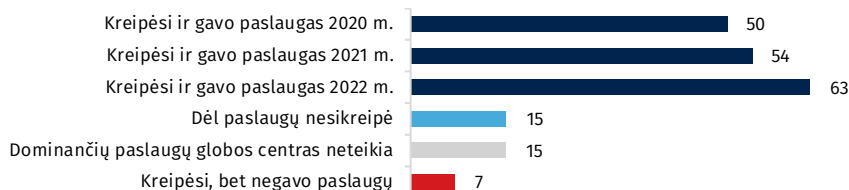
¹²² Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas (redakcija, galiojusi iki 2021-06-12), 42 p.

¹²³ Pažyma dėl pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems vaikams ir jų šeimoms, 2021 m.

72. Paklausus globėjų ir įtėvių, ar gavo paslaugas globos centre, atsakymai rodo, kad kasmet gaunančiųjų paslaugas globos centruose globėjų ir įtėvių daugėjo (15 pav.).

15 pav. Globėjų ir įtėvių (138 atsakiusių) nuomonė apie globos centruose gaunamas paslaugas, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal globėjų ir įtėvių apklausos duomenis

Paklausus globėjų apie paslaugų poreikio užtikrinimą, 39 proc. (39 iš 99) jų nurodė, kad yra paslaugų, kurių jie globos centre negauna, nors poreikis buvo.

73. Globėjai ir įtėviai susiduria su sunkumais gaudami skubią reikiamą pagalbą: 30 proc. (42 iš 138) jų labai gerai vertina paslaugų suteikimą laiku, 72 proc. (33 iš 46 atsakiusių į šį klausimą) lankosi pas specialistus privačiai (pvz., stomatologą, logopedą, ergoterapeutą, psichologą, psichiatrą). 24 proc. (33 iš 138) globėjų ir įtėvių GC gautų paslaugų kokybę vertina gerai, 30 proc. (42) – labai gerai, 6 proc. (9) – vidutiniškai arba blogai.
74. 68 proc. (iš 56 atsakiusių) GC nė vienais metais nevertino teikiamų paslaugų veiksmingumo, kasmet (2019–2021 m.) veiksmingumą vertino tik 7 proc. (4) GC. Pagrindinės priežastys: nesukurtas paslaugų veiksmingumo matavimo įrankis ar tvarka. GC rekomenduojama¹²⁴ atlikti specializuotus vidinius veiklos ir paslaugų kokybės įsivertinimus, bet 77 proc. centrų tokio vertinimo neatliko, iš 13 GC, kurie turi įsdiegę EQUASS vertinimo sistemą, tik 5 centrai įgyvendino paslaugų kokybės tobulinimo priemones.
75. Tarnyba 2019 m. įdiegė globos centrų paslaugų gavėjų apklausos įrankį¹²⁵, tačiau 2020 m. vykdė tik pavienės apklausas ir planuoto rezultato „gauta ne mažiau nei 500 GC klientų nuomonių“ nepasiekė. 2021 m. rezultatas pasiektas apklausus visus GC, paslaugų gavėjų anketas užpildė 43 proc. (1 496 iš 3469) respondentų, tačiau apklausų rezultatai buvo pateikti tik 42-iems GC, kuriuose atsakiusiųjų dalis viršijo 44 proc. Iki šiol centrams nesuteikta galimybė tiesiogiai gauti atsakymus apie jų teikiamas paslaugas¹²⁶.
76. Kadangi didžioji dalis GC neatlieka savo teikiamų paslaugų veiksmingumo vertinimo, motyvuodama tuo, kad neturi apklausų įrankio metodikos, kaip tai daryti, tarnyba turėtų neatidėlioti įgyvendinimo, kad visos užpildytos klientų anketos būtų nukreiptos į GC.

Neužtikrinamas tarnybos ir SPPD globos centrams teiktų rekomendacijų dėl paslaugų tobulinimo įgyvendinimas

77. GC veiklos kokybės priežiūrą atlieka tarnyba ir SPPD¹²⁷: ne rečiau kaip kartą per 4 metus kartu atlieka globos centrų veiklos kokybės vertinimus. 2019–2021 m. atlikta 80 proc. (53 iš

¹²⁴ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 67 p.

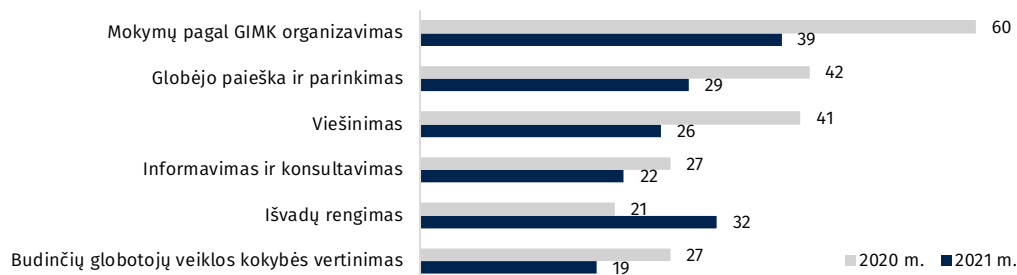
¹²⁵ „Vaikų gerovės ir saugumo didinimas, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimas bei prieinamumo plėtra“.

¹²⁶ Mums reikalinga jūsų nuomonė (globoscentrai.lt).

¹²⁷ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 69 p.

66) GC vertinimų. 2022 m. planuojama įvertinti 13 iki šiol nevertintų GC (9 priedas). Atliktų vertinimų rezultatai rodo, kad nustatyti 398 pažeidimai ir neatitikimai 40-tyje iš 53 vertintų GC, iš jų 16 neįgyvendino teiktų rekomendacijų, 36 įgyvendino iš dalies. Tarnyba nustato¹²⁸ terminą (ne ilgesnį kaip 90 kalendorinių dienų) pažeidimams pašalinti, tačiau iki kito vertinimo nestebi rekomendacijų įgyvendinimo, o GC toliau vykdo veiklą su nepašalintais (arba iš dalies pašalintais) pažeidimais. Pagal 7 vertinimo sritis, daugiausia neatitikimų / pažeidimų (25 proc.) nustatyta dėl mokymų pagal GIMK programą organizavimo (16 pav.).

16 pav. Septyniuose vertinimo srityse nustatytas pažeidimų skaičius 2020–2021 m., vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenis

78. Tarnyba ir SPPD, nustatę teisės aktų pažeidimų ar jų reikalavimų neatitikimų, turi inicijuoti poveikio priemonių taikymą, informuodami atsakingas valstybės ar savivaldybių institucijas apie poveikio priemonių taikymą¹²⁹ pagal jų kompetenciją. Tačiau tarnyba nurodė, kad poveikio priemonės 2020–2021 m. nebuvo taikytos.

Savivaldybėms ir globos centrams trūksta metodinės pagalbos

79. Tarnyba turėtų¹³⁰ teikti metodinę pagalbą institucijoms ir įstaigoms vaiko interesų užtikrinimo srityje ir siūlymus savivaldybėms dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo. 12 proc. (7 iš 60) apklaustų savivaldybių nesikreipė metodinės pagalbos į tarnybą; 19 proc. (10 iš 53) savivaldybių tarnybos pagalbą vertina patenkinamai arba neigiamai ir nurodo, kad pasigenda metodinės pagalbos, oficialių atsakymų, rekomendacijų, patarimų raštu, susitikimų (kontaktinių ir nuotolinių), atsiradus pakeitimų ir naujovių (pvz., dėl Ukrainos vaikų, kuriems taikoma laikinoji globa Lietuvoje), trūksta metodinės užsienio šalių praktikos. Iš atrinktų (10) savivaldybių viena nėra gavusi iš tarnybos siūlymų dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo, keturios nurodė, kad trūksta metodinių rekomendacijų, tvarkų ar gerosios praktikos savivaldybių lygmeniu (pvz., dėl laikinojo ir nuolatinio globėjo parinkimo, paslaugų vertinimo, artimųjų giminaičių parengimo). GC trūksta metodinių rekomendacijų dėl savitarpio grupių organizavimo, globėjų ir įtėvių paieškos vykdymo SPIS tvarkos.
80. SPPD turėtų¹³¹ teikti metodinę pagalbą savivaldybėms dėl socialinės priežiūros šeimoms organizavimo, bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės, GC teikti konsultacijas ir metodinę pagalbą¹³². 15 proc. visų savivaldybių nurodė, kad metodinės

¹²⁸ Ten pat, 72 p.

¹²⁹ Ten pat, 31 p.

¹³⁰ Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti tarnybos nuostatai, 10.17 ir 10.23. p.

¹³¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-01 įsakymu Nr. A1-182 patvirtinti SPPD nuostatai, 11.1.1 ir 11.1.2 p.

¹³² Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 71 p.

pagalbos negavo ir neturi nuomonės, 10 proc. visų savivaldybių vertina patenkinamai ir neigiamai, nurodydamos, kad skiriasi SPPD ir SADM išaiškinimai, jų nuomone, SPPD parengtos socialinių paslaugų kokybės kontrolės vertinimo rekomendacijos yra primityvios, trūksta metodinių rekomendacijų aktualiais klausimais. 18 proc. (10 iš 56 atsakiusių) GC nurodė, kad metodinės pagalbos negavo arba neturi nuomonės.

81. 2021 m. atliktas visuomenės nuomonės dėl vaiko teisių apsaugos Lietuvoje tyrimas¹³³ atskleidė, kad tarnyba labiau suvokiama kaip kontrolės ir prievartos, o ne pagalbos institucija. Siekiant užtikrinti GC ir savivaldybėms metodinės pagalbos teikimą, turėtų būti nustatyta, kokios metodinės pagalbos ar dokumentų trūksta.

2.2. Globėjai ar įtėviai nesuinteresuoti į šeimą priimti mokyklinio amžiaus vaikus

82. Vaikai geriausiai vystosi šeimos aplinkoje, kur jie gauna jiems reikalingą meilę ir paramą, o gyvenimas įstaigoje gali turėti didelių neigiamų, visą gyvenimą trunkančių pasekmių vaikų fizinei, psichologinei ir emocinei raidai. Jei nėra galimybės augti biologinėje šeimoje, tai geriausiai vaiko interesus atlieptų šeimos aplinka – globa šeimoje ar įvaikinimas¹³⁴.
83. Laikėmės nuostatos, kad vaikams skiriant nuolatinę globą šeimos aplinka užtikrinama, jei nuolat vaikų globos įstaigose globojamų vaikų skaičius nuo bendro nuolat globojamų vaikų skaičiaus ne didesnis nei 10 proc.¹³⁵; visi vaikai iki 7 m. globojami šeimose¹³⁶; išklausa visų vaikų nuomonė dėl nuolatinės globos¹³⁷. Laikėmės nuostatos, kad įvaikinimo galimybė užtikrinta, jei LR piliečių įvaikintų vyresnių nei 4 m. vaikų dalis audituojamu laikotarpiu kasmet augo ne mažiau kaip 10 proc.¹³⁸; išklausa visų vaikų nuomonė dėl įvaikinimo¹³⁹. Laikėme, kad nuolat globojamų ir įvaikintų vaikų stebėseną užtikrinta, jei: globojamų vaikų stebėseną vykdyta 2 kartus per pirmus nuolatinės globos metus¹⁴⁰; užsienio piliečių įvaikintų vaikų stebėseną vykdyta kas pusmetį per pirmuosius dvejus metus po įvaikinimo¹⁴¹.

Daugiau nei penktadaliui vaikų nuolatinė globa nustatyta vaikų globos įstaigose

84. Tarnybos duomenimis, Lietuvoje 2021 m. pabaigoje 22,6 proc. (1 227 iš 5 432) vaikų nuolatinė globa buvo paskirta vaikų globos įstaigose: 7,6 proc. vaikų globos namuose

¹³³ Visuomenės nuomonės tyrimas dėl vaiko teisių apsaugos Lietuvoje, 2021 m.

¹³⁴ Prieiga per internetą: <https://www.unicef.org/northmacedonia/children-deprived-family-environment> (žiūrėta 2022-07-11).

¹³⁵ SADM 2021–2023 m. strateginis veiklos planas, vertinimo kriterijus R-03-03-02-03.

¹³⁶ Skaitinė rodiklio reikšmė, pasiūlyta Tarnybos, suderinta su SADM ir SPPD.

¹³⁷ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 4 str. 1 d. 4 p.

¹³⁸ SADM 2021–2023 m. strateginis veiklos planas, vertinimo kriterijus R-03-03-02-05.

¹³⁹ Vaiko teisių konvencija, 12 str.

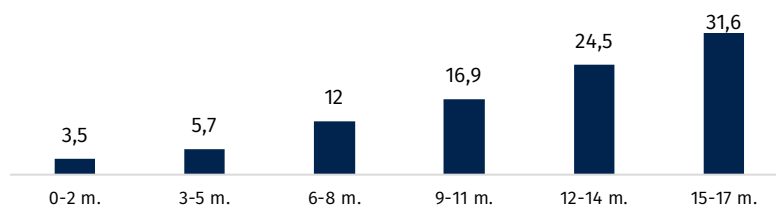
¹⁴⁰ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai, 75 p.

¹⁴¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-06-03 įsakymu Nr. A1-162 patvirtintas įgaliojimų veikti vykdančią tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašas, 22.16 p.

(VGN) ir 15 proc. bendruomeniniuose vaikų globos namuose (BVGN), nors siekta¹⁴² iki 10 proc. Kaimyninėse šalyse situacija tokia: Latvijoje 2021 m. pab. buvo globojama 5910 vaikų, iš kurių 8,7 proc. (514) globojami įstaigose; Estijoje 2022 m. pirmą pusmetį buvo globojama 2 414 vaikų, iš kurių 32,4 proc. (781) įstaigose (540 šeimos tipo ir 241 bendruomeniniuose vaikų globos namuose – Estijoje nebėra didelių vaikų globos namų); Lenkijoje 2021 m. pab. buvo globojama 72 300 vaikų, iš kurių 22 proc. (15 900) įstaigose (šis skaičius apima didžiąsias įstaigas ir globą bendruomenėje)¹⁴³.

85. Kuo vyresnių vaikų amžiaus grupė, tuo didesnė dalis vaikų, nuolat globojamų globos institucijose (17 pav.).

17 pav. Vaikų globos įstaigose nuolat globojamų vaikų dalis, lyginant su visais nuolat globojamais vaikais, pagal amžiaus grupes 2021 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pateiktus duomenis

86. Vaikų iki 7 m. amžiaus, globojamų vaikų globos įstaigose, dalis nuo visų globojamų vaikų iki 7 m. mažėjo nuo 15,9 proc. 2019 m. iki 7,8 proc. 2021 m., tačiau 2021 m. pabaigoje įstaigose dar buvo globojami 69 (iš 887) tokio amžiaus vaikai. Savivaldybės nurodė, kad vaikui iki 7 m. yra sunkiau rasti nuolatinių globėjų šeimą, jei vaikas priklauso brolių (seserų) grupei arba turi sveikatos problemų.

Penktadaliui vaikų parenkant nuolatinį globėją nepateikta vaiko nuomonė

87. Atsitiktinės atrankos būdu peržiūrėję 55 vaikų bylas, nustatėme, kad 20 proc. (11) bylų nebuvo pateikta vaiko nuomonė dėl nuolatinio globėjo paskyrimo – jais buvo paskirti vaikui artimi giminaičiai, laikinieji globėjai ar neįvertinta vaiko nuomonė dėl vaiko turimų sveikatos sutrikimų (pavyzdys).

Panašaus amžiaus vaikų nuomonės (ne)išklausymo pavyzdžiai

10 m. vaiko nuolatinė globėja buvo paskirta laikinoji globėja. Ji įvertinta kaip tinkama. Nurodyta aplinkybė, jog kitų asmenų, galinčių globoti vaiką, nėra. Vaiko nuomonė neišklaudyta.

9 m. vaiko nuolatinė globėja tapo močiutė. Vaiko nuomonė išklaudyta ir pateikta vaiko nuomonės išklausymo akte.

88. Atsitiktinės atrankos būdu peržiūrėję 15 LR piliečių 2019–2021 m. įvaikintų vaikų bylų, nustatėme, kad dviejų penkiamečių nuomonė neišklaudyta dėl negebėjimo jos išreikšti, nors vienas iš keturmečių išreiškė teigiamą nuomonę dėl įvaikinimo. Likusių 12 vaikų (0–3 m. amžiaus) nuomonė dėl įvaikinimo buvo neišklaudyta dėl per mažo vaiko amžiaus. Atsitiktinės atrankos būdu peržiūrėjus 7 užsienio piliečių 2019–2021 m. įvaikintų vaikų bylas,

¹⁴² SADM 2021–2023 m. strateginis veiklos planas, vertinimo kriterijus R-03-03-02-05.

¹⁴³ SADM 2022-09-08 pateiktais duomenimis.

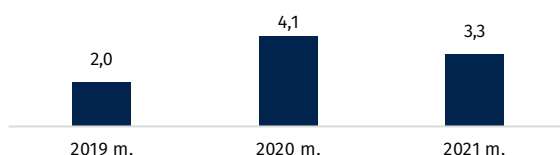
nenustatyta atvejų, kai vaiko nuomonė dėl noro būti įvaikintam būtų neišklaudyta, nesant tai pagrindžiančių priežasčių.

Pokytis audito metu: Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba teritoriniams skyriams 2022-04-20 susistemino¹⁴⁴ teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias vaiko nuomonės išklauskimo procedūrinius klausimus nagrinėjant pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atvejo vadybos ir teismo proceso metu, organizuojant vaiko globą (rūpybą) bei įvaikinimą. Vaiko nuomonės išklauskimo akto privalomumas įtvirtintas Vaiko globos organizavimo nuostatuose¹⁴⁵.

Nepageidaujama įvaikinti vyresnius nei 4 metų vaikus

89. Tarnybos duomenimis, 2020 m., palyginti su 2019 m., LR piliečių įvaikintų vyresnių nei 4 m. vaikų dalis nuo siūlytų įvaikinti tokio amžiaus vaikų skaičiaus išaugo 2,1 proc. punkto, tačiau 2021 m., palyginti su 2020 m. sumažėjo 0,8 proc. punkto (18 pav.).

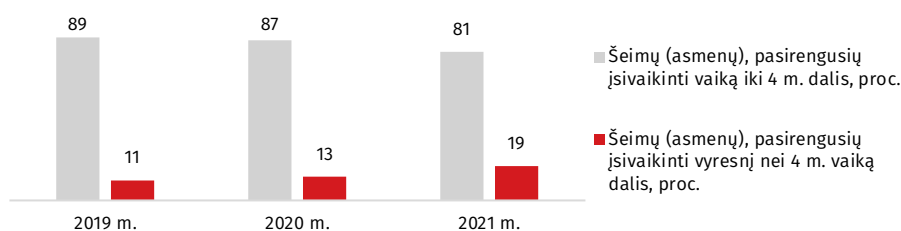
18 pav. LR piliečių įvaikintų 5–17 m. amžiaus vaikų dalis nuo siūlytų įvaikinti vyresnių nei 4 m. vaikų skaičiaus 2019–2021 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pateiktus duomenis

2021 m. mažiau nei penktadalis (19 proc.) šeimų (asmenų), kurios buvo pasirengusios įsivaikinti, pageidavo įsivaikinti vyresnį nei 4 m. vaiką (19 pav.).

19 pav. Pasirengusių įsivaikinti šeimų (asmenų) pasiskirstymas pagal pageidaujamą vaiko amžių 2019–2021 m., proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos pateiktus duomenis

90. Šeimos (asmenys) pasirengę įsivaikinti vaikus iki 3 metų, o galimų įvaikinti sąrašuose yra apie 97 proc. 4–17 m. amžiaus vaikų. GC pabrėžė, kad trūksta įvaikintojų, globėjų vyresniems (nuo 10 m.), turintiems negalią ar specialiųjų poreikių vaikams. Be to, mažai šeimų sutinka priimti 2 ir daugiau vaikų. GC nuomone, valstybė galėtų numatyti skatinimo priemones asmenims, priėmusiems vyresnį kaip 10 metų vaiką, ir šeimoms, priėmusioms į namus specialiųjų poreikių, sveikatos sutrikimų turinčius vaikus.

¹⁴⁴ Teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių vaiko nuomonės išklauskimą, apžvalga, Nr. 6-277.

¹⁴⁵ Vaiko globos organizavimo nuostatai, 35.8 p.

91. Atsitiktinės atrankos būdu peržiūrėję 55 Lietuvoje globojamų vaikų bylas, nustatėme, kad 42 proc. vaikų pirmaisiais nuolatinės globos metais nebuvo aplankyti 2 kartus. Vaikus vėluota aplankyti dėl žmogiškųjų išteklių trūkumo tarnybos teritoriniuose skyriuose, globojamų vaikų gyvenamosios vietos kitose savivaldybėse.
92. Vaikai pirmiausia siūlomi įvaikinti LR piliečiams, neatsiradus norinčiųjų, įtėviais gali tapti ir užsienio valstybės piliečiai. Remdamiesi tarnybos duomenimis apie užsienio piliečių 2019–2021 m.¹⁴⁶ įvaikintus vaikus, nustatėme, kad kas pusę metų po įvaikinimo negauta 12 iš 211 stebėsenos ataskaitų dėl pasibaigusios vienos tarptautinės įvaikinimo organizacijos įgaliojimų vykdyti tarptautinį įvaikinimą (dalies įvaikintųjų globą perėmė kita įvaikinimo organizacija), COVID-19 pandemijos, trikdžių verčiant ataskaitas.
93. Siekiant, kad visi vaikai turėtų vienodas galimybes būti įvaikinti ir būtų užtikrinti geriausi jų interesai paskiriant įtėvius, reikėtų numatyti priemones visuomenės požiūriui į vyresnio amžiaus vaikų įvaikinimą keisti ir išnaudoti visas galimybes išklausti vaikų nuomonę dėl įvaikinimo, jei reikia, pasitelkti specialistus. Tam, kad būtų įvertinta vaikų adaptacijos nuolatinį globėjų ar įtėvių šeimose sėkmė, reikėtų užtikrinti, kad šių vaikų stebėseną būtų atliekama laiku.

2.3. Nepakankamas globėjų ir įtėvių pritraukimas ir rengimas

94. Vienas iš pertvarkos¹⁴⁷ tikslų yra siekti užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje, todėl svarbus globėjų ir įtėvių pritraukimas ir jų parengimas, tinkamas paruošimas priimti vaiką į savo šeimą.
95. Laikėmės nuostatos, kad skatinimo priemonės pritraukia naujų globėjų ir įtėvių, kai politikos formuotojas (SADM) turi parengęs priemones, skatinančias globėjų ir įtėvių pritraukimą¹⁴⁸, tarnyba turi parengusi dokumentą, kuriame numatyta viešinimo strategija ir jos įgyvendinimo priemonės¹⁴⁹, tarnybos metiniuose veiklos planuose visos numatytos visuomenės švietimo priemonės įgyvendintos¹⁵⁰, visi GC įgyvendina visas metiniuose viešinimo priemonių planuose suplanuotas viešinimo priemones¹⁵¹, kasmet 10 proc. didėja norinčių įvaikinti¹⁵² ir globėjų (ne giminaičių)¹⁵³ skaičiai. Laikėmės nuostatos, kad tinkamas globėjų ir įtėvių rengimas užtikrinamas, kai visi GC organizavo GIMK mokymus¹⁵⁴,

¹⁴⁶ Nuo 2019 m. iki 2021 m. I pusmečio.

¹⁴⁷ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas.

¹⁴⁸ SADM 2020 m. veiklos plano 0303020102 priemonė „Įgyvendinti priemones šeimos ir vaiko gerovei – 4.1. Įgyvendinti viešinimo, visuomenės informavimo ir ugdymo bei sąmoningumo didinimo priemones vaiko teisių, vaiko gerovės ir šeimos gerovės klausimais“.

¹⁴⁹ Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti tarnybos nuostatai, 10.24 p.

¹⁵⁰ Tarnybos 2020–2021 m. veiklos plano priemonė „Įgyvendinti viešinimo, visuomenės informavimo ir ugdymo bei sąmoningumo didinimo priemones vaiko teisių, vaiko gerovės ir šeimos gerovės klausimais“.

¹⁵¹ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 9.26. p.

¹⁵² Vyriausybės 2017-03-13 nutarimu Nr. 167 patvirtintas LRV programos įgyvendinimo planas, 1.2.2. rodiklis.

¹⁵³ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-02-14 įsakymu Nr. A1-83 patvirtintas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

¹⁵⁴ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 9.4 p.

visuose GC asmenų parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ne ilgiau nei 5 mėn.¹⁵⁵, visų būdinių globotojų veikla vertinama ne rečiau nei kartą per 6 mėn.¹⁵⁶

Nepakankamas visuomenės informavimas ir švietimas siekiant pritraukti naujų globėjų ir įtėvių

96. SADM numatyta¹⁵⁷ priemonę „Įgyvendinti viešinio, visuomenės informavimo ir ugdymo bei sąmoningumo didinimo priemonės vaiko teisių, vaiko gerovės ir šeimos gerovės klausimais“ vykdo tarnyba. Apklausę savivaldybes, kaip jos vertina politikos formavimą šioje srityje, nustatėme, kad 18 proc. jų visų tai vertina patenkinamai arba neigiamai ir nurodo, kad vyksta per mažai socialinių reklamų ir globos viešinio iniciatyvų, jos yra epizodinės, trūksta vienodos nacionalinės globos viešinio strategijos.
97. Tarnyba turėtų organizuoti visuomenės švietimą vaiko teisių apsaugos klausimais¹⁵⁸, tačiau:
  - iš 2021 m. komunikacijos plane numatytų 36 visuomenės švietimo priemonių įgyvendintos tik 26;
  - įgyvendinant GC įveiklinimo projektą¹⁵⁹, 2021 m. parengta komunikacijos strategija „Vaikai yra vaikai“, tačiau ji nepatvirtinta, nenumatytos įgyvendinimo priemonės ir siektini pamatuojami rezultatai. 80 proc. GC strategiją vertina teigiamai, 55 proc. savivaldybių neturėjo nuomonės ar tokios strategijos nežinojo. GC nurodė, kad strategija „nepritaikyta mažiems regionams, viešinimas daugiau orientuotas į didžiuosius miestus nei į kaimiškas savivaldybes“, apklausti GC nurodė, kad trūksta informavimo ir globos viešinio kampanijų nacionaliniu lygmeniu.
98. Pusė (52 proc.) savivaldybių neturi ilgalaikio globos ir įvaikinimo viešinio dokumento, kuriame būtų numatyti globėjų ir įtėvių pritraukimo ar paieškos tikslai, 45 proc. jų 2019–2021 m. veiklos planuose nenusimatė priemonių, orientuotų į globėjų ir (ar) įtėvių paiešką, nors 58 proc. apklaustų savivaldybių nurodė, kad trūksta globėjų ir įtėvių, o 30 proc. – būdinių globotojų.
99. Beveik visi GC (55 iš 56 atsakiusių) nurodė susiduriantys su globėjų, įtėvių pritraukimo problema. 45 proc. nurodė, kad didžiausia problema – nepakankamas visuomenės švietimas, nusistovėję visuomenės stereotipai, 23 proc. – ypač sudėtinga surasti globėjus paaugliams. GC komunikacijos priemonėmis turėtų viešinti globos centro veiklą, šviesti visuomenę vaikų globos, įvaikinimo, būdinio globotojo veiklos klausimais¹⁶⁰. Išnagrinęję 12-os atsirinktų GC viešinio planus, nustatėme, kad 2021 m. GC jų neanalizavo, nevertino vykdomų viešinio priemonių veiksmingumo; 4 GC neįgyvendino visų susiplanuočių viešinio priemonių, 3 nenumatė ir neskyrė lėšų viešinio veikloms. GC pripažįsta

¹⁵⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2001-01-25 įsakymu Nr. A1-76 patvirtintas Įvaikinimo organizavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašas, 5 p. (nuo 2022-07-02 neteko galios).

¹⁵⁶ Globos centro veiklos ir vaiko būdinio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 66 p.

¹⁵⁷ 2020–2021 m. SADM veiklos planai.

¹⁵⁸ Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti tarnybos nuostatai, 10.24 p.

¹⁵⁹ Projektas Nr. 08.4.1-ESFA-V-405-02-0001 „Vaikų gerovės ir saugumo didinimas, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimas bei prieinamumo plėtra“.

¹⁶⁰ Globos centro veiklos ir vaiko būdinio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 9.26 p.

nežinantys, kokios yra paveikios viešinimo priemonės, trūksta viešinimo išteklių, kompetencijų.

100. Siekiant pritraukti daugiau globėjų ir įtėvių, reikėtų skirti daugiau dėmesio globos ir įvaikinimo viešinimui valstybės ir savivaldybės mastu, numatyti ilgalaikes viešinimo priemones.

Globėjų ir įtėvių rengimas trunka ilgiau, nei numatyta, ir neapima visų globėjų

101. GC turi ¹⁶¹ vykdyti budinčių globotojų, globėjų, nesusijusių giminystės ryšiais, globėjų giminaičių, įtėvių, šeimynų dalyvių pasirengimo globoti, prižiūrėti vaikus, įvaikinti bei BVGN darbuotojų pasirengimo dirbti šiose įstaigose mokymus pagal GIMK programą, kurią sudaro 4 dalys¹⁶². Nustatėme, kad GIMK mokymų pagal tęstinę dalį 2019–2021 m. nevykdė vienas iš atrinktų 13 GC, o 12 GC – nevykdė kasmet, pagal artimųjų dalį nevykdė 3 GC, o 8 nevykdė kasmet. GC nurodo, kad tęstinė mokymų dalis yra savanoriška, įtėviai nemotyvuoti ir nesikreipia dėl mokymų, o artimų giminaičių mokymai vaiko giminaičiams tik rekomenduojami¹⁶³, bet neprivalomi, kaip ir giminaičio sutuoktiniui ar bendrai gyvenančiam asmeniui.

Pokytis audito metu: pakeitus Vaiko globos organizavimo nuostatus¹⁶⁴, nuo 2022-07-01 mokymai privalomi kiekvienam fiziniam asmeniui, norinčiam tapti vaiko globėju (rūpintoju), t. y. ir giminaičiams, ir jų sutuoktiniams ar kartu gyvenantiems santuokos neįregistravusiam asmenims.

102. Apklausę globėjus ir įtėvius, budinčius globotojus ir GC¹⁶⁵, nustatėme, kad teigiamai GIMK programą vertina 70 proc. GC, 72 proc. įtėvių ir globėjų, 80 proc. budinčių globotojų. Nuo 14 iki 30 proc. patenkinamai ar neigiamai įvertinusiųjų nurodė, kad GIMK programą reikia tobulinti (pavyzdys).

Pavyzdys, ką reikėtų tobulinti GIMK programoje

GC nuomonė: metodinė medžiaga, parengta 2018 m., šiuo metu neatitinka pasikeitusių teisės aktų (pvz., nėra informacijos apie budinčius globotojus); pagrindinę mokymų dalį (21 val.) siūloma išplėsti remiantis užsienio šalių praktika, pagal kurią numatoma mokymų trukmė – 40 ir daugiau val.; siūloma papildyti vizualine medžiaga, atnaujinti literatūros sąrašus, rekomenduojamus filmus ir kt.; pasigendama savivertės temos, taip pat temos parengiant globėjus globoti vaikus su negalia, turėtų būti aiškiau parengta tema apie traumas.

Globėjų ir įtėvių nuomonė: reikėtų pateikti daugiau realios patirties, globėjų patirčių pavyzdžių, įtraukti daugiau temų apie vaikų auklėjimą, savivertę.

Budinčių globotojų nuomonė: reikėtų GIMK programos metodiką adaptuoti pagal patyriminį ugdymą, kad ruošiami budintys globotojai, globėjai praktiškai ir per patirtį pamatytų, kokiai veiklai yra ruošiami, kokius iššūkius jiems teks įveikti.

103. 29 proc. GC nurodė, kad globėjai ir įtėviai turėtų būti ruošiami skirtingai, nes atlieka skirtingas funkcijas, iš dalies skirtingi ir jų poreikiai, lūkesčiai, globos ir įvaikinimo tikslai

¹⁶¹ Ten pat, 6,3 ir 9.4 p.

¹⁶² Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktoriaus 2018-06-01 įsakymas Nr. BV-66 „Dėl Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių, bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programos patvirtinimo“.

¹⁶³ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai, 22 p.

¹⁶⁴ Vaiko globos organizavimo nuostatai, 21 p., Civilinis kodeksas, 3.269 str.

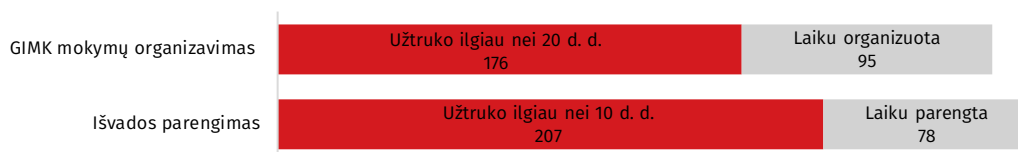
¹⁶⁵ Į apklausos klausimus atsakė 138 globėjai ir įtėviai, 103 budintys globotojai ir 56 iš 66 GC.

vaiko atžvilgiu. Vaiko teisių apsaugos kontrolierius ne kartą įvardijo, kad globėjų rengimo programose turi būti daugiau dėmesio skiriama vaiko globos rūšių (laikinoji, nuolatinė) tikslams ir būsimų globėjų kompetencijų ugdymui jų pareigų srityje, o globos priežiūros procese – globėjo pareigų vykdymo vertinimui¹⁶⁶.

104. Asmuo turi būti parengiamas¹⁶⁷ globoti ar prižiūrėti vaiką per kiek galima trumpesnį laikotarpį, bet ne ilgesnį kaip 5 mėn., tačiau 44 proc. (115 iš 262) asmenų 13-oje atsirinktų GC parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ilgiau: 73 iš 262 (28 proc.) – ilgiau nei 7 mėn. Iš viso parengimas užsitęsė 27 proc. (15 iš 56 atsakiusių) GC. Pagrindinės priežastys – per mažas asmenų skaičius mokymų grupei sudaryti, nes mokymai pagal GIMK pagrindinę dalį organizuojami ne mažesnei nei 3 asmenų grupei¹⁶⁸, dėl to užsitęsė jų organizavimas, užtruko ir išvados parengimas (21 pav.).

20 pav. Atvejų skaičius, kai GIMK mokymų organizavimas ir išvados parengimas globos centruose užtruko, vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal globos centrų duomenis

Išvados parengimas po mokymų 2020–2021 m. truko nuo 3 d. d. iki 7 mėn.

105. GC periodiškai, ne rečiau kaip vieną kartą per 6 mėn., turi atlikti budinčio globotojo vykdomos veiklos kokybės vertinimą¹⁶⁹ (vykti pas budinčius globotojus, rengti pokalbį apie veiklos kokybę, organizuoti grupinius aptarimus ir pan.), tačiau 7 proc. apklaustų GC nurodė neatliekantys budinčio globotojo veiklos kokybės vertinimo. Pagal atrinktus pavyzdžius, kai budintys globotojai nepertraukiamai globojo vaikus ilgiau nei 6 mėn., nustatėme, kad 60 proc. (37 iš 62) atvejų budinčių globotojų veikla vertinta rečiau nei kartą per 6 mėn. Be to, 23 proc. visų GC neturėjo pasitvirtinę tvarkos, kaip turėtų vykti vertinimai.
106. Visiems globėjams turėtų būti rengiami mokymai apie vaikų teises, tėvų globą ir ypatingą vaikų pažeidžiamumą¹⁷⁰. Siekiant užtikrinti visų asmenų parengimą laiku, mokymai globėjams galėtų būti organizuojami keliose savivaldybėse kartu. Reikėtų atnaujinti GIMK programą, labiau pabrėžti jos naudą, o asmenims, norintiems globoti specialių poreikių turinčius vaikus, GC darbuotojams, teikiantiems paslaugas šeimoms, globojančioms specialių poreikių vaikus, turėtų būti organizuojami specialūs mokymai.

¹⁶⁶ Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2021 metų veiklos ataskaita.

¹⁶⁷ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai, 8 p.

¹⁶⁸ SADM direktoriaus 2019-10-04 įsakymas Nr. BV-289 „Dėl globėjo (rūpintojo) ir įtėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir pagalbos jiems paslaugų teikimo rekomendacijų patvirtinimo“, 10 p.

¹⁶⁹ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas, 66 p.

¹⁷⁰ Alternatyvios vaikų priežiūros gairės, 11 p.

3. TOBULINTINAS GLOBOS ĮSTAIGOSE AUGANČIŲ VAIKŲ POREIKIŲ UŽTIKRINIMAS

3.1. Globa įstaigoje brangesnė, o vaikui nesuteikiama šeimos aplinka

107. JT Vaiko teisių komitetas ragina užtikrinti, kad institucionalizacija būtų naudojama tik kaip paskutinė išėitis, ir užtikrinti tinkamą visų institucijose gyvenančių vaikų apsaugą, nes ilgą laiką didelėse institucijose praleidžiantys paaugliai demonstruoja prastus rezultatus. Panašius rezultatus, nors ir mažesniu mastu, demonstruoja ir alternatyvios globos institucijose, tokiose kaip globa šeimos aplinkoje ar mažose grupėse, esantys vaikai. Šių paauglių išsilavinimas yra prastesnis, jie priklauso nuo socialinės paramos ir susiduria su didesne benamystės, įkalinimo, nepageidaujamo nėštumo, ankstyvos tėvystės, piktnaudžiavimo medžiagomis, savęs žalojimo ir savižudybių rizika¹⁷¹. Globos įstaigų pertvarkos plane¹⁷² numatytas tikslas užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams – augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje.
108. Laikėmės nuostatos, kad numatytos priemonės yra orientuotos į tai, kad visi vaikai augtų šeimos aplinkoje, jei politikos formuotojas (SADM) patvirtino strateginį dokumentą (-us) su priemonėmis, kad visi vaikai augtų šeimos aplinkoje, numatė siektinus rodiklius, vykdė numatytas priemones¹⁷³. Laikėme, kad vaikų globos finansavimas skatina vaiko globą šeimos aplinkoje, jei: globai šeimoje panaudota ne mažiau lėšų nei vaikų globos įstaigoms¹⁷⁴; vieno vaiko globai šeimoje, šeimynoje¹⁷⁵ ir globos įstaigoje¹⁷⁶ panaudotos lėšos visose savivaldybėse nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių panaudotų lėšų vidurinės reikšmės (medianos).
109. SADM Globos įstaigų pertvarkos plane¹⁷⁷ yra numatytos priemonės, kad visi vaikai augtų šeimos aplinkoje. Vyriausybės patvirtintoje Šeimos politikos stiprinimo plėtros programoje¹⁷⁸ numatyta, kad vaikams, likusiems be šeimos, valstybė privalo užtikrinti globos alternatyvas, tai yra ne tik šeimynas ar bendruomeninius vaikų globos namus, bet ir globėjus, budinčius globotojus, įtėvius. 2021 m. 88-iose vaikų globos įstaigose iš viso buvo globojama 1 390 vaikų. Siekiama, kad vaikų skaičius vaikų globos įstaigose mažėtų:

¹⁷¹ JT Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai, 108–109 psl., 36 p., 402 psl., 52 p.

¹⁷² Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

¹⁷³ Ten pat, 11 ir 12 p.

¹⁷⁴ Kriterijus suderintas su SADM, tarnyba, SPPD.

¹⁷⁵ Išmokų vaikams įstatymas, 11 str. 1 d.

¹⁷⁶ Vyriausybės 2006-10-10 nutarimu Nr. 978 patvirtinta Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika, 16 ir 20 p.

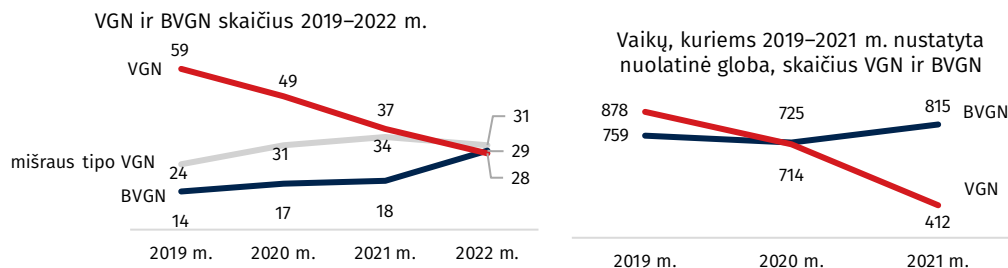
¹⁷⁷ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

¹⁷⁸ Vyriausybės 2021-11-10 nutarimas Nr. 930.

- vaikų, laikinai ir nuolat globojamų šeimos aplinkoje, dalis iš visų laikinoje ir nuolatinėje globoje esančių vaikų (proc.)¹⁷⁹, 2021 m. – 73 proc., pasiekta – 77,9 proc. 2022-07-01 duomenimis – 79,2 proc., o siekis 2030 m. – ne mažiau kaip 90 proc.;
- vaikų globos namuose globojamų vaikų dalis iš bendro globojamų vaikų skaičiaus (proc.)¹⁸⁰ 2020 m. buvo 15 proc., 2021 m. pasiekta 10 proc., 2023 m. siekis – 6 proc.

110. Pagal Globos įstaigų pertvarkos planą vaikų globos namai (VGN) pertvarkomi kuriant institucinei globai alternatyvias bendruomenines paslaugas ir taip suteikiant galimybę likusiems be tėvų globos vaikams, nesant galimybės jiems augti globėjų šeimose, gyventi bendruomeniniuose vaikų globos namuose (BVGN). Pagal SPPD duomenis, 2019–2022 m. VNG skaičius šalyje mažėjo, BVGN – didėjo. 2022 m. sausio mėn. veikė 29 BVGN, 28 VGN ir 31 mišraus tipo globos namai¹⁸¹ (detalesnė informacija – 10 priede). Tarnybos duomenimis, vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa, VGN kasmet mažėja, BVGN – didėja (22 pav.).

21 pav. Vaikų globos namų ir bendruomeninių vaikų globos namų bei vaikų, kuriems 2019–2021 m. nustatyta nuolatinė globa juose, skaičius

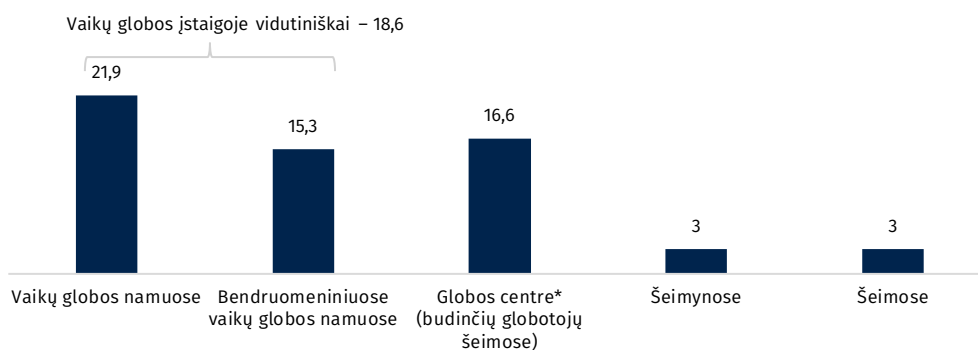
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinių paslaugų priežiūros departamento ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos duomenis

111. SADM nuomone, nedidelis BVGN skaičius liks kaip tinkama vaiko globos forma bendruomenėje, tačiau didžioji vaikų, netekusių savo tėvų globos, dalis turėtų būti globojama šeimai artimoje aplinkoje.
112. Pagal savivaldybių duomenis, 2021 m. globai šeimose ir šeimynose panaudota beveik 3 kartus mažiau lėšų nei vaikų globos įstaigoms (atitinkamai 11,9 ir 34,5 mln. Eur). Globos centruose globojamiems vaikams ir kitoms globos centrų funkcijoms panaudota 7 mln. Eur. Vieno vaiko globai šeimoje panaudota iš viso (savivaldybių ir valstybės biudžeto lėšos) – 3 tūkst. Eur, globos įstaigose – vidutiniškai 18,6 tūkst. Eur, tad vieno vaiko globai šeimoje panaudota 6 kartus mažiau lėšų (23 pav.).

¹⁷⁹ Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa.

¹⁸⁰ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

¹⁸¹ VGN, turintys BNGN padalinių.

22 pav. Vieno vaiko globai 2021 m. panaudota lėšų iš viso, tūkst. Eur

* skaičiuojant vieno vaiko globai panaudotas lėšas globos centruose, nebuvo atskirtos kitoms centrų funkcijoms panaudotos lėšos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

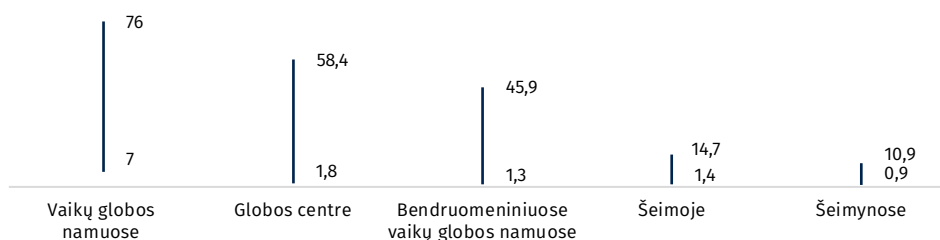
113. 2019–2021 m. buvo parengti 1 133 globėjai (1 lentelė).

1 lentelė. Parengtų naujų globėjų skaičius ir jiems parengti panaudotos lėšos 2019–2021 m.

Metai	Panaudota lėšų, tūkst. Eur	Parengta naujų globėjų	Vienam globėjui parengti vidutiniškai panaudota lėšų, tūkst. Eur
2019 m.	652,1	404	1,6
2020 m.	721	331	2,2
2021 m.	917,1	398	2,3

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

114. Nustatėme, kad, lyginant vieno vaiko globai panaudotas lėšas, tarp savivaldybių yra didelių skirtumų: 22,5–32 proc. savivaldybių nuokrypiai nuo panaudotų lėšų vienam vaikui šeimoje, šeimynoje, vaikų globos įstaigoje – daugiau nei 10 proc. nuo skirtingose savivaldybėse panaudotų lėšų vidurinės reikšmės (medianos) (11 priedas). Savivaldybėse vienam vaikui panaudotos lėšos įvairavo daugiau nei 10 tūkst. Eur (24 pav.).

23 pav. Vieno vaiko globai vidutiniškai 2019–2021 m. panaudotų lėšų skirtumai savivaldybėse, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

115. Vaikų globą šeimoje skatinančios savivaldybės nurodo naudą: svarbiausia, kad vaikas auga šeimoje, be to, ši globos forma pigesnė (pavyzdys).

Savivaldybių nurodomų priežasčių, kodėl skiria lėšas vaikams globojančioms šeimoms, pavyzdžiai

Vykdydami globos pertvarką, mažiname globojamų vaikų skaičių globos įstaigoje, todėl skatinome globą šeimoje, o viena iš skatinimo priemonių yra materialinė – įsikūrimo išmoka, pagalbos pinigai, atlygis už globojamus vaikus. GC yra sudaręs finansavimo sutartis su budinčiais

globotojais, dėl to vaikai, laikinai netekę tėvų globos, patenka ne į globos įstaigą, o į budinčių globėjų šeimą, kur vaikams yra užtikrinama saugi šeimos aplinka, kurioje vaikai mato šeimos modelį, mokomi socialinių įgūdžių, šeima daugiau dėmesio skiria vaikų ugdymui, jų emocinei būklei. Manome, kad globa šeimoje yra kokybiška, profesionali ir vis dar pigesnė globos forma. Šeimos gali nusipirkti papildomai vaiko poreikiams tenkinti reikalingas paslaugas. Globėjai be tėvų globos likusiam vaikui suteikia rūpestį, šilumą, ramybę, supratimą, taip reikalingą emocinį ir fizinį saugumą. Vaikas, augdamas globėjų šeimoje, mato teigiamą šeimos pavyzdį, gyvenant šeimoje jam lengviau pasiruošti tolesniam gyvenimui.

116. Įvertinus, kad vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas šeimoje¹⁸² ir vaiko globai šeimoje panaudojama mažiau lėšų nei globai vaikų globos įstaigose, atsakingos institucijos turėtų būti suinteresuotos, kad kuo daugiau vaikų, netekusių galimybės augti su tėvais, būtų globojami šeimose ar įvaikinami. Dėl to valstybė ir savivaldybės turėtų susitelkti ir intensyviau ieškoti būdų, kaip spartinti VGN pertvarką ir siekti nusistatytų rodiklių. Nors BVGN laikoma alternatyvia globos galimybe tėvų globos netekusiems vaikams, tačiau tai yra institucinė globa, tad reikėtų užtikrinti, kad ir BVGN globojamų vaikų skaičius mažėtų.

3.2. Globos įstaigose trūksta paslaugų paaugliams ir vaikams pagal jų individualius poreikius

117. Vaikas turi būti rengiamas savarankiškam gyvenimui ir integracijai į visuomenę, kad gebėtų tinkamai pasirūpinti savimi ir savo artimaisiais, pasirengtų šeiminiams santykiams, gerbtų tėvų ir kitų asmenų teises ir laisves, lyčių lygybę, taptų visaverte ir atsakinga už savo poelgius asmenybe¹⁸³. Alternatyvios globos sistemą paliekantiems paaugliams yra būtina parama, kad jie galėtų pasiruošti tokiam perėjimui, įsidarbinti, gauti būstą ir psichologinę paramą, kai atsižvelgiama į geriausius paauglio interesus, taip pat gauti galimybę pasinaudoti paslaugomis, teikiamomis palikus globos sistemą¹⁸⁴.
118. Laikėmės nuostatos, kad vaikų globos įstaigose gyvenantys vaikai gauna jų poreikius atitinkančias paslaugas, kai visų jų poreikiai vertinami bent kartą per metus¹⁸⁵, kai vaikai gauna paslaugas pagal jiems nustatytus poreikius¹⁸⁶, visiems vaikams nuo 16 metų teikiamos palydėjimo į savarankišką gyvenimą paslaugos pagal nustatytą poreikį¹⁸⁷.
119. Globos įstaigose globojamų vaikų poreikiai turėtų būti vertinami vieną kartą per metus, peržiūrimi kas pusmetį ir dažniau (pagal poreikį)¹⁸⁸. 2020–2021 m. vaiko poreikiai peržiūrimi kas pusmetį ar dažniau, tačiau, SPPD vertinimu, 75 proc. (21 iš 28) vaikų globos įstaigų tinkamai neįvertina vaiko poreikių, neidentifikuoja problemų ir esamos situacijos, nenumato konkrečių pagalbos priemonių, neatlieka pasiektų ar nepasiektų rezultatų analizės (pavyzdys).

¹⁸² Vaiko teisių konvencija, preambulė.

¹⁸³ Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 24 str. 4 d.

¹⁸⁴ JT Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai, 108–109 psl., 36 p., 402 psl., 52 p.

¹⁸⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-02-20 įsakymu Nr. A1-46 patvirtintas Socialinės globos normų aprašas, 1 priedo 2.13 ir 4,1 p.

¹⁸⁶ Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 405 patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai, 55 p.

¹⁸⁷ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-93 patvirtintas Socialinių paslaugų katalogas, 12.3 ir 12.4 p.

¹⁸⁸ Socialinės globos normų aprašas, 1 priedas.

SPPD vertinimo pažymose nurodytų trūkumų dėl vaiko poreikių vertinimo ir individualaus socialinės globos plano sudarymo pavyzdžiai

Ne visi vaiko pagalbos poreikiai perkeliama į individualius socialinės globos planus (ISGP), pvz., neanalizuojamos rūkymo, mokyklos nelankymo, rizikingo elgesio su nepažįstamais suaugusiaisiais ar vagysčių problemos. Dėl to individualiame socialinės globos plane nekeliama uždaviniai spręsti šias problemas, nenumatomos konkrečios pagalbos priemonės vaikui.

Atsiradus naujų aplinkybių, susijusių su vaiko netinkamu ir destruktiviū elgesiu (pvz., nuolatiniams pabėgimais iš institucijos, vagystėmis, atsisakymu vartoti paskirtus vaistus, priimti pagalbą ir kt.), ISGP neperžiūrimas ir netikslinamas, nenumatomos konkrečios ilgalaikės ir problemoms adekvačios priemonės, nenumatoma pagalba įveikiant sunkumus.

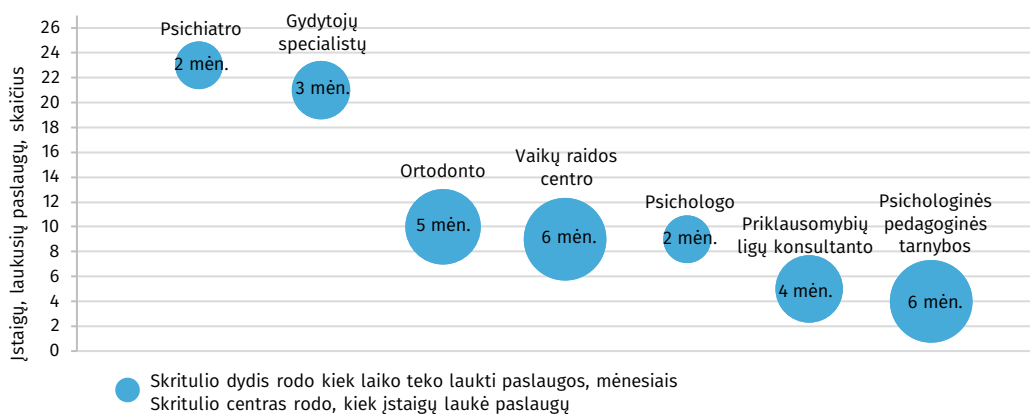
120. 68 proc. (19 iš 28) vaikų globos įstaigų skiria nepakankamai dėmesio vaiko palydėjimo į savarankišką gyvenimą priemonėms planuoti, nes paaugliams nerengiamos savarankiško gyvenimo programos, kuriose planuojami šio gyvenimo etapai, kartu su vaiku neaptariami rezultatai, pvz., būsto nuomos, socialinio būsto suteikimo galimybės, neformuojami įgūdžiai (pvz., tvarkyti buitį ar finansinius reikalus, gauti norimą darbą), nors yra įstaigų, kurios skiria tam dėmesio (pavyzdys).

Vaikų globos namų vykdomos Savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo programos pavyzdys

Vaikų globos namai parengė Savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo programą ir jos priedus – klausimyną ir savarankiškų įgūdžių ugdymo planą, skirtą kiekvienam jaunuoliui, vyresniam nei 15 metų. Programoje yra išskiriamos šios parengimo savarankiškam gyvenimui sritys: pinigai, būstas, išsilavinimas ir profesinis mokymas, darbas, sveikata ir gerovė, kasdienio gyvenimo įgūdžiai, asmeninis ir socialinis augimas, teisės ir atsakomybė. Savarankiško gyvenimo įgūdžių vertinimo klausimyne prie kiekvienos minėtos srities yra pateikiami išsamūs, konkrečiai sričiai aktualūs teiginiai (pvz., „Aš žinau, kaip atsidaryti banko sąskaitą, moku naudotis bankomatu, elektronine bankininkyste ir kt.“, „Aš žinau kaip ieškoti būsto, kas yra nuomos sutartis ir kt.“, „Aš žinau, kokio išsilavinimo ar profesinio mokymo reikia, norint gauti darbą, kurį noriu dirbti.“, „Aš žinau, kaip parengti gyvenimo aprašymą, kaip ieškoti darbo ir kt.“), prie kurių jaunuolis pažymi atsakymą pasirinkdamas: taip, iš dalies arba ne. Atsižvelgdamas į klausimyno atsakymus, socialinis darbuotojas kartu su jaunuoliu parengia savarankiškų įgūdžių ugdymo planą.

121. Tarnybos specialistai, applankę vaikus globos įstaigose, vaiko globos peržiūros aktuose įvardija naujus vaiko poreikius (pvz., rekomenduojama priklausomybių ligų konsultanto pagalba vaikui, skatinimas dalyvauti prevencijos programose, užtikrinti psichologo ir psichiatro konsultacijų tęstinumą), tačiau akto egzemplioriaus nepalieka globos įstaigai, tik supažindina su juo atsakingą asmenį. Pagal gautą aktą visi nauji poreikiai galėtų būti įtraukti į vaiko ISGP, būtų parengtos atitinkamos pagalbos priemonės.
122. Peržiūrėję 41-o vaiko dokumentus 5-iose vaikų globos įstaigose nustatė, kad 8 vaikai jiems skirtų paslaugų negavo: vienas negavo skirto sanatorinio gydymo, nes jo atstovai pagal įstatymą neužtikrino slaugančio asmens atliekamų funkcijų, vienas – logopedo ir spec. pedagogo pagalbos mokykloje, šeši negavo skirtų psichologo paslaugų, nes jų atsisakė.
123. 17 proc. (11 iš 65) apklaustų vaikų globos įstaigų nurodė, kad visi globojami vaikai paslaugas gavo laiku, likusios nurodė, kad kai kurių paslaugų teko laukti iki 6 mėn. (25 pav.).

24 pav. Laikas (mėn.), kiek reikėjo laukti paslaugų, ir įstaigų, nurodžiusių, kad jų reikėjo laukti, skaičius (vnt.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal vaikų globos įstaigų apklausos duomenis

124. Trečdalis (34 proc.) apklaustų įstaigų nurodė, kad vaikai gauna ne visą psichikos sveikatos specialistų pagalbą. Įstaigos nurodo, kad jose trūksta psichologų, jų paslaugų tenka ieškoti už įstaigos ribų, tačiau tada neužtikrinamas paslaugų tęstinumas, o regionuose nėra vaikų psichiatrų, todėl tenka vykti į didmiesčius. Savivaldybės patvirtino, kad vaikų globos įstaigoms trūksta profesionalių psichologų, kurie galėtų dirbti su delinkventinio elgesio vaikais, psichiatrų ir psichoterapeutų paslaugų, trūksta stacionaraus gydymo vietų paaugliams, sergantiems psichikos ligomis.
125. Vaikų globos namai ir savivaldybės nurodė, kad itin sudėtinga, kai susiduriama su specializuotos pagalbos poreikiu: labai trūksta pagalbos priemonių jaunuoliams, turintiems žalingų įpročių ir / ar priklausomybių nuo psichotropinių medžiagų, arba tokia pagalba teikiama per trumpai. Be to, paslaugos teikiamos tik vaikui sutikus, tačiau dauguma vaikų negeba objektyviai įvertinti pagalbos poreikio ir paslaugų nepriima: nesutinka gydytis nuo priklausomybių, neigia esamas problemas.
126. Sulaukusiems 16–24 m. amžiaus jaunuoliams, besiruošiantiems palikti ar neseniai palikusiems globos sistemą, gali būti teikiama palydėjimo paslauga, kuri sėkmingai išbandyta¹⁸⁹ ir 2021 m. pab. įtraukta į socialinių paslaugų katalogą¹⁹⁰. Tai visuma tarpusavyje susijusių paslaugų ar priemonių, kurios teikiamos, siekiant padėti jaunuoliams prisitaikyti prie socialinės aplinkos, ugdyti jų gebėjimus spręsti kylančias socialines ir kitas problemas, t. y. palengvinti jų socialinę integraciją bendruomenėje. SADM duomenimis, palydėjimo paslaugai jaunuoliams teikti 2022 m. balandžio mėn. buvo akredituotos 28 įstaigos. 2021 m. šią paslaugą nurodė teikusios 15 iš 60 apklaustų savivaldybių, dar 16 ją planavo pradėti teikti nuo 2022 m. Nuvykę į 5-ias vaikų globos įstaigas nustatėme, kad paslaugą pradėjo teikti 3 iš jų; apklausus vaikų globos įstaigas, 11 iš 65 nurodė, kad 2022 m. šios paslaugos neteiks. Iki šiol nepatvirtintas palydėjimo paslaugos teikimo jaunuoliams tvarkos aprašas.
127. Neįvertinus visų vaiko poreikių, nenumačius konkrečių pagalbos ar vaiko palydėjimo į savarankišką gyvenimą priemonių, neužtikrinus paslaugų prieinamumo, pažeidžiami vaiko interesai gauti jo poreikius atitinkančias paslaugas. Apklaustos vaikų globos įstaigos džiaugiasi ir pasiektais rezultatais (pavyzdys).

¹⁸⁹ Tarnybai 2019–2020 m. vykdant Palydimosios globos (savarankiško gyvenimo) projektą.

¹⁹⁰ Socialinių paslaugų katalogas, 12.3 p.

Vaikų globos įstaigų rezultatų ir būdų, kaip juos pasiekti, pavyzdžiai

Pavyko padėti keliems vaikams atsisakyti priklausomybės, gydantis reabilitacijos skyriuje, kai vaikams buvo taikoma 12 žingsnių programa, teikiama individuali įstaigos specialistų pagalba. Didelį pasitenkinimą suteikė tai, kai gebėjome, teikdami paslaugas motinai, sugrąžinti į šeimą 5 vaikus. Vaikai sėkmingai auga šeimoje.

Viena mergaitė atvyko į mūsų globos namus iš globėjos šeimos. VTAT jau nieko gero iš šios mergaitės nesitikėjo: ji bėgdavo iš globėjos namų, nelankė mokyklos, susidėjo su netinkama bendraamžių grupe. Globėja apie ją galėjo valandų valandas kalbėti tik blogus dalykus. Atvykusi pas mus, ji lyg gimė antrą kartą. Mes tiesiog patikėjome ja, stengėmės pagirti ir paskatinti ją už sėkmę, išklausti. Ji pradėjo gerai mokytis, lankė mokyklą, stengėsi padėti namuose. Diena, kai ji atvyko pas mus, tapo jos antrąja gimimo diena. Kasmet ji norėdavo ją švęsti. Sulaukusi pilnametystės, mergina dar kurį laiką gyveno mūsų globos namuose.

Individualiai dirbant, pavyko motyvuoti mokyklos nelankiusius ir nedirbusius jaunuolius arba toliau siekti mokslo, arba dirbti. Buvo atvejais, kai vyresnis kaip 16 metų jaunuolis sugebėjo ir mokytis, ir dirbti. Tai labai džiugina. Buvo intensyviai dirbama, stengiantis motyvuoti jaunuolius. Kartais jie labai pykdavo, net prirėkdavo pasitelkti teisėsaugos institucijas, bet pavyko išugdyti jiems pareigos jausmą ir pasiekti norimo rezultato.

Labai svarbu pažinti ir gerai suprasti vaiką ar jaunuolį, tiksliai įvertinti jo individualius poreikius ir stengtis juos atliepti. Dirbant su šiais vaikais ar jaunuoliais, labai svarbi darbuotojo pozicija, jo nusiteikimas ir gebėjimas dirbti profesionaliai (neteisti ir nesmerkti jaunuolio ar vaiko, o stengtis priimti jį tokį, koks jis yra). Savo praktikoje stengėmės globojamus vaikus įtraukti ir į kasdieninį mūsų (kaip darbuotojų) gyvenimą. Vengiame formalių santykių.

3.3. Neįvertinta 56 proc. vaikų globos įstaigų kokybė

128. Vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į ypatingą valstybės teikiamą apsaugą ir paramą¹⁹¹. Vaikų globos namuose augantiems vaikams teikiamų paslaugų kokybę užtikrinti padeda vertinimai. Juos atlikus nurodoma pašalinti trūkumus ir taip gerinama paslaugų kokybė. SPPD, vadovaudamasis socialinės globos normomis, vaikų globos įstaigose vertina socialinės globos kokybę¹⁹², tarnyba atlieka vaiko globos priežiūrą¹⁹³.
129. Laikėmės nuostatos, kad vaikų globos įstaigose augantiems vaikams teikiamų paslaugų kokybė yra vertinama, kai: visos vaikų globos įstaigos vertinamos ne rečiau nei kas 5 metus; vertinimo išvados skelbiamos viešai, vaikų globos įstaigos įgyvendina joms teiktas rekomendacijas¹⁹⁴.
130. Vaikų globos įstaigos dėl teikiamų paslaugų kokybės turėtų būti vertinamos¹⁹⁵ ne rečiau nei kartą per 5 metus, tačiau SPPD taip neįvertino 56-ių proc. (49 iš 88) įstaigų. SPPD nurodė, kad trūksta žmogiškųjų išteklių. 26 proc. (23 iš 88) vaikų globos įstaigų nevertintos nė karto.

Pokytis audito metu: 2022 m. sausio mėn. pradėta kurti vaikų globos namų rizikingumo vertinimo sistema (patvirtintas aprašas¹⁹⁶, pagal kurį komisija apskaičiuos rizikingumo reikšmes, kasmet iki sausio 10 d. sudarys rizikingų ūkio subjektų sąrašą patikrinimų planui

¹⁹¹ Vaiko teisių konvencija, 20 str. 1 d.

¹⁹² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-01 įsakymu Nr. A1-182 patvirtinti SPPD nuostatai, 11.1.4 p.

¹⁹³ Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti tarnybos nuostatai.

¹⁹⁴ Socialinės globos normų aprašas, 5 ir 8 p.

¹⁹⁵ Ten pat, 5 p.

¹⁹⁶ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2022-01-17 įsakymu Nr. V1-22 patvirtintas Rizikos vertinimu pagrįstos ūkio subjektų veiklos, teikiant licencijuotas socialinės globos paslaugas, patikrinimų atrankos tvarkos aprašas.

sudaryti). Ši sistema kol kas neveikia, dar galioja Socialinių globos normų aprašo nuostata, kad įstaigas reikia vertinti ne rečiau kaip kartą per 5 metus.

131. Atlikęs vaikų globos įstaigos vertinimą, SPPD nurodo trūkumus, kuriuos pašalinti yra būtina, nes priešingu atveju įstaigoms gali būti stabdomos ar naikamos socialinės globos teikimo licencijos. 2019–2021 m. vertintos 28 vaikų globos įstaigos, kuriose visi nustatyti pažeidimai pašalinti. Apibendrinančios informacijos apie visus atliktus vertinimus ir jų rezultatus SPPD neturi ir nurodo, kad turimos informacinės sistemos nepritaikytos kaupti tokią informaciją, o dažniausiai pasitaikančius pažeidimus pateikia savo metinėse veiklos ataskaitose.
132. Pagal SPPD atliktų vertinimų pažymą, įstaigose nustatoma vaiko konkrečių poreikių vertinimo ir individualių socialinės globos planų sudarymo trūkumų (pavyzdys).

Socialinių paslaugų priežiūros departamento nustatytų trūkumų, vertinant globos įstaigas, pavyzdžiai

Vaiko konkrečių poreikių vertinimo trūkumai: nenurodoma, kokia konkreči pagalba vaikui reikalinga; neįvardijama dalis vaikų poreikių (vaikas linkęs vagiliauti, yra itin agresyvus, nuolat skriaudžia silpnesnius, bėga iš globos namų); informacija apie vaiko poreikius neatitinka realios situacijos.

Individualių socialinės globos planų (ISGP) trūkumai: juose nurodomos „šabloniškos“ priemonės, konkrečiai neapibrėžiant individualios kiekvieno vaiko situacijos ir nepritaikant kiekvienam vaikui tinkamiausių priemonių; poreikių vertinimo dokumentuose ir ISGP tose pačiose srityse nurodoma skirtinga informacija; ISGP poreikių srityse, kuriose nurodoma vaikui reikalinga pagalba (paslaugos), nėra keliami uždaviniai, nenurodytos konkrečios pagalbos priemonės, kuriomis vaikas bus motyvuojamas, skatinamas, mokomas tam tikrose srityse, neaiškūs uždavinių tikslingumas; vyresnio amžiaus vaikų ISGP nenumatytos konkrečios vaiko palydėjimo į savarankišką gyvenimą priemonės, nepakankamai ugdomi vaiko savarankiško gyvenimo įgūdžiai; ISGP neatliekama pasiektų rezultatų analizė.

---

133. Pokytis audito metu: SPPD 2021-12-17 pateikė¹⁹⁷ metodines rekomendacijas ir formas vaiko poreikiams vertinti ir individualiam socialinės globos planui sudaryti.
134. Apklausus¹⁹⁸ vaikų globos įstaigas, 16 (iš 65) įvardijo poreikį tobulinti socialinės globos normas, kuriomis remiantis atliekami vertinimai: nustatyti aiškius kriterijus, įtraukti naujas aktualias normas, charakteristikas. 2019 m. STT teikė siūlymą dėl šių normų tikslinimo bei sukonkretinimo, tačiau jis neįgyvendintas, nors SPPD nurodė, kad dar tais pačiais metais pateikė¹⁹⁹ pasiūlymus SADM dėl Socialinės globos normų aprašo tobulinimo. SADM paaiškino, kad aprašo keitimas buvo atidėtas pasikeitus prioritetams dėl COVID-19 pandemijos.
135. Siekdamas socialinės globos efektyvumo, vaikų globos įstaigos turėtų nuolat vertinti savo veiklą²⁰⁰, tačiau apklaustosios įstaigos pripažino, kad tai darė ne visos, nors kasmet įsivertinančių veiklą daugėjo (26 pav.).

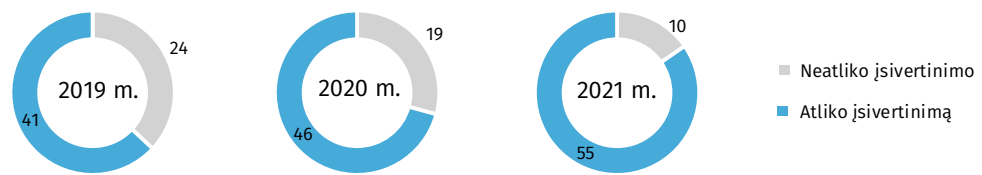
---

¹⁹⁷ Prieiga per internetą: <https://sppd.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/licencijavimas/metodines-rekomendacijos> (žiūrėta: 2022-01-28).

¹⁹⁸ 88-ioms vaikų globos įstaigoms nuo 2022-05-09 iki 2022-05-17 pateiktas klausimynas. Apklausoje dalyvavo 65.

¹⁹⁹ 2019-12-19 SPPD raštas Nr. (12.1)-SI-1989 Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Viceministrei V. Augienei, viceministrui E. Bingeliui

²⁰⁰ Socialinės globos normų aprašas (SADM 2007-02-20 įsak. Nr. A1-46) (suvestinė redakcija nuo 2021-06-03), 6 p.

25 pav. Vaikų globos įstaigos, įsivertinusios savo veiklą, vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolės pagal vaikų globos įstaigų apklausos duomenis

136. Susistemintos informacijos apie vaikų globos įstaigų atliktus savo (įstaigų) veiklos vertinimus SPPD neturi, šią informaciją analizuoja atliekamų vertinimų metu. Peržiūrėję SPPD atliktų 28-ių vaikų globos įstaigų vertinimų pažymą, nustatėme, kad jose pažymimi vaikų globos įstaigų atliktų įsivertinimų trūkumai: neturi vertinimo (įsivertinimo) taisyklių, įsivertinimas neišsamus, nedetalizuojama, kokie kriterijai rodo, jog įstaiga atitinka keliamą reikalavimą, neaišku, kuo remiantis buvo padarytos išvados.

Pokytis audito metu: 2021-12-16 patvirtintas²⁰¹ planinių patikrinimų kontrolinis klausimynas, kurį rekomenduojama naudoti ir savo veiklos kokybei įvertinti. SPPD savo interneto svetainėje pavišino rekomendaciją dėl įstaigos įsivertinimo būtinybės ir privalumų.

137. Vaikų globos įstaigos turėtų suteikti galimybes susipažinti su vertinimo ir įsivertinimo išvadamis visiems suinteresuotiesiems, skelbdamos jas savo interneto puslapyje²⁰², tačiau peržiūrėję 10-yje atrinktų savivaldybių veikiančių vaikų globos įstaigų tinklalapius²⁰³ nustatėme, kad visos SPPD vertintos įstaigos neskelbė atliktų vertinimų rezultatų ir 17 iš 21 vaikų globos įstaigos, turėjusios interneto svetaines²⁰⁴, neskelbė įsivertinimo rezultatų. SPPD nuomone, siekiant apsaugoti vaikus, gyvenančius vaikų globos įstaigose, galėtų būti skelbiamos nebent apibendrintos išvados, nes vertinimų ataskaitose gali pasitaikyti informacijos, iš kurios kai kuriais atvejais galima identifikuoti asmenis²⁰⁵.
138. Vaikų globos įstaigose tarnyba atlieka vaiko globos priežiūrą: peržiūri vaiko globos eigą, išklauso vaiko nuomonę, vertina, ar individualus socialinės globos planas ir jame numatytos priemonės atitinka vaiko poreikius, teikia rekomendacijas²⁰⁶, tačiau nestebima, kaip šios rekomendacijos įgyvendinamos. Rekomendacijos nefiksuoja ir SPIS sistemoje, nes ji tam nepritaikyta. Tarnyba neturi apibendrintų duomenų apie globos namuose nustatytus dalykus, pateiktas rekomendacijas.
139. Neatliekant vaikų globos įstaigų vertinimo, jos praranda galimybę tobulinti savo veiklą ir geriau tenkinti jose globojamų vaikų poreikius. Tarnyba, neturėdama apibendrintų duomenų apie globos namuose teikiamas rekomendacijas ir išvadas, nežino, ar trūkumai pašalinami ir vaikui užtikrinama tinkama globa.

²⁰¹ Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktoriaus 2021-12-16 įsakymu Nr. V1-1002 „Dėl socialinės globos įstaigų planinių patikrinimų kontrolinių klausimynų patvirtinimo“.

²⁰² Socialinės globos normų aprašas (SADM 2007-02-20 įsak. Nr. A1-46), 8 p.

²⁰³ Žiūrėta 2022-05-10.

²⁰⁴ Interneto svetainių neturėjo 4 iš 25 patikrintų vaikų globos įstaigų.

²⁰⁵ Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, 6 str.

²⁰⁶ Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktoriaus 2020-02-21 įsakymas Nr. BV-62 „Dėl Globojamo (rūpinamo) vaiko aplankymo akto ir Vaiko globos (rūpybos) priežiūros akto formų patvirtinimo“.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: užtikrinus rezultatyvesnę globos bei įvaikinimo sistemą, bus geriau užtikrinami vaiko interesai, tikslingiau teikiamos paslaugos šeimai ir vaikams, daugiau vaikų augs šeimose.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija / įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
2-asis pagrindinis audito rezultatas 21 proc. (12 iš 56) atsakusių globos centrų ir 5 proc. savivaldybių neteikė paslaugų globėjams, nors buvo poreikis, pvz., atokvėpio, specializuotų psichologo, psichiatro, psichologo paslaugų vyresnio amžiaus globojamiems vaikams. 39 proc. (39 iš 99) apklaustų globėjų nurodė, kad buvo paslaugų, kurių negavo globos centruose, nors poreikis buvo. 9 proc. (12 iš 138) globėjų ir įtėvių nurodė, kad nežino, kiek ir kokių paslaugų jiems priklauso. 80 proc. (48) savivaldybių neturi socialinių paslaugų sąrašo nuolatiniams globėjams, 87 proc. (52) – įtėviams. 2019–2021 m. pagalbos globėjams ir įtėviams poreikio nevertino 72 proc. visų savivaldybių, 34 proc. globos centrų – globėjų, 75 proc. – įtėvių poreikių.	Didelės svarbos 1. Siekiant sistemai suteikti paslaugas globėjams (rūpintojams), įtėviams ir užtikrinti geriausias vaiko interesus, įtraukti į Bazinių paslaugų šeimai paketą švietimo, sveikatos ir socialines paslaugas globėjams (rūpintojams), įtėviams ir jų šeimose globjamiems (rūpinamiems) ar įvaikintiems vaikams bei vykdyti šių paslaugų teikimo stebėseną. 1.1. Priemonė: Parengti Lietuvos Respublikos 2019 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 618 „Dėl Bazinių paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“ projektą ir įtraukti paslaugas globėjams (rūpintojams), įtėviams ir jų šeimose globjamiems (rūpinamiems) ar įvaikintiems vaikams. 1.2. Priemonė: Parengti 1.1 priemonėje numatytų paslaugų stebėsenos rodiklius ir užtikrinti duomenų apie šių rodiklių įgyvendinimą rinkimą.	Vaikų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų ²⁰⁷ .	77,9 proc.	90 ir daugiau proc.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2026-03-31
					SADM (koordinuojanti), SAM, ŠMSM (dalyvaujanti)	2023-12-31
					SADM (koordinuojanti), SAM, ŠMSM (dalyvaujanti)	2024-07-01

²⁰⁷ Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija / įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
1-asis pagrindinis audito rezultatas 92 proc. visų savivaldybių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai nevykdė pagalbos šeimai ir vaikui prieinamumo ir kokybės stebėsenos, nes nepatvirtinti rodikliai. 75 proc. (45 iš 60) savivaldybių neanalizuoja informacijos apie paslaugų vystymo poreikį šeimoms, kurioms nustatytas vaiko apsaugos ar pagalbos šeimai ir vaikui poreikis.	Vidutinės svarbos 2. Siekiant politikos formuotojui turėti palyginamus savivaldybių duomenis tobulinimo sprendimams priimti, sukurti stebėsenos rodiklius ir parengti jų stebėsenos metodines rekomendacijas savivaldybėms dėl paslaugų poreikio ir veiksmingumo vertinimo.	Savivaldybių, kuriose buvo taikyta vienoda praktika vertinant paslaugų prieinamumą, dalis.	0	90	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2026-03-31
	2.1. Priemonė: Sukurti Bazinio paslaugų paketo šeimai įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenos sistemą.				SADM (koordinuojanti) Lietuvos savivaldybių asociacija (dalyvaujanti)	2024-07-01
	2.2. Priemonė: parengti 2.1 priemonėje numatytos stebėsenos vykdymo metodines rekomendacijas savivaldybėms.				SADM (koordinuojanti) Lietuvos savivaldybių asociacija (dalyvaujanti)	2024-12-31
2-asis pagrindinis audito rezultatas Siekta, kad 2021 m. vaikų globos įstaigose nuolatinė globa būtų paskirta ne daugiau nei 10 proc. vaikų, tačiau skirta 22,6 proc. Kuo vyresnių vaikų amžiaus grupė, tuo didesnė dalis vaikų, nuolat globojamų įstaigose, pvz., 31,6 proc. 15–17 m. vaikų. Norinčios įsivaikinti šeimos (asmenys) pasirengusios įsivaikinti vaikus iki 3 metų, o galimų įsivaikinti vaikų sąrašuose apie 97 proc. –	Didelės svarbos 3. Siekiant, kad kuo daugiau vaikų augtų artimai šeimai aplinkoje, numatyti priemonės, kurios paskatintų asmenis globoti ar įsivaikinti vyresnius vaikus (10 metų amžiaus ar vyresnius), vaikus su negalia ar turinčius sveikatos problemų, taip pat turinčius brolių ar seserų.	10 metų ir vyresnių vaikų, vaikų su negalia, turinčių sveikatos problemų ir turinčių brolių ar seserų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų.	67,8 proc.	80 ir daugiau proc.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2026-03-31
	3.1. Priemonė: Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, reikalingus įtvirtinti papildomas alternatyvios vaiko globos formas šeimos aplinkoje, ypatingą dėmesį skiriant vyresniems nei 10 m. vaikams, vaikams su negalia, vaikams, turintiems elgesio problemų.		Budinčių globotojų prižiūrimų vaikų dalis nuo visų globojamų vaikų ²⁰⁸ .	4	7	SADM (koordinuojanti)

²⁰⁸ Šeimos politikos stiprinimo plėtos programa.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija / įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
4–17 m. amžiaus. Globos centrai pabrėžė, kad trūksta įvaikintųjų, globėjų vyresniems (nuo 10 m.) vaikams, turintiems negalias ar specialiųjų poreikių, mažai šeimų sutinka priimti 2 ir daugiau vienos šeimos vaikus. 18 proc. visų savivaldybių globėjų ir įtėvių pritraukimą vertina patenkinamai arba neigiamai (per mažai socialinių reklamų, globos viešinimo iniciatyvų, jos yra epizodinės, trūksta vienodos nacionalinės globos viešinimo strategijos). 45 proc. savivaldybių 2019–2021 m. veiklos planuose nenumatė priemonių, orientuotų į globėjų ir (ar) įtėvių paiešką.	3.2. Priemonė: inicijuoti teisės aktų pakeitimus, skirtus stiprinti paramą šeimynoms.				VVTAJT (dalyvaujanti)	
					SADM (koordinuojanti) VVTAJT (dalyvaujanti)	2023-07-01
1-asis pagrindinis audito rezultatas Tarnyba nesistemina duomenų, kiek vaikų laikinai globoja giminaičiai, kokiai vaikų daliai globa nustatyta ne pagal tėvų gyvenamąją vietą.	Vidutinės svarbos 4. Siekiant priimti duomenimis pagrįstus sprendimus, sisteminti duomenis apie vaikus, kuriems laikinoji globa nustatyta pas giminaičius ar emociniai ryšiais susijusius asmenis.	Laikinos globos atvejų, kai globėju skiriamas giminaitis ar emociniais ryšiais susijęs asmuo, dalis, lyginant su visais atvejais, kai nustatyta laikinoji globa.	-	50	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2026-03-31
	4.1. Priemonė: Bendradarbiaujant su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengti Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos patobulinimus, kurie užtikrintų galimybę formuoti globojamų (rūpinamų) vaikų sąrašą ne tik pagal globos (rūpybos) rūšis ir formas, bet ir išskirstyti formą „šeimoje“ pagal CK 3.264 str. 5 d. 1–3 p., taip pat formuoti laikinai globojamų (rūpinamų) vaikų sąrašą.				SADM (koordinuojanti) VVTAJT (dalyvaujanti)	2025-12-31
1-asis pagrindinis audito rezultatas Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepasiekė 2 iš 4 kriterijų, matuojančių su smurtu susijusios prevencinės priemonės įgyvendinimą, neparengė informacijos apie pagalbą ir paramą visais atvejais paketo, įskaitant ir smurtą	Vidutinės svarbos 5. Siekiant efektyvesnės smurto prieš vaikus prevencijos, visuomenės švietimo priemonės planuoti ir vykdyti atsižvelgiant į atliekamų visuomenės nuomonės bei žiniasklaidos stebėsenos tyrimų rezultatus.	Komunikacijos priemonių, kurių veiksmingumas įvertintas, dalis nuo visų komunikacijos priemonių.	0	50	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba	2024-03-31
	5.1. Priemonė: Atlikti visuomenės nuomonės tyrimą smurto prieš vaikus tema, siekiant išsiaiškinti visuomenės nuomonės pokytį ir gebėjimą atpažinti smurtines situacijas.				VVTAJT	2023-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija / įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
artimoje aplinkoje. 92 proc. savivaldybių 2019–2021 m. nevertino prevencijos priemonių poreikio, 25 proc. jų veiklos planuose nenumatė prevencinių priemonių. 30 proc. savivaldybių nerengė pozityvios tėvystės kursų pagal poreikį, 88 proc. nevertino prevencijos priemonių veiksmingumo.						
2-asis pagrindinis audito rezultatas Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programą (GIMK) reikia atnaujinti daugiau dėmesio skiriant vaiko globos rūšių tikslams, būsimų globėjų kompetencijų ugdymui.	Vidutinės svarbos 6. Siekiant asmenims kuo geriau pasirengti globoti ar įvaikinti vaikus, tobulinti Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programos vykdymą.	Asmenų, kurių parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ne ilgiau kaip 5 mėn., dalis.	–	80	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba	2026-03-31
	6.1. Priemonė: Atlikti Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programos (toliau – GIMK) vykdymo vertinimą, identifikuoti stipriąsias puses ir esamus iššūkius.				VVTAJT (koordinuojanti) SADM (dalyvaujanti)	2023-12-31
	6.2. Priemonė: Remiantis 7.1 punkte nurodytu vertinimu, parengti rekomendacijas dėl GIMK programos vykdymo tobulinimo.				VVTAJT (koordinuojanti) SADM (dalyvaujanti)	2024-07-01
	6.3. Priemonė: Parengti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus įsakymu tvirtinamą Pasirengimo vaiko globai (rūpybai) tvarkos aprašą.				VVTAJT	2023-07-01
3-iasis pagrindinis audito rezultatas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, atlikus vaiko globos priežiūrą, nesisteminia duomenų apie nustatytus dalykus ir pateiktas rekomendacijas. Socialinių paslaugų priežiūros	Vidutinės svarbos 7. Siekiant turėti aktualius išorinio vaikų globos įstaigų vertinimo metu gautus duomenis apie įstaigų veiklos kokybę, sisteminti informaciją apie nustatytus trūkumus ir jų šalinimo veiksmus.	Vaikų globos įstaigų, kurios pašalino nustatytus trūkumus per metus nuo jų fiksavimo, dalis.	–	80	Socialinių paslaugų priežiūros departamentas	2026-03-31
	7.1. Priemonė: Atlikti Socialinės globos licencijavimo elektroninės priemonės (toliau – SGLEP) galimybių studiją dėl naujų funkcionalumų diegimo.				SPPD (koordinuojantis)	2023-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama) / priemonės	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija / įgyvendinantis priemonės	Rekomendacijos (pokyčio, kurio siekiama)** / priemonių*** įgyvendinimo terminas
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė		
departamentas apibendrinančios informacijos apie visus atliktus vaikų globos įstaigų vertinimus jų rezultatus neturėjo, o dažniausiai pasitaikančius pažeidimus pateikė savo metinėse veiklos ataskaitose. Taip pat nesisteminio duomenų apie globos įstaigų savo veiklos įsivertinimus.	7.2. Priemonė: Įdiegti SGLEP naujus funkcionalumus su galimybe rengti patikrinimų pažymas, kaupti ir analizuoti duomenis apie pažeidimų pašalinimą bei sukurti vartotojų prisijungimus VVTAJT.				VVTAJT (dalyvaujanti) SPPD (koordinuojantis) VVTAJT (dalyvaujanti)	2025-12-31
	7.3. Priemonė: Sukurti naujus funkcionalumus SPIS kaupti duomenis apie vaiko globos peržiūras vaikų globos įstaigose, šeimynose bei galimybę šią informaciją naudoti SPPD.				SPPD (koordinuojantis) VVTAJT (dalyvaujanti)	2025-12-31

* Detalūs pokyčių vertinimo rodiklių duomenys pateikti 2 priede „Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualus priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atviruose duomenyse adresu www.valstybeskontrolė.lt.

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Šeimos ir vaiko teisių apsaugos grupės vadovė Kristina Stepanova

kristina.stepanova@socmin.lt

+370 616 31 406

Veiklos audito 1-ojo departamento vadovė

Rasa Kudžmienė

Veiklos audito 1-ojo departamento vyriausioji valstybinė auditorė-audito grupės vadovė

Kristina Česaitienė

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 priedas.	Santrumpos ir sąvokos	57
2 priedas.	Audito apimtis ir metodai	58
3 priedas.	Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys	64
4 priedas.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta stebėsenos informacija apie 2020 m. bazinių paslaugų šeimai paketo paslaugų prieinamumą	66
5 priedas.	Vaikų dienos centrai	67
6 priedas.	Mobiliųjų komandų komplektacija 2019–2021 m.	69
7 priedas.	Smurto prieš vaikus prevencija	70
8 priedas.	Paslaugos globėjams ir įtėviams, numatytos skirtinguose dokumentuose	71
9 priedas.	Planuoti ir atlikti globos centrų vertinimai	72
10 priedas.	Vaikų globos įstaigų pertvarka	73
11 priedas.	Vieno vaiko globai šeimoje panaudotų lėšų skirtumai savivaldybėse	75

Santrumpos ir sąvokos

BVGN – bendruomeniniai vaikų globos namai²⁰⁹ – pagal šeimai artimos aplinkos modelį veikiančios vaikų globos namai, įsteigti atskirose patalpose (pvz., namas, butas) bendruomenėje, skirti likusiems be tėvų globos vaikams, neįgaliems vaikams ar vaikams, turintiems kitų specialiųjų poreikių (iki 8 vaikų)

GC – globos centras

GIMK programa – Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, įtėvių ir bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programa

EQUASS – Europos socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo ir kokybės sertifikavimo sistema

NVO – nevyriausybinės organizacijos

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

SAM – Sveikatos apsaugos ministerija

SPIS – Socialinės paramos šeimai informacinė sistema

SPPD – Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Tarnyba / VTAJT – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

VGN – vaikų globos namai

Vaikų globos įstaiga – vaikų globos namai ar bendruomeniniai vaikų globos namai

Globa – globa (rūpyba) – likusio be tėvų globos vaiko, įstatymų nustatyta tvarka patikėto fiziniam arba juridiniam asmeniui, priežiūra, auklėjimas ir ugdymas, kitų jam tinkamų dvasiškai ir fiziškai augti sąlygų sudarymas ir palaikymas, jo asmeninių, turtinių teisių bei teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas jiems. Jeigu vaikas yra vyresnis nei 14 metų, jam steigiama rūpyba ir skiriamas rūpintojas. Šios sąvokos siejamos su vaiko dalyvavimu, priimant su juo susijusius sprendimus ar atstovaujant jo interesams, vaikui tenka daugiau atsakomybės. Esminio skirtumo tarp globėjo ir rūpintojo pareigų nėra²¹⁰

Globėjas – asmuo, kuriam yra paskirta vaiko laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba). Vaiko globėju (rūpintoju) gali būti fizinis arba juridinis asmuo

Budintis globotojas – asmuo, savo gyvenamojoje vietoje ir natūralioje šeimos aplinkoje prižiūrintis vaiką pagal globos centro ir budinčio globotojo tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį ir veiklą vykdamas pagal individualiosios veiklos pažymą

²⁰⁹ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas, 3.10 p.

²¹⁰ Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/veiklos-sritys/vaiko-globa-rupyba-ir-ivaikinimas/globa-rupyba/> (žiūrėta 2022-07-11).

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti vaiko globos ir įvaikinimo sistemos rezultatyvumą, siekiant užtikrinti geriausias vaiko interesus.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar užtikrinama reikalinga pagalba šeimai ir vaikui, kai vaikai auga galimai nesaugioje šeimos aplinkoje;
- ar paslaugos globėjams ir įtėviams užtikrina, kad kuo daugiau vaikų augtų šeimos aplinkoje;
- ar kryptingai siekiama, kad būtų užtikrinti ne šeimose globojamų vaikų geriausi interesai;
- ar patenkinamas tinkamai parengtų globėjų ir įtėvių poreikis;
- ar užtikrinamas kvalifikuotų specialistų, galinčių dirbti su šeimomis ir vaikais, poreikis.

Audituojami subjektai:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;
- Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Audituojamas laikotarpis – 2019–2021 m. Siekiant įvertinti tendencijas ir pokyčius, naudojome ankstesnių ir 2022 m. duomenis.

Ataskaitoje naudojome audituojamų subjektų, savivaldybių pateiktus duomenis, kurie skiriasi nuo Lietuvos statistikos departamento pateiktų globojamų vaikų skaičiaus duomenų. Ataskaitoje nenaudojome tarptautinių organizacijų, tokių kaip UNICEF²¹¹, duomenų dėl skirtingai suprantamos „globos“ sąvokos: prie globojamų vaikų priskiriami vaikai, esantys socializacijos centruose ar specialiosiose mokyklose. Dėl šios priežasties tarptautinių organizacijų ir šalies duomenų apie globojamų vaikų skaičių palyginti negalime. Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²¹².

²¹¹ Prieiga per internetą: <https://www.eurochild.org/resource/datacare-country-overviews/> (žiūrėta 2022-08-12).

²¹² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/15649/>.

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1.1. Paskiriant laikinąjį globėją, įvertinamos ne visos aplinkybės, užtikrinančios geriausias vaiko interesus	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą, Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašą; Globėjo (rūpintojo) parinkimo likusiam be tėvų globos vaikui tvarkos aprašo projektą; Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašą; Civilinį kodeksą; laikinosios globos (rūpybos) nuostatus. • pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus registracijos žurnalus, šių pranešimų pavyzdžius, vaiko situacijos vertinimo anketas, atvejo vadybos posėdžių protokolus. • Tarnybos atliktą analizę²¹³, tarnybos metines veiklos ataskaitas ir veiklos planus; vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2021 m. veiklos ataskaitą. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome SPIS pateiktus duomenis apie tarnybos gautus pranešimus dėl galimų vaiko teisių pažeidimų; tarnybos pateiktus duomenis apie šių pranešimų šaltinius. Analizavome savivaldybių administracijų pateiktus duomenis apie paskirtus laikinus / budinčius globėjus; tarnybos pateiktus duomenis apie laikinosios globos nustatymo atvejų skaičių ir trukmę; tarnybos teritorinių skyrių pateiktus duomenis apie vaikus iki 3 m. laikinosios globos trukmę globos institucijose; globos centrų duomenis apie globos nustatymą ne pagal vaiko tėvų gyvenamąją vietą. Analizavome SPIS pateiktus duomenis apie šeimose laikinai globojamus vaikus ir laikinosios globos trukmę; viešai prieinamus duomenis apie budinčius globotojus.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – kokia dalis galimų vaiko teisių pažeidimų nustatyta, lyginant su bendrai gautais pranešimais apie galimų vaiko teisių pažeidimų; – kokia dalis pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus gauta iš policijos, ugdymo ar sveikatos priežiūros įstaigų; lyginome, kaip ši dalis skiriasi savivaldybėse; – kiek buvo atvejų, kai gavus pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą vaikas buvo neaplankytas / aplankymas nevyko per nustatytą laiką; – kokiais daliais vaikų buvo pasiūlytas konkretus galimas laikinasis globėjas; – kokiais daliais vaikų nustatyta laikinoji globa ne pagal tėvų gyvenamąją vietą; – kokia yra dalis vaikų, kurių laikinoji globa truko ilgiau nei 12 mėn.; – kokia yra dalis vaikų, kuriems laikinoji globa nustatyta daugiau nei vieną kartą. <p><u>Apklausa:</u> Atlikome 10-yje atsitiktų savivaldybių esančių tarnybos skyrių apklausą. Atlikome visų 60-ies savivaldybių ir jose esančių 66 globos centrų apklausą. Atlikome 10-ies atsitiktų savivaldybių ir jose esančių 14 globos centrų apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tarnybos atstovais; • globos centrų atstovais. 	Įvertinti, ar mažėjo atvejų, kai paskiriamas laikinasis globėjas, neįvertinus jo giminystės ryšio su vaiku; ar mažėjo atvejų, kai vaikui laikinoji globa skiriama ne šeimoje ar trunka ilgiau nei reglamentuota; ar mažėjo atvejų, kada vaikui laikinosios globos laikotarpiu buvo neužtikrintas bendravimas su šeima; ar mažėjo atvejų, kai į pranešimą dėl galimo vaiko teisių pažeidimo sureaguota pavėluotai.
1.2. Trūksta šeimų poreikius	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p>	Įvertinti, ar imamasi atliepti šeimų, kurioms taikoma

²¹³ Tarnyba 2021 m. atliko trijų teritorinių skyrių (Kauno, Tauragės, Vilniaus apskrities), gavusių pranešimų apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atliktų vaiko situacijos vertinimų nuo 2021-01-01 iki 2021-12-31 analizę. „Atliktos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dalies teritorinių skyrių, gavus pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atliktų vaiko situacijos vertinimų analizės išvados ir rekomendacijos“, 2021-12-30 Nr. 6-1226.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
<p>atitinkančių paslaugų</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos stiprinimo įstatymą; Savivaldybės bendro darbo su šeimomis organizavimo ir koordinavimo rekomendacijas; Atvejo vadybos tvarkos aprašą; Švietimo įstatymą; Jaunimo politikos pagrindų įstatymą; • Socialinių paslaugų katalogą; Bazinį paslaugų šeimai paketą; savivaldybių tinklalapiuose skelbiamą informaciją apie socialines paslaugas; • tyrimą „Paslaugų šeimoms prieinamumo analizė“; vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2021 m. veiklos ataskaitą; SADM 2021 m. veiklos ataskaitą. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome savivaldybių ir SADM pateiktus duomenis apie savivaldybėse šeimoms teiktas bazines paslaugas; atvejo vadybos pagalbos planus.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – kokia dalis savivaldybių kaupė ir analizavo informaciją apie paslaugų šeimoms poreikį, atliko šių paslaugų vertinimą ir bent kartą per metus vertino teikiamų paslaugų veiksmingumą; – kokia dalis savivaldybių turi duomenų apie šeimas, kuriose bent vienas iš tėvų turi negalią; – kaip kito šeimų, kuriose tėvai stokoja socialinių įgūdžių, skaičius ir šiose šeimose augusių vaikų, kuriems paskirta globa ar įvaikinimas, skaičius; – kokia dalis savivaldybių teikė ne visas bazines paslaugas šeimoms; – kokia dalis sudaromų atvejo vadybos pagalbos planų buvo tęsiami ilgiau nei 12 mėn.; – kokia dalis savivaldybėse įsteigtų vaikų dienos centrų teikė pagalbą vaikams; – kaip kito vaikų dienos centrų ir juos lankančių vaikų skaičius savivaldybėse. <p><u>Apklausa:</u> Atlikome visų 60-ies savivaldybių ir jose dirbančių tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių apklausą. Atlikome 14-os socialinių paslaugų centrų, 66 globos centrų, 50-ies tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorių ir 300 vaikų dienos centrų apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • SADM atstovais; • atvejo vadybininkais; • asociacijos „NVO vaikams konfederacija“ atstove. 	<p>atvejo vadyba dėl vaiko teisių pažeidimo, paslaugų poreikį.</p>
<p>1.3. Nepakanka prevencinių priemonių, kurios stabdytų smurtą prieš vaikus</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą; Socialinių paslaugų įstatymą; • Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą; Socialinės sutelkties plėtros programą; JT Vaiko teisių komiteto bendrąjį komentarą; Valstybinę smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 m. programą ir programos įgyvendinimo 2017–2020 m. veiksmų planą; Vaiko gerovės 2019–2021 m. veiksmų planą; Smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2021 m. veiksmų planą; SADM metinius veiklos planus; tarnybos 2021 m. veiklos ataskaitą; • situacijos apžvalgą „Vaikų apsauga nuo smurto Lietuvoje“; tyrimą „Smurtas artimoje aplinkoje: prevencija, apsauga, pagalba, bendradarbiavimas“; • savivaldybių 2019–2021 m. atliktus prevencijos priemonių poreikio vertinimus; pateiktus prevencinių priemonių vertinimo dokumentus. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome SPIS pateiktus duomenis apie užfiksuotus galimo smurto prieš vaikus atvejus ir smurtą galimai patyrusių vaikų skaičių. Vertinome, ar savivaldybės turi pasitvirtinusios smurto prieš vaikus prevencinę programą, strategiją ar kitą ilgą trukmės dokumentą.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – kokia dalis savivaldybių vertino prevencinių priemonių poreikį; 	<p>Įvertinti, ar imamasi smurto prieš vaikus prevencijos priemonių.</p>

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>– kokia dalis savivaldybių nevykdė numatytų prevencinių priemonių;</p> <p>– kokia dalis savivaldybių kasmet vertino prevencinių priemonių veiksmingumą.</p> <p><u>Apklausa:</u> Atlikome visų 60-ies savivaldybių apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tarnybos atstovais; • atrinktų savivaldybių atstovais. 	
<p>2.1. Nepakankamai užtikrinamas kokybiškų paslaugų prieinamumas globėjams ir įtėviams</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socialinių paslaugų įstatymą; Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašą; Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašą; Globėjų (rūpintojų) ir įtėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir pagalbos jiems paslaugų teikimo rekomendacijas; Mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašą; 18 LRV programą; • tyrimą „Globėjų ir įtėvių paslaugų poreikio, jų prieinamumo ir teikiamų paslaugų kokybės analizė“; vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus pažymą „Dėl pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems vaikams ir jų šeimoms“; • savivaldybių socialinių paslaugų planus; Socialinių paslaugų katalogą; savivaldybių pateiktus mokėjimų aprašus, tvarkas, sprendimus dėl globėjų skatinimo; globos centrų pateiktus paslaugų veiksmingumo vertinimo dokumentus; • 2019–2021 m. tarnybos ir SPPD atliktus globos centrų vertinimus; tarnybos veiklos ataskaitas. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome tarnybos, SPPD, GC pateiktą informaciją apie paslaugas globėjams ir įtėviams. Nagrinėjome GC rekomendacijų (pažeidimų / neatitikimų) suvestinę.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <p>– kokia dalis savivaldybių kasmet sudarinėjo galimų teikti socialinių paslaugų globėjams ir įtėviams sąrašus, atliko apklausas paslaugų poreikiui nustatyti, organizavo socialinių paslaugų teikimą pagal poreikį ir atliko pagalbos poreikio patenkinimo vertinimą;</p> <p>– kokia dalis globos centrų teikė paslaugas globėjams / įtėviams pagal poreikį ir kasmet vertino jų veiksmingumą;</p> <p>– kokia dalis institucijų negavo tarnybos ar SPPD teikiamos metodinės pagalbos dėl paslaugų teikimo;</p> <p>– kokia dalis savivaldybių kasmet savo lėšomis prisidėjo prie pagalbos globėjams;</p> <p>– kokios dalies dėl paslaugų tobulinimo teiktų rekomendacijų globos centrai neįgyvendino.</p> <p><u>Apklausa:</u> Atlikome visų 60-ies savivaldybių apklausą ir jose veikiančių 66 globos centrų apklausą. Atlikome 10-ies atsirinktų savivaldybių ir jose veikiančių 14 globos centrų apklausą. Atlikome 103 budinčių globotojų bei 138 globėjų ir įtėvių apklausą. Atlikome tarnybos apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tarnybos atstovais; • atrinktų savivaldybių ir globos centrų atstovais; • globėjų ir budinčių globotojų asociacijų atstovais. 	<p>Įvertinti, ar imamasi priemonių, kad visi globėjai ir įtėviai gautų reikiamas paslaugas.</p>
<p>2.2. Globėjai ar įtėviai nesuinteresuoti į šeimą priimti mokyklinio amžiaus vaikus</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaiko globos organizavimo nuostatus; VTAJT direktoriaus įsakymą dėl globojamo (rūpinamo) vaiko aplankymo akto ir vaiko globos (rūpybos) peržiūros akto formų patvirtinimo; Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą LR suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašą; Civilinį kodeksą; Civilinio proceso kodeksą; Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir galimų įvaikinti vaikų apskaitos LR tvarkos aprašą; Įvaikinimo organizavimo LR 	<p>Įvertinti, ar mažėja atvejų, kai mokyklinio amžiaus vaikams nuolatine globa skiriama globos institucijose.</p>

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>tvarkos aprašą; Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir galimų įvaikinti vaikų apskaitos LR tvarkos aprašą.</p> <ul style="list-style-type: none"> tarybos veiklos ataskaitas; nuolat globojamų vaikų aplankymų aktus; užsienio piliečių įvaikintų vaikų stebėsenos ataskaitas; vaikų bylose esančius dokumentus, patvirtinančius vaiko nuomonės išklausymo faktą. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome tarybos skyrių pateiktus duomenis apie nuolat globojamų vaikų stebėseną. Analizavome tarybos ir SPIS pateiktus duomenis apie nuolat globojamų vaikų skaičių, tarybos pateiktus duomenis apie įvaikintų vaikų skaičių. Analizavome tarybos pateiktus duomenis apie gautas užsienio piliečių įvaikintų vaikų stebėsenos ataskaitas.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> kokia dalis vaikų pirmaisiais nuolatinės globos metais buvo aplankyti mažiau nei du kartus; kokia dalis ataskaitų apie užsienio piliečių įvaikintus vaikus buvo nepateikta kartą per pusmetį. kokia dalis nuolat globojamų vaikų buvo globojama vaikų globos institucijose; kokia dalis siūlytų įvaikinti vyresnių nei 4 m. vaikų buvo įvaikinti. <p><u>Apklausa:</u> Atlikome 12-os tarybos skyrių apklausą. Atlikome visų 60-ies savivaldybių ir jose esančių 66 globos centrų apklausą.</p>	
2.3. Nepakankamas globėjų ir įtėvių pritraukimas ir rengimas	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> XVII ir XVIII LRV programas ir LRV programų įgyvendinimo planus; Vaiko globos organizavimo nuostatus; Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašą; Įvaikinimo organizavimo Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašą; Alternatyvios vaikų priežiūros gaires; SADM 2019–2021 m., 2020–2022 m., 2021–2023 m. strateginius veiklos planus; SADM 2020, 2021 ir 2022 m. veiklos planus; Vaiko gerovės 2019–2021 metų veiksmų planą; Tarybos nuostatus; tarybos 2019–2021 m. metinius veiklos planus ir veiklos ataskaitas; komunikacijos „Stiliaus knyga“; komunikacijos strategiją „Vaikai yra vaikai“. <p><u>Duomenų analizė:</u> Nagrinėjome strateginius dokumentus, SADM ir GC vykdomas priemones, skatinančias globėjų ir įtėvių pritraukimą. Analizavome tarybos parengtą viešinimo strategiją, ilgalaikes priemones, tarybos metiniuose veiklos planuose numatytas priemones.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ar visuose GC buvo parengti viešinimo priemonių planai, ar atliktas šių priemonių efektyvumo vertinimas; kiek lėšų savivaldybės skiria GC viešinimo veikloms įgyvendinti; ar globėjų skaičius auga; norinčių įvaikinti pokytį; kokioje GC dalyje visi globėjai išklauso GIMK mokymus; kokioje dalyje GC globėjai ir įtėviai parengiami ne ilgiau nei per 5 mėn.; ar visi GC atlieka budinčio globotojo vykdomos veiklos kokybės vertinimus; globėjo atleidimo nuo vaiko globėjo pareigų atvejus savivaldybėse, kiek iš visų nušalinimo atvejų buvo dėl netinkamai atliktų pareigų. <p><u>Apklausa:</u> Atlikome visų 60-ies savivaldybių ir jose esančių 66 globos centrų apklausą. Atlikome atsirinktų 14 globos centrų apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> SADM atstovais; tarybos atstovais; 	<p>Įvertinti, ar imamasi priemonių, skatinančių globėjų ir įtėvių pritraukimą, ar globėjų ir įtėvių parengimo procesas vykdomas laikantis teisės aktų nuostatų.</p>

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> • atrinktų globos centrų atstovais. 	
3.1. Globa įstaigose brangesnė, o vaikui nesuteikiama šeimos aplinka	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išmokų vaikams įstatymą; • Strateginio planavimo metodiką; Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodiką; • Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planą; Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planą; • Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją; Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendruosius komentarus. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome strateginius dokumentus ir priemones, kaip bus pereinama prie globos globėjų, įtėvių šeimoje. Analizavome iš SADM ir savivaldybių gautą informaciją apie globėjams, šeimynoms, vaikų globos įstaigoms skiriamas lėšas.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – kiek lėšų valstybė ir savivaldybės skyrė vaikų globos namų pertvarkai (BVGN kurti); – kiek lėšų skirta globėjams parengti, pritraukti; – kiek lėšų kiekvienoje savivaldybėje tenka vidutiniškai vienam vaikui, globojamam šeimoje (globėjų ar įtėvių šeimose); – kiek lėšų kiekvienoje savivaldybėje tenka vidutiniškai vienam vaikui, globojamam šeimynoje; – kiek lėšų kiekvienoje savivaldybėje tenka vidutiniškai vienam vaikui, globojamam vaikų globos įstaigose (VGN, BVGN). <p><u>Apklausa:</u> Atlikome visų 60-ies savivaldybių apklausą.</p> <p><u>Pokalbis su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • SADM atstovais. 	Įvertinti, ar numatytos priemonės, orientuotos, kad visi vaikai augtų šeimos aplinkoje
3.2. Globos įstaigose trūksta paslaugų paaugliams ir vaikams pagal jų individualius poreikius	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socialinių paslaugų katalogą; Socialinės globos normų aprašą; Vaiko globos organizavimo nuostatus. <p><u>Duomenų analizė:</u> Nagrinėjome individualius socialinės globos planus (ISGP), vertinome, kaip dažnai individualūs socialinės globos planai peržiūrimi, vertinami, keičiami. Nagrinėjome SPPD, tarnybos vertinimo ataskaitas. Analizavome savivaldybių atliktus VGN ir BVGN vertinimus.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – ar visiems vaikams sudaryti individualūs socialinės globos planai; – ar visose globos įstaigose teikiamos paslaugos vaikams nuo 10 metų, kokiai daliai vaikų jos teikiamos. <p><u>Apklausa:</u> Apklausėme 88 vaikų globos įstaigas, atsakė – 65.</p>	Įvertinti, ar užtikrinamas paslaugų teikimas vaikams, augantiems vaikų globos namų įstaigose
3.3. Neįvertinta 56 proc. vaikų globos įstaigų kokybė	<p><u>Dokumentų peržiūra:</u> Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socialinės globos normų aprašą; Vaiko globos organizavimo nuostatus; Bendruomeninių vaikų globos namų veiklos aprašą; Socialinių paslaugų srities darbuotojų ir socialinių paslaugų įstaigų vadovų profesinės kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašą; • SPPD nuostatus. <p><u>Duomenų analizė:</u> Analizavome tarnybos ir SPPD vertinimus.</p> <p><u>Skaičiavome:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – kokia dalis VGN / BVGN neįvertinta; ar siekiant viešumo, visų vaikų globos įstaigų vertinimo išvados skelbiamos interneto svetainėse. 	Įvertinti, ar vertinta visų vaikų globos įstaigų kokybė.

Valstybinio audito ataskaitos
„Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas globojant ir
įvairinant vaikus“
3 priedas

Pokyčių vertinimo rodiklių duomenys

Rodiklis	Vaikų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų ²¹⁴	Savivaldybių, kuriose buvo taikyta vienoda praktika, vertinant paslaugų prieinamumą, dalis	Vaikų globos įstaigų, kurios pašalino nustatytus trūkumus per metus nuo jų fiksavimo, dalis	10 metų ir vyresnių vaikų su negalia ar turinčių sveikatos problemų bei turinčių brolių ar seserų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų	Budinčių globotojų prižiūrimų vaikų dalis nuo visų globojamų vaikų ²¹⁵	Laikinos globos atvejų, kai globėju skiriamas ryšiais susijęs asmuo, dalis, lyginant su visais atvejais, kai nustatyta laikinoji globa	Komunikacijos priemonių, kurių veiksmingumas įvertintas, dalis nuo visų komunikacijos priemonių	Asmenų, kurių parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ne ilgiau kaip 5 mėn., dalis
Matavimo vienetas	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Proc.	Vnt.	Proc.
Pradinė reikšmė	77,9	0	-	67,8	4	-	0	56
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2021 m.	2021 m.	2021 m.	2021 m.	2020 m.	2021 m.	2021 m.	2021 m.
Siektina reikšmė	90 ir >	90 ir >	80 ir >	80 ir >	7	50	50	90 ir >
Tolerancijos ribos	Gerai	85 ir >	80 ir >	70 ir >	6–7	45 ir >	50 ir >	80 ir >
	Vidutiniškai	80–85	60–80	60–70	5–6	40–50	40–50	70–80
	Blogai	80 ir <	60 ir <	60 ir <	73 ir <	5 ir <	40 ir <	40 ir <
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2030 m.	2025 m.	2025 m.	2030 m.	2030 m.	2025 m.	2023 m.	2025 m.
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	SADM	SADM	SADM	SADM	SADM	SADM	Tarnyba	Tarnyba
Periodinės reikšmės fiksavimo data	2025 m.	2025 m.	2025 m.	2025 m.	2025 m.	2025 m.	2023 m.	2025 m.
Detalus skaičiavimo / vertinimo aprašymas	SADM	SADM	SPPD	SADM	SADM	SADM	Tarnyba	Tarnyba
	$X = a / b \times 100$; a – vaikų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, skaičius; b – visų laikinoje ir nuolatinėje	$X = a / b \times 100$; a – savivaldybių, kuriose taikomi vienodi rodikliai, skaičius; b – visų	$X = a / b \times 100$; a – vaikų globos įstaigų, kurios pašalino nustatytus trūkumus per	$X = a / b \times 100$; a – 10 metų ir vyresnių vaikų su negalia ar turinčių sveikatos problemų bei turinčių brolių ar seserų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, skaičius; b – visų laikinoje	$X = a / b \times 100$; a – budinčių globotojų prižiūrimų vaikų	$X = a / b \times 100$; a – laikinos globos atvejų, kai globėju skiriamas ryšiais susijęs asmuo, skaičius; b – nustatytų	$X = a / b \times 100$; a – komunikacijos priemonių, kurių veiksmingumas įvertintas, skaičius; b – visų	$X = a / b \times 100$; a – asmenų, kurių parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ne ilgiau kaip 5 mėn.,

²¹⁴ Šeimos politikos stiprinimo plėtros programa.

²¹⁵ Ten pat.

Rodiklis	Vaikų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų ²¹⁴	Savivaldybių, kuriose buvo taikyta vienoda praktika, vertinant paslaugų prieinamumą, dalis	Vaikų globos įstaigų, kurios pašalino nustatytus trūkumus per metus nuo jų fiksavimo, dalis	10 metų ir vyresnių vaikų su negalia ar turinčių sveikatos problemų bei turinčių brolių ar seserų, laikinai ir nuolat globojamų (rūpinamų) šeimos aplinkoje, dalis nuo visų laikinoje ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų	Budinčių globotojų prižiūrimų vaikų dalis nuo visų globojamų vaikų ²¹⁵	Laikinos globos atvejų, kai globėju skiriamas giminaitis ar emociniais ryšiais susijęs asmuo, dalis, lyginant su visais atvejais, kai nustatyta laikinoji globa	Komunikacijos priemonių, kurių veiksmingumas įvertintas, dalis nuo visų komunikacijos priemonių	Asmenų, kurių parengimas tapti globėjais ar įtėviais truko ne ilgiau kaip 5 mėn., dalis
	globoje (rūpyboje) esančių vaikų skaičius	savivaldybių skaičius	metus nuo jų fiksavimo, skaičius; b – visų vaikų globos įstaigų skaičius	ir nuolatinėje globoje (rūpyboje) esančių vaikų skaičius	skaičius; b – visų globojamų vaikų skaičius	laikinos globos atvejų skaičius	komunikacijos priemonių skaičius	skaičius; b – parengtų globėjų ar įtėvių skaičius

Valstybinio audito ataskaitos
 „Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
 globojant ir įvaikinant vaikus“
 4 priedas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta stebėsenos informacija apie 2020 m. bazinių paslaugų šeimai paketo paslaugų prieinamumą

Paslaugos	Rezultatas
Atvirasis darbas su jaunimu	Lietuvoje veikė 45 atviri jaunimo centrai bei 75 atviros jaunimo erdvės (59 savivaldybėse), kuriuose su jaunimu tiesiogiai dirbo 165 darbuotojai.
Pasirengimo šeimai ir tėvystės įgūdžių ugdymas	2020 m. šios paslaugos prieinamumas buvo užtikrinamas 56 savivaldybėse ir buvo teikiama pasirengimo šeimai ir tėvystės įgūdžių ugdymo paslauga, t. y. rengiami pozityvios tėvystės įgūdžių mokymai. Keturiuose savivaldybėse pozityvios tėvystės įgūdžių mokymai nebuvo rengiami.
Psichosocialinė pagalba	2020 m. visos šalies savivaldybės teikė šią paslaugą ir užtikrino jos prieinamumą gyventojams.
Šeimos mediacija	2020 m. 47 savivaldybėse buvo teikiama mediacijos paslauga. 13 savivaldybių šios paslaugos neteikė.
Vaikų dienos socialinė priežiūra	2020 m. 17-oje savivaldybių vietų VDC trūko, iš jų 8-iose savivaldybėse poreikis buvo tenkinamas mažiau nei 50 proc. Dvi savivaldybės VDC paslaugų neteikia.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktą informaciją

Vaikų dienos centrai

Viena iš priemonių, padedanti užtikrinti vaiko teisę augti šeimoje, yra vaikų dienos centruose (VDC) teikiamos dienos socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugos, kurios nuo 2020 m. tapo akredituotos. SADM duomenimis, 2020 m. 17-oje savivaldybių vietų VDC trūko, iš jų 8-iose savivaldybėse poreikis buvo tenkinamas mažiau nei 50 proc., nors VDC ir juos lankančių vaikų skaičius šalyje didėjo²¹⁶.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis

Be maitinimo ir priežiūros paslaugų, VDC gali teikti / organizuoti kitas paslaugas. 35 proc. savivaldybių nurodė, kad jose veikiančios VDC jokių kitų paslaugų neteikia, o 45 proc. – kad VDC neteikia psichologo paslaugų. Apklaustieji VDC nurodė problemas, su kuriomis susiduria teikdami paslaugas (pavyzdys).

Problemy, su kuriomis susiduria VDC teikdami paslaugas, pavyzdžiai

- Paaugliai nenoriai lankosi įvairiose institucijose. Jei specialistas ateina į dienos centrą, tai jie labiau atsiveria ir dalyvauja veikloje, o jei patiems reikia kur nors lankytis, tai dalyvauja keliuose užsiėmimuose ir paskui nebelanko.
- Provincijoje tapo prabanga gauti psichologo konsultacijas. Geriausiu atveju reikia vykti į miestą, derinant prie autobusų grafiko. Vaikai turi būti lydimi suaugusiųjų. Įdarbinti papildomus darbuotojus neturime finansinių galimybių. Šeimų nariai dažniausiai dirba.
- Specialistų, galinčių teikti šias paslaugas paaugliams (ypač iš sudėtingesnių šeimų), trūkumas.

Savivaldybių duomenimis, 2020–2021 m. 14-ai proc. vaikų VDC lankyti rekomendavo atvejo vadybininkai, iš jų – 38 proc. yra vaikai nuo 12 m. 43 proc. apklaustųjų²¹⁷ VDC nurodė, kad vaikams nuo 12 m. VDC veiklos nėra patrauklios (pavyzdys).

Vaikų dienos centrų pasisakymų apie nepatrauklių paslaugų, teikiamų 12 metų ir vyresniems vaikams, pavyzdžiai

- Sudėtinga sudominti vaikus, vyresnius nei 12 m.
- Dirbant su paaugliais, yra problema, kad jiems piešti ar lipdyti nuo darželio laikų jau pabodo, jie nori tikrų dalykų, rimtesnių edukacijų, kurios nepigiai kainuoja. Ugdant savarankišką ir sąmoningą pilietį, jam reiktų suteikti galimybę dalyvauti vaikams skirtose mokslinėse veiklose, kad mokykloje mokomus dalykus galėtų pamatyti praktiškai, pvz., nuvykti į Lietuvos

²¹⁶ 2019 m. VDC dar nebuvo akredituoti, dėl to paveiksle pateikiami tik 2020 ir 2021 m. VDC skaičiaus duomenys.

²¹⁷ 394-iems VDC nuo 2022-03-29 iki 2022-04-09 pateikėme klausimynus. Apklausoje dalyvavo 300.

etnokosmologijos muziejų, lankyti robotikos būrelius (vaikams iš sunkiai besiverčiančių šeimų tai neprieinama, o VDC lėšos labai ribotos). Skurdžiose šeimose irgi pasitaiko itin gabių vaikų, tačiau galimybės ugdyti jų talentus pas atitinkamus specialistus ribotos.

- Vaikai labai greit užauga ir tampa jaunuoliais, turinčiais kiek kitokių poreikių ir lūkesčių nei vaikai, tad reikia galvoti, kaip užtikrinti paslaugų tęstinumą.

Savivaldybės neįgaliems vaikams, taip pat logopedo paslaugoms teikti skiria daugiau lėšų nei numatyta minimali suma (27,5 Eur/mėn. 1-am vaikui) ir nurodo, kad taip užtikrina VDC paslaugų teikimą vaikams; prisideda prie vaikų dienos centrų finansinio stabilumo, kuris garantuoja veiklos tęstinumą ir paslaugų užtikrinimą lankytojams; naudinga, kad savivaldybė gali diferencijuoti mokėjimą už VDC lankančius vaikus, priklausomai nuo to, kokiai vaikų grupei norima plėsti VDC paslaugas (pvz., kad VDC priimtų daugiau vaikų su negalia). Viena savivaldybė nurodė, kad VDC finansavimas priklauso nuo vaikų skaičiaus, tačiau neparodo paslaugų kokybės, tad pateikė pasiūlymą dėl VDC socialinių paslaugų kokybės vertinimo, nuo kurio priklausytų finansavimas.

Valstybinio audito ataskaita
 „Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
 globojant ir įvaikinant vaikus“
 6 priedas

Mobiliųjų komandų komplektacija 2019–2021 m.

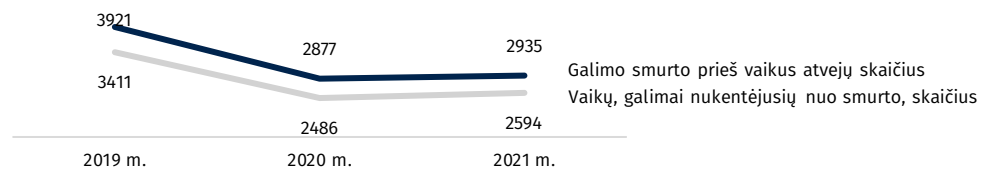
	Vaiko teisių apskrities skyrius	Mobiliųjų komandų skaičius 2019/2020/2021	Mobiliojoje komandoje dirbančių psichologų skaičius 2019/2020/2021	Mobiliojoje komandoje dirbančių socialinių darbuotojų skaičius 2019/2020/2021	Mobiliojoje komandoje dirbančių specialistų skaičius 2019/2020/2021
1.	Alytaus	2 / 2 / 2	1 / 1 / 2	2 / 2 / 2	1 / 2 / 1,5
2.	Kauno	2 / 2 / 2	1 / 2 / 1	2 / 2 / 2	2 / 2 / 1
3.	Kauno miesto	2 / 2 / 2	2 / 2 / 2	2 / 2 / 2	1 / 2 / 2
4.	Klaipėdos	2 / 2 / 2	1 / 2 / 1,5	1 / 2 / 2	1 / 1 / 1
5.	Marijampolės	2 / 2 / 2	1 / 0 / 0	1 / 2 / 2	1 / 1 / 1
6.	Panevėžio	2 / 2 / 2	1 / 1 / 1	2 / 2 / 2	1 / 2 / 2
7.	Šiaulių	2 / 2 / 2	0 / 1 / 1	1 / 2 / 2	1 / 1 / 2
8.	Tauragės	2 / 2 / 2	1 / 0 / 0	1 / 2 / 1	0 / 2 / 2
9.	Telšių	2 / 2 / 2	0 / 1 / 1	2 / 2 / 2	1 / 2 / 2
10.	Utenos	2 / 2 / 2	1 / 2 / 1	2 / 2 / 2	1 / 2 / 2
11.	Vilniaus	2 / 2 / 3	1 / 1 / 2	2 / 1 / 2	1 / 2 / 3
12.	Vilniaus miesto	2 / 2 / 3	2 / 2 / 3	2 / 2 / 3	1 / 2 / 1,5

Šaltinis – Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba

Valstybinio audito ataskaita
„Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
globojant ir įvaikinant vaikus“
7 priedas

Smurto prieš vaikus prevencija

SPIS duomenimis, smurtą galimai patyrė 0,5 proc. visų Lietuvos vaikų, smurto atvejų ir smurtą galimai patyrusių vaikų skaičius, palyginti su praėjusių metų duomenimis, nemažėja.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SPIS duomenis

JT rekomendavus²¹⁸ Lietuvai parengti smurto prieš vaikus prevencijos ir atsako į tokį smurtą nacionalinę strategiją, 2014 m. buvo patvirtinta Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2014–2020 metų programa²¹⁹ ir programos įgyvendinimo 2017–2020 metų veiksmų planas. Analizavome, kokie tolesni smurto prieš vaikus prevencijos veiksmai vykdomi.

Veiksmai	Rezultatas
Smurto prieš vaikus prevencijos strategija	2021 m. atskira programa ar planas nepatvirtinti. SADM duomenimis, nauja smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams programa nebus rengiama, nes patvirtinta ilgalaikė 2021–2030 m. socialinės sutelkties plėtros programa ²²⁰ .
SADM 2021 m. veiklos plane numatytų priemonių įgyvendinimas	Nepasiekti SADM 2021 m. veiklos plano priemonės „Įgyvendinti smurto artimoje aplinkoje (įskaitant vaikus) prevencijos ir pagalbos teikimo priemones“ 2 iš 4 kriterijų, todėl ir pati priemonė įgyvendinta tik iš dalies: kriterijaus „Visuomenės informuotumas apie pagalbos teikimo smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims galimybes“ siektina reikšmė – 83 proc., pasiekta – 47 proc.; kriterijaus „Parengti ir priimti LR apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimo įstatymo projektą – įtvirtinti apsaugos nuo smurto orderį, peržiūrėti smurtą patyrusių asmenų apsaugos sistemą, plėtojant paslaugas, skirtas pagalbai po smurto“ siektina reikšmė – parengti vieną teisės aktą, rezultatas – įstatymas nepriimtas ir rodiklio įgyvendinimas perkeltas į SADM 2022 m. veiklos planą ²²¹ .
SADM patvirtinto ²²² smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims 2021 metų veiksmų plano priemonių įgyvendinimas	Iš 7 priemonių, už kurių įgyvendinimą atsakinga ministerija, 4 neįgyvendintos: „nesukurtas specializuotos pagalbos centrų registruojamų smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų apskaitos modulis Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS)“; priemonės „Teikiama emocinė (psichologinė) pagalba telefonu“ kriterijaus reikšmė nepasiekta (planuota 250 tūkst. skambučių per metus., įgyvendinta 67 proc.); priemonės „Visoje Lietuvos teritorijoje veikia specializuotos pagalbos centrai“ kriterijaus reikšmė nepasiekta (planuota, kad 14 tūkst. smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų gaus pagalbą, įgyvendinta 83 proc.); neveikia darbo grupė prevencijos ir apsaugos nuo smurto prieš moteris bei smurto artimoje aplinkoje klausimams koordinuoti ir spręsti.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis

²¹⁸ Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 13, CRC/C/GC/13, 2011 m. balandžio 18 d., 17 p.

²¹⁹ Vyriausybės 2014-05-28 nutarimas Nr. 485.

²²⁰ Vyriausybės 2021-11-10 nutarimas Nr. 931.

²²¹ 3.5.3. „Parengti ir priimti Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimo įstatymo projektą – įtvirtinti apsaugos nuo smurto orderį, peržiūrėti smurtą patyrusių asmenų apsaugos sistemą, plėtojant paslaugas, skirtas pagalbai po smurto“.

²²² Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020-09-23 įsakymas Nr. A1-869.

Valstybinio audito ataskaita
„Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
globojant ir įvaikinant vaikus“
8 priedas

Paslaugos globėjams ir įtėviams, numatytos skirtinguose dokumentuose

	Socialinių paslaugų katalogas ²²³	Aprašas ²²⁴	Rekomendacijos ²²⁵	GC tvarkos ²²⁶	Mainų sistema
Skaičius:	6	12	7	nuo 7 iki –13	15
Paslaugų sudėtis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informavimas 2. Konsultavimas (įskaitant tęstinį) 3. Tarpininkavimas 4. Mokymų organizavimas (įskaitant tęstinį) 5. Savitarpio pagalbos grupių organizavimas 6. Kitos paslaugos 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konsultavimo ir mokymo paslaugos 2. Atrankos paslaugos 3. Tarpininkavimo paslaugos 4. Psichosocialinė pagalba 5. Psichoterapija 6. Intensyvi pagalba 7. Laikino atokvėpio paslaugos 8. Budinčio globotojo vykdomos veiklos kokybės vertinimas 9. Pasirengimo globoti vaikus vertinimas, taip pat ir pakartotinis, pagal GIMK programą 10. Išvados teikimas, jos atnaujinimas 11. Teisinė pagalba 12. Sociokultūrinė ar kita <...> reikalinga pagalba 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teikia informavimo paslaugas asmenims 2. Teikia konsultavimo paslaugas 3. Organizuoja savipagalbos grupes vaiko globėjams (rūpintojams), įtėviams, šeimos steigėjams, dalyviams, budintiems globotojams 4. Įvertina <...> vaiką, kad jis galėtų laikinai svečiuotis, ir teikia rekomendaciją tarnybos teritoriniam skyriui 5. Esant poreikiui, teikia siūlymus dėl globėjo (rūpintojo), įtėvių, budinčio globotojo, šeimos parinkimo 6. Esant poreikiui, padeda vaikui, asmeniui ir (ar) šeimai pasirengti susitikimui <...> 7. Esant poreikiui, atlieka vaiko globėjo (rūpintojo), budinčio globotojo, įtėvio, šeimos dalyvio globos (rūpybos), įvaikinimo, priežiūros kokybės vertinimą pagal GIMK programą 	<ol style="list-style-type: none"> Informavimas Individualus ir grupinis konsultavimas Tarpininkavimas Psichologo konsultacijos Sociokultūrinės paslaugos Mokymai pagal GIMK programą (pagrindinė, specializuota, artimų giminaičių, tęstinė dalys) Paskaitos, seminarai 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Globos koordinatoriaus paslaugos 2. Intensyvi pagalba krizių atveju 3. Psichologo konsultacija 4. Tarnybos atestuoto asmens (GIMK) konsultacija 5. Tarnybos atestuoto asmens (GIMK) informavimo paslauga 6. Socialinio darbuotojo paslaugos 7. Savitarpio pagalbos grupės 8. Atokvėpio paslaugos 9. Psichiatro konsultacija 10. Psichoterapeuto konsultacija 11. Teisininko konsultacija 12. Mediacijos paslaugos 13. Bendradarbiavimas su biologiniais tėvais / susitikimų skaičius 14. Budinčio globotojo teikiamos vaiko priežiūros paslaugos, globėjo (rūpintojo) globos kokybės vertinimas 15. Kita

Šaltinis – Valstybės kontrolė

²²³ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymas Nr. A1-93.

²²⁴ Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas.

²²⁵ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktoriaus 2011-06-22 įsakymas Nr. BV-16.

²²⁶ 14-os atrinktų GC patvirtintos vidinės tvarkos.

Valstybinio audito ataskaita
„Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
globojant ir įvaikinant vaikus“
9 priedas

Planuoti ir atlikti globos centrų vertinimai

	Planuota (tarnybos metiniuose veiklos planuose)	Atlikta
2019 m.	Atlikti ne mažiau kaip 33 globos centrų veiklos kokybės vertinimo vizitai, parengta ne mažiau kaip 33 rekomendacijos	Iš viso 7: 5 planiniai ir 2 neplaniniai
2020 m.	Atlikta 20 globos centrų veiklos kokybės vertinimo vizitų pagal tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintą globos centrų sąrašą ²²⁷	Iš viso 23: 20 planinių ir 3 neplaniniai
2021 m.	1.11.1. Atlikta 19 globos centrų veiklos kokybės vertinimų pagal tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintą vertinamų globos centrų sąrašą ²²⁸	Iš viso 23: 19 planinių ir 4 neplaniniai
Iš viso:	72	53: 44 planiniai ir 9 neplaniniai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal tarnybos pateiktus duomenis

²²⁷ Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/%C4%AEsakymas%20del%20vertinam%C5%B3%2020%20Globos%20centr%C5%B3..pdf> (žiūrėta 2022-06-21).

²²⁸ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ir Socialinių paslaugų priežiūros departamento direktorių 2021-01-27 įsakymas Nr. BV-22/V1-75 „Dėl 2021 m. vertinamų globos centrų sąrašo patvirtinimo“.

Valstybinio audito ataskaita
 „Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
 globojant ir įvaikinant vaikus“
 10 priedas

Vaikų globos įstaigų pertvarka

Pertvarkos planu²²⁹ siekiama 2014–2023 m. laikotarpiu kurti kompleksiskai teikiamų paslaugų sistemą, kuri padėtų kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias paslaugas pagal poreikius ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje.

Atsisakyti didelių globos namų vaikams bandoma nuo 2014 metų ir šis procesas iki šiol nėra pasibaigęs. SADM, 2020 m. pristatydama²³⁰ pertvarką, paminėjo, kad „ligonines ir internatus primenančios didžiulės įstaigos netinka gyventi žmonėms ilgą laiką – nei be tėvų globos esantiems vaikams, nei neįgaliesiems. Žmonės praranda įgūdžius arba neturi galimybės jų įgyti, nes su jais nedirbama individualiai: jie tiesiog aprūpinami gyvenamąja vieta, maistu, apranga, reikiamomis priemonėmis, priežiūra, bet to nepakanka. Žmonės didelėse globos įstaigose yra atskirti nuo likusios visuomenės kaip kokiam kalėjime be grotų ir vėliau jiems sunkiau sekasi bendrauti su globos namų patirties neturinčiais gyventojais“.

SPPD 2020 m. pateikė išvadą²³¹, kad perėjimas nuo institucinės globos vyko nespārčiai, nes pokyčiai nuo 2019 m. sausio mėn. iki 2020 m. birželio mėn. nedideli, atsižvelgiant į tai, kad pertvarkos procesas buvo pradėtas 2014 m. SPPD skaičiavimais, pertvarkos procesui įvykti iki galo reikėtų dar 1–2 metų, kad pavyktų visus vaikus perkelti į BVGN²³².

Tarnybos užsakymu tarpinį pertvarkos vertinimą 2020 m. atliko privatūs tyrėjai²³³. Buvo vertinta ilgiau nei pusę metų veikiančių šeimos modelio BVGN teikiamų paslaugų kokybė ir darbuotojų, perėjusių dirbti iš vaikų globos namų į alternatyvius bendruomeninius namus, kompetencija ir motyvacija. Daugumai (93 proc.) apklaustų BVGN vaikų patinka naujieji namai. Atlikę tyrimą, tyrėjai pateikė rekomendacijas dėl pertvarkos gerinimo „minkštosios“ dalies srityje (pavyzdys).

Rekomendacijų dėl pertvarkos gerinimo pavyzdžiai

- 1) Nedidinti BVGN globojamų vaikų skaičiaus. Ieškoti galimybių didinti darbuotojų darbo užmokestį; 2) tobulinti BVGN socialinių darbuotojų kvalifikaciją patyčių prevencijos srityje, mokant efektyvių strategijų, kaip išvengti patyčių; 3) plėsti bendruomenines paslaugas teikiančių socialinių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programų turinį, padidinti kompetencijoms tobulinti skirtų valandų skaičių; 4) suteikti galimybę socialiniams darbuotojams tobulinti organizacinius, komandinio darbo gebėjimus, vadovavimo ir derybų įgūdžius; 5) organizuoti

²²⁹ Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2023 metų veiksmų planas.

²³⁰ Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/1206101/vilma-augiene-globos-namu-pertvarka-kaip-ji-vyksta-ir-ka-apie-tai-mano-patys-vaikai-ar-turintieji-negalia> (žiūrėta 2022-07-11).

²³¹ SPPD (2020-05-15–2020-06-02) atlikta apklausa vaikų globos įstaigos institucinės globos pertvarkos proceso metu.

²³² Bendruomeniniai vaikų globos namai – pagal šeimai artimos aplinkos modelį veikiančios vaikų globos namai, įsteigti atskirose patalpose (pvz., namas, butas) bendruomenėje, skirti likusiems be tėvų globos vaikams, neįgaliesiems vaikams ar vaikams, turintiems kitų specialiųjų poreikių (iki 8 vaikų). Šie namai pagal savo pobūdį priskirtini bendruomeninėms paslaugoms.

²³³ UAB „BGI Consulting“ ir UAB „Contextus“. 2020-04-03 ataskaita „Institucinės globos pertvarkos I etapo vertinimas“.

socialinių darbuotojų kompetencijos tobulinimą darbo su kliento šeima gebėjimams stiprinti; 6) gerinti darbo reglamentavimą, parengiant pavyzdinius darbo bendruomeninėje globos įstaigoje nuostatus, pareiginius nuostatus, elgesio algoritmus kritinėms situacijoms spręsti; 7) užtikrinti globotinių galimybes gauti profesionalią psichologinę pagalbą, globotinių teisei gauti pagalbą emociniams ir elgesio sutrikimams koreguoti prilyginant globotinių teisei į asmens sveikatos priežiūrą.

SADM duomenimis, nuo 2015 m. pertvarkos projektams vykdyti skirta: „kietosioms“ veikloms (kartu su neįgaliaisiais) – 50,6 mln. Eur, iš jų vaikų daliai – 14,1 mln. Eur (iš jų panaudota 10,4 mln. Eur); „minkštosios“ veikloms (kartu su neįgaliaisiais – atskirti ministerija negalėjo) – 28,9 mln. Eur, panaudota – 22,7 mln. Eur. Iš šių faktų galima daryti išvadą, kad pertvarkos „minkštosios“ veikloms skirta 43 proc. mažiau lėšų negu „kietosioms“ veikloms. „Kietosios“ veiklos kryptiniai priskiriami finansuojami projektai, kuriantys bendruomeninius vaikų globos namus (butų, namų pirkimas) ir vaikų dienos centrus (iš viso įgyvendinami / baigti įgyvendinti 66 projektai). „Minkštosios“ veiklos kryptiniai priskiriami finansuojami projektai, investuojantys į žmogiškąjį potencialą – paslaugų gavėjus ir paslaugų teikėjus.

SPPD duomenimis (2022 m. liepos mėn.), iš 88 šiuo metu veikiančių vaikų globos įstaigų:

- 34 įstaigos persitvarkė į BVGN;
- 6 įstaigos persitvarkė į BVGN, tačiau turi VGN, kuriuose pagal teisės aktus teikiama socialinė globa tik neįgaliesiems vaikams ir / arba trumpalaikė (iki 3 mėn.) globa (VGN + BVGN);
- 16 įstaigų persitvarkė į BVGN, tačiau turi VGN, kuriuose teikiama / arba planuojama teikti socialinę globą Ukrainos vaikams (VGN + BVGN);
- 20-ies įstaigų pertvarkos procesas atidėtas teisės aktų nustatyta tvarka²³⁴ iki 2023-12-31;
- 9-ioms įstaigoms pertvarkos reikalavimai netaikomi²³⁵, nes teikiama tik trumpalaikė – iki 3 mėn. – socialinė globa ir globa vaikams su negalia;
- 3-jų įstaigų pertvarkos terminas atidėtas, vadovaujantis SADM raštu ir licencijavimo taisyklėmis²³⁶.

Tarnyba informavo, kad nuo 2022 m. vasario 24 d. iki 2022 m. liepos mėn. buvo 170 iš Ukrainos atvykusių vaikų, kurie globojami (rūpinami) 5-iose VGN, turinčiuose BVGN (VGN + BVGN).

SADM informavo, kad nuo 2024-01-01 ilgalaike (trumpalaikė) socialinė globa be tėvų globos likusiems vaikams negali būti teikiama vaikų socialinės globos namuose, išskyrus VGN, kuriuose yra apgyvendinti iš Ukrainos VGN atvykę be tėvų globos likę vaikai. Iš Ukrainos atvykę tokie vaikai apgyvendinami VGN tomis pačiomis grupėmis, kokiomis gyvena Ukrainoje, jų neišskaidant. Taip daroma atsižvelgiant į šių vaikų geriausius interesus ir siekiant kuo mažiau juos traumuoti.

SADM nurodė, kad galutinę pertvarką dar anksti vertinti, ir pradėjo stebėti, kaip įstaigos, kurios turi persitvarkyti iki 2023-12-31, vykdo šį procesą.

²³⁴ Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-02-20 įsakymas Nr. A1-46 „Dėl Socialinės globos normų aprašo patvirtinimo“, 2.2 p.

²³⁵ Ten pat.

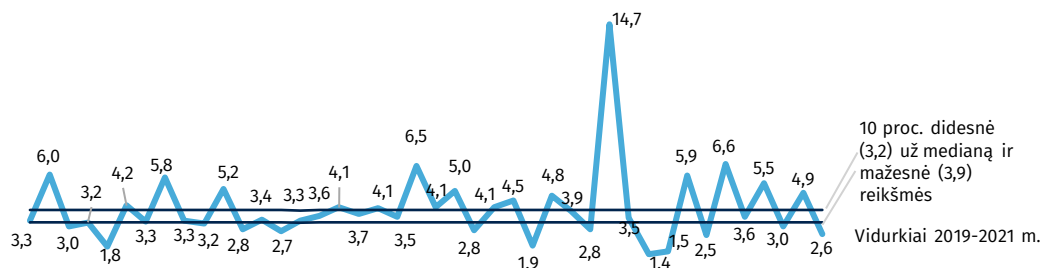
²³⁶ Patvirtintos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014-12-31 įsakymu Nr. A1-684.

Valstybinio audito ataskaita
„Vaiko teisių ir interesų užtikrinimas
globojant ir įvaikinant vaikus“
11 priedas

Vieno vaiko globai šeimoje panaudotų lėšų skirtumai savivaldybėse

26 proc. (11 iš 42) savivaldybių lėšos, panaudotos 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui šeimoje, nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių vieno vaiko išlaikymui panaudotų lėšų vidurinės reikšmės (medianos). Likusiose jos svyravo nuo 1,4 iki 14,7 tūkst. Eur.

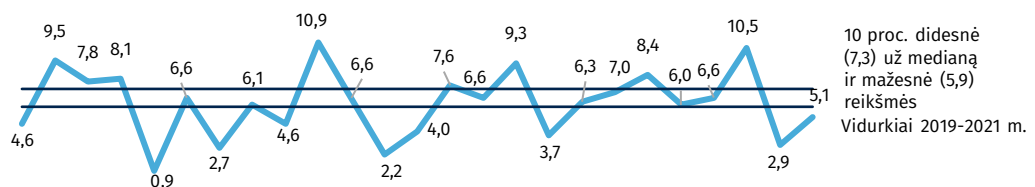
1 pav. 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui šeimoje panaudotos lėšos ir intervalas tarp 10 proc. mažesnės už medianą ir didesnės reikšmių 42-ose savivaldybėse, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

32 proc. (8 iš 25) savivaldybių lėšos, panaudotos 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui šeimynose, nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių vieno vaiko išlaikymui panaudotų lėšų medianos. Likusiose jos svyravo nuo 0,9 iki 10,9 tūkst. Eur.

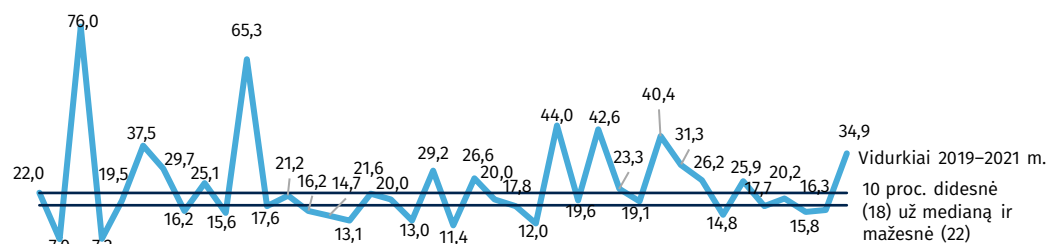
2 pav. 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui šeimynoje panaudotos lėšos ir intervalas tarp 10 proc. mažesnės už medianą ir didesnės reikšmių 25-iose savivaldybėse, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

22,5 proc. (9 iš 40) savivaldybių lėšos, panaudotos 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui vaikų globos namuose, nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių vieno vaiko išlaikymui panaudotų lėšų medianos. Likusiose jos svyravo nuo 7 iki 76 tūkst. Eur.

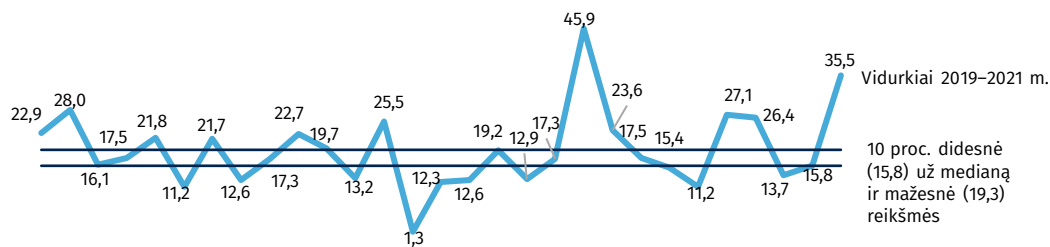
3 pav. 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui vaikų globos namuose panaudotos lėšos ir intervalas tarp 10 proc. mažesnės už medianą ir didesnės reikšmių 40-yje savivaldybių, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

24 proc. (7 iš 29) savivaldybių lėšos, panaudotos 2019–2021 m. vieno vaiko globai bendruomeniniuose vaikų globos namuose, nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių vieno vaiko išlaikymui panaudotų lėšų medianos. Likusiose jos svyravo nuo 1,3 iki 45,9 tūkst. Eur.

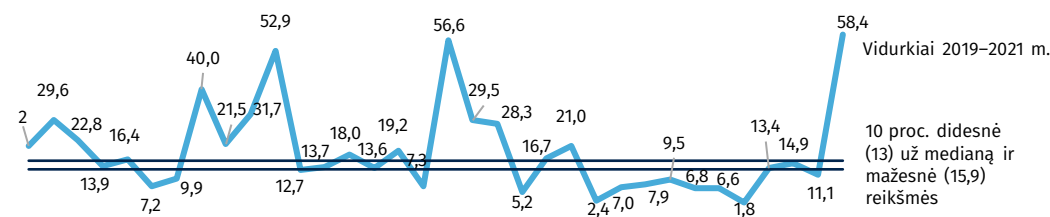
4 pav. 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui bendruomeniniuose vaikų globos namuose panaudotos lėšos ir intervalas tarp 10 proc. mažesnės už medianą ir didesnės reikšmių 29-iose savivaldybėse, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

15 proc. (5 iš 34) savivaldybių lėšos, panaudotos 2019–2021 m. vieno vaiko globai globos centruose²³⁷, nenukrypo daugiau nei 10 proc. nuo visų savivaldybių vieno vaiko išlaikymui panaudotų lėšų vidurinės reikšmės (medianos). Likusiose savivaldybėse šios lėšos svyravo nuo 1,8 iki 58,4 tūkst. Eur.

5 pav. 2019–2021 m. vieno vaiko išlaikymui globos centre panaudotos lėšos ir intervalas tarp 10 proc. mažesnės už medianą ir didesnės reikšmių 34-iose savivaldybėse, tūkst. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal savivaldybių duomenis

²³⁷ Vieno vaiko globai globos centre panaudotos lėšos apskaičiuotos vertinant bendrą globos centrų finansavimą ir neatskiriant lėšų, panaudotų kitų globos centro funkcijų vykdymui.

